BOLESLAUS II.
Rex Poloniarum,
S. STANISLAI
Episcopi & Martyris
Cracoviensis,
OCCISOR,
sua exemplari pœnitentià,

Quam

Ossiaci in Carinthia egit,

IN POLONIAM

prævia applicatione

M. STANISLAI de Golanka GOLANSKI,
U. J. Doctoris, Prothonotarij Apostolici, Canonici L.
Officialis Becensis, in Brzostek Præpositi;

REDVX.

CRACOVIÆ,
Typis Collegij Majoris Universitatis, 1735.

Stemmata quæ Spectas totum funduntur in Orbem
Conjungunt terras et Simul astra sibi
Princeps IANUSIUS KORYBUTH primusq; Senator
Grandævus meritis Notus utriq; Polo.

CELSISSIMO PRINCIPI,

ILLUSTRISSIMO & EXCELLENTISSIMO DOMINO,

D. JANUSIO KORYBUTH,

DVCI in Wisniowiec & Zbaraz,

CASTELLANO CRACOVIENSI,

Cremenſi, Parczovienſi, &c.

CAPITANEO,

Benefactori meo Gratioſiſſimo.

OPus, quod Nomini honoriq́; ILLUSTRISSIMÆ CELSITUDINIS VESTRÆ, ſubmiſſa veneratione dedico, peregrinum eſt, & ſimul domeſticum.

A BOLE-

BOLESLAVS *2dus pro domestico haberi debet, qui dum* Rex Poloniæ *fuit, digna Rege, pro Domo Patriæ gessit; multarum victoriarum Author, se ipsum vincere nesciens, in Antistitem* STANISLAVM *manus injecit, illum vitâ, se Regnô privavit. A Patria & solio peregrinum agens, Romam petijt, sed non sine alta Superum lege in Carinthiam venit, interq; Religiosas Benedictinorum Ædes reliqvum vitæ terminavit. Annos ante duos quando Sacra Apostolorum visitavi limina, etiam me præter alia Regna & Provincias, amor Benedictinæ Religionis, cujus favoribus glorior, in Carinthiam traxit. Mausolæum ibi BOLESLAI*

2di

2di sumptu verè Regio magnificum vidi, & quæ genuina de hoc Rege historia, Reverendissimus Virgilius Gleissenbergius ex Ordine S. BENEDICTI Abbas Ossiacensis non narravit tantùm, sed etiam Excerptum ex Annalibus dicti Conventus, sui affectus teßeram in manus meas consignavit. Erat mihi gloriæ, CELSITUDINI Vestræ Exterorum maximam notitiam habenti, inter alios discursus, de hoc loco, in quo Boleslaus pænitentiam egit, narrationem facere, ejusq; historiæ quam multi variant Scriptores annotationem præsentare. Hæc CELSITUDINI Vestræ ab argumento materiæ, quia placuit, illam ne apud me privata solùm esset, Typis e-

vulgandam in publicum curavi, tantoq́; magis illam publicam facio, quantò reverentiùs illi Nomen CELSITUDINIS Vestræ præpono. Quid enim in CELSITUDINE Vestra non ad publicum bonum? quid ipsi non æmulum soli? Celsissima Genesi per Cæsarum, Regum, Ducumq́; Prosapias Orbem vix non totum serenas; etiam Cælorum è Fraterno Jagellonum sangvine in D. CASIMIRO, è propinquo in STANISLAO KOSTKA, HYACINTHO splendorem auges. Severiæ Ducem KORYBUTHUM JAGELLONIS germanum Fratrem, Tui Sangvinis authorem reverenter innuo, in cujus elogia nunquam posteritas desinit laborare. Per

qua-

quatuor ferè ſæcula felici ſucceſſione novem Reges in Polonia JAGELLONES regnârunt, & Vobis sereniſſimos titulos hæreditarios fecerunt. Pulchrum eſt ad Gentis Veſtræ gloriam, quòd è tribus KORYBUTHI Filijs SIGISMUNDUM Bohemia Regem, ANDREAM Magnũ Ducem Moſchovia, THEODORUM Ducem in Wiſniowiec, ſpectaverunt, non minùs decorum, quòd à Cimbarea Nepte ex Sorore germana KORYBUTHI & JAGELLONIS, Filia SEMOVITI Maſoviæ Ducis, Conſorte ERNESTI Archiducis FRIDERICUS III. in Cæſareum aſcendit Thronum continuantq; hanc ſeriem Auguſtiſſimi Imperatores. MI-

CHA-

CHAEL primus Rex Poloniæ, *Patruus Tuus PRINCEPS* Celſiſſime *ſæculorum elogium eſt; ad Regni Sceptra dum electus erat; voceq; populi à DEO datus, Illi Vobisq; omnibus gratam ſe Polonia in Diplomate his verbis teſtata: Obligatio Regnatrici Proſapiæ & ſtyrpi Jagellonicæ. DEMETRIUS KORYBUTH, Supremus Exercituum Dux Caſtellanus Cracovienſis, alter Tuus Patruus; CONSTANTINUS Palatinus Bełzenſis Parens Tuus, hac pagina nequeunt arctari: Quod ſublime dicendi genus dari invenirią; apud Oratores valeat? ut* Celſiſſimum & Illuſtriſſimum Dominum *MICHAELEM Supremum Exercituum Magni Ducatus Li-*

thva-

thvaniæ Ducem *&* Cancellarium *Germanum Tuum digno laudum encomiô attingere poſſit. Acies inſtaurat, palmas victrices legit, quibus Patriam coronat; promit ab ore verba, vim Oraculorum habent, quæ bonum publicum ad omnem proſperitatem informant. Vobis duobus Principibus ceu adamantinis baſibus tota publica ſuſtinetur moles & ſemper in melius aſſurgit. Innuere hic licet* Celſiſſimum *PRINCIPEM*, Illuſtriſſimum Dominum in Ołyká & Nieſwieſz Ducem *MICHAELEM RADIVILLUM*, Supremum Curiæ Magni Ducatus Lithvaniæ Mareſchalcum *Comitem in Mir, Kroze, Szydłowiec & Biá-*

ła

ła, Præmislienſem, Człuchovienſem Capitaneum *Generum Tuum. Suæ* Aquilæ *Gentilitiæ genuinus Pullus ſummis meritis in publicos Patriæ provolat uſus. Fuit gloria ingens, Ejus Celſiſſimæ Domûs* Eminentiſſimus *GEORGIUS RADZIWIŁ,* S. R. E. *CARDINALIS,* Cracovienſis Epiſcopus, *redivivus ſuo tempore Sarmatiæ Auguſtinus, fuêre longo ſyllabo recenſenda alia ingentia decora quorum compendium eſt, refertq́ ſelectiſſimam dialectum. Patre* Celſiſſimo *Supremo Magni Ducatus Lithvaniæ* Cancellario, *Matre ANNA SANGUSZKOWA procreatus, licet magna complectatur ornamenta, hoc ipſi maximum eſt,*

quod

quòd Tuam PRINCEPS Celsissime *Filiam Lectissimam, Cordis Tui delicium, altissimi Sangvinis pretiosissimam gemmam nactus carissimam vitæ sociam, Capitis sui æstimatissimam Coronam, Uxorem bonam, veriorem Pandoram virtutum, & omne decus, quod suum concernit sexum. Ab hac exigua pagella minimè sejungendam censui quæ intima mente & pectore Tuo conjunctissima hæret, Celsissima Conjunx Tua, Cujus Animum ingens pietas & Cælestis contemplatio; manus, indesinens devotio occupare non cessat. Pretium omne Domi complectitur, quod & ab ultimis finibus petitum, nunquam tantæ Heroinæ comparari posset. Digna Te PRIN-*

CIPE Marito Conjunx, Tuq; tanta Conjuge dignus, Orbis Sarmatici maxima luminaria ambo. Sub Tui Ipſius Cultum ſerpit Gradatio Oratoria, PRINCEPS optime, Teq; quòd nunquā digno elogio aſſequi poſſit, ingenuè fatetur. Quis Archimedes Celſiſſimæ Domus Tuæ decora ad calculum revocare audeat? quis illa cognata aut quocunq; titulo propinqua, quæ in Dulſcios, Chodorowſcios, Połubinſcios, Tyſzkiewicios, Pacios, Oſtrorogios, *Principes* Czetwertynſcios, Oſtrogſcios, Zasławſcios, Leſzczynios, Konarzewſcios, Czarnkowſcios, Mycielſcios, Opalinſcios, Jabłonovios, Potoccios, Lipſcios, Szembekios,

Sie-

Sieniavios, *Duces* Radivilios, Sanguſzkones, *Comites in Koden* Sapiechas, Braniccios, Wyzyccios, Zawiſzas, Zamoyſcios, Działyńſcios, Dziedußyccios, Tarłovios, *Principes* Czartoryſcios, Koreccios, Woronieccios, Chotkiewicios, Denhoffios, Zebrzydowſcios, Załuſcios, Konopaccios, *aliosq́; plurimos Trabeis & purpuris diſtinctos diffundantur, explicanturq́; ornamenta enumerare valeat? quorum omnium ita compendias amplitudines, ut in Te Uno propè immenſam habeant magnitudinem. Caput Tuum verè aureum & pene Bibliotheca tota; quidquid dicis, vel oraculum eſt, vel oraculis majus. Ma-*

B2 *nus*

nus Tuas plenas hyacinthis è tot liberalissimis fundationibus agnoscunt Divorum Ædes, æternùmq; suum Mecænatem loquuntur. Utor lacone stylo, & quæ tractu ætatis Tuæ in bonum Patriæ heroicis factis egisti, agereq; non cessas breviori veneror cothurno. Sub Magnis Ducibus Jabłonovio, Potoccio, Lubomirio, Sieniavio *ultra binas Olympiades Martis negotia tractabas, & nunquam Patriam triumphalibus non redimiebas Corymbis. Ita militem egisti, ut & Ducem agere videreris, Cui Lechici Palæmoniciq; exercitûs propensissimi affectus continuò militare voluerunt. Quis numerus Tuorum in publicum laborum? Tribus vicibus Radomiæ*

miæ Militaris Areopagi, ſemel generalis Themidis Regni Mareſchalcus, bis ad Tribunal Supremum Magni Ducatus Lithvaniæ Deputatus. Aliquoties ad Comitia generalia Nuntius, bis ad directionem Ordinis Equeſtris omnium votis Candidatus, ubiq; Patriæ negotijs ſtuduiſti prodeſſe. Culmina honorum, quæ Tuis ultrò ſubmittebantur meritis, hæc tantùm admiſiſti, ad quæ per gradus aſcendere placebat. Primùm Pocillator, mox Mareſchalcus Curiæ Magni Ducatus Lithvaniæ, mox Caſtellanus Vilnenſis. Tum Ruſſiæ, tum Cracovienſis Palatinus, nunc Caſtellanus, quid ſit Senatorem eſſe? innumeris documentis oſtendis. Palatina-

tus

tûs Cracoviensis Comitiola plusquam triginta vicibus, generalia Regni Comitia, ultra vigesies adijsti semper Pater Patriæ, semper Orbis Sarmatici Atlas indefessus. Tarnogrodensis Confæderatio quantum in emolumentum Reipublicæ cessit, tantum Tibi Majestas, tantum Senatus, tantum Equestris Ordo totaq; Polonia obligatur. In Ordine Senatorio primum Mobile, quò Tuos dirigis sensus, ibi Patriæ certa salus, libertatis conservatio, publicæ tranquillitatis Moderator & almæ Arbiter pacis. Post AUGUSTUM Secundum REGEM desideratissimum, jam Te Elector populus signabat Regem, jam Votis & desiderijs in Te collimabat, jam

fer-

fermè proclamabat Regem & omnino noluiſti regna rogatus. Pridem Cæſarum, Regum, Ducumq́; ſangvine Auguſtiſſimus, pridem magnis virtutibus PRINCIPE dignis Titulos omnes prætergreſſus. Excedũt quodvis ingenium calamoq́; tenui nequeunt pro condigno celebrari Divinæ prope in CELSITUDINE Veſtra qualitates. Eloquentia Neſtorea, qua omnium captivas animos, duciśq; corda in triumphum; Clementia, quæ Te Divis æquat; ſapientia aliaq́; virtutum agmina in Te pluſquàm humana. Hæc ipſa beneficia favoresq́; ampliſſimi, quibus à Te cumulor PRINCEPS CELSISSIME cùm numerari nequeant, devota ſaltem à me grati-

gratitudine omnino debent honorari. In cujus documentum BOLESLAUM 2dum ex Carinthia in Poloniam ſuâ exemplari pænitentiâ reducem ſiſto coram CELSITUDINE Veſtra, proſpera quæuis & ſecunda ut pleniſſimo in longævos annos apprecor corde, ita non deſino profiteri, quòd ſim perenni veneratione Nominis

Illuſtriſſimæ Celſitudinis Veſtræ,

devinctiſſimus Cultor,
&
humillimus ſervus

St. Golanſki.

DE
BOLESLAO II.
REGE POLONIÆ,
LIBER I.
ARGUMENTUM

Boleſlaus Rex Poloniæ Andream Regem Hungariæ acie profligat, & Belam Andreæ fratrem exulem ſolio reſtituit.

DIſcite purpurei caſum inter læta timere,
Inſtabilique Deæ nimiùm nè fidite Reges.
Felix qui potuit ſceptrum tractare modeſtè
Ambitione procul. Cœli ſunt omnia munus,
Non mendax Fortuna tuum: contemnit Olympum,
Imperium quisquis mortalibus arrogat armis.
Sceptra Boleslaus nunquam, populosque faventes
Deſerturus erat: vitam quòd clauſerit exul,

A Pecca-

Peccatum Fortuna tuum: tibi credidit ille;
Excidit & ſolio, toto vagus hoſpes in orbe.
Illius exilium, lacrymasque, & vota gementis,
Et miſſam Cælo veniam mea Muſa recenſe.
Vaſta Boryſthenijs Tellus habitata Polonis
Auroram à Moſcis videt, & Mæotide pigrâ,
Pannoniam ex Auſtro, Sveones Aquilone gelanti,
Purpuream cum ſole diem Germania claudit.
Dives opum Regio, & navim patientibus undis,
Triptolemi, mellisque ferax, exercita bellis,
Armorumque, virûmque potens, & amica Minervæ.
Regibus ex alijs Caſimiri regius Hæres
Sceptra Boleslaus, ſoliumque tenebat avitum:
Gentis amor, toto Princeps mitiſſimus orbe.
Omnibus alloquio facilis, ſolisque tremendus
Hoſtibus, hos domuit ferrô, frenosque ſuperbis
Impoſuit, veniamque dedit poſt bella ſubactis.
Septima continuis hunc æſtas vidit in armis.
Quàm felix una ante alias vaſtiſſima terras
Sarmatia, Imperijs tanti parere Monarchæ
Cui Fortuna dedit? riguo ſic ſæcula quondam
Saturno ſub Rege ferunt fluxiſſe metallo.
Sic in pace ſuam ſapiens flectebat Idumen
Et ſtruxit Parijs enormia templa columnis
Congeſto Davidiades ſpectabilis auro.
Talis erat cùm jura daret, cùm prima teneret

Sce-

Sceptra Boleslaus, contempti Numinis umbram
Horruit & ſceleris nomen. Non dira premendæ
Libertatis erat, Patriamque tyrannide ſæva
Calcandi, & Procerum reſecandi colla libido.
Relligio rectique tenor, reverentia legum,
Comis amabilitas, vultuque immota ſereno
Et ſine triſtitia gravitas, ſanctiſſima pactis
Pollicitisque fides, gnavæque induſtria dextræ
Mater opum Regni, ſynceræ gratia lingvæ,
Innocuique ſales, & munificentia nullis
Quæ tenebris damnavit opes, dos aurea Regem,
Et dos prima Senum prudentia; Fama juventæ
Hortatrix, matrumque pudor, caſtusque puellis
Ignis in ore natans, dulcique in pace vigebant,
Sic ſenior poſt fata ſuum Caſimirus ab aſtris
Erudijt gnatum, Sceptri formavit ad artes.
Scilicet eſſe pios decet, & reverenter haberé
Fortunam, & ſuperos nunquàm contemnere Reges.
Qui pius eſt, idem cæli Rex proxima cura eſt.
Deſcendunt, & in arma ruunt, ex æthere lapſi
Cœlicolæ, ſi quem non juſto Marte laceſſet
Impius inſontem, clementi bella ſuperbus
Si moveat: læſum ferro tutantur, & igni.
Nec ſibi, ſed populi ſtudijs quoque maſcula virtus
In Rectore favet. Speculum Rex gentis, in illo
Ceu vivâ fontis glacie ſe quisque tuetur.

Nec rigidæ tantum leges valuêre minæque,
Quantum facta movent, ſanctique exempla Regentis.
Heu male conſtantes, & ad omnia flabra tumentes,
Inſtabilisque Deæ ſemper pila ludicra Reges!
Tot decora everti, maculari ſangvine ſceptrum
Innocuo, ſancti proſterni jura Senatus,
Regnandi leges, genitor quas miſit olympo,
Calcari quis poſſe putet? quis maxima ſperni
Numina, & æternos contemni ſomniet ignes?
Contempſit, foditque ſacrum Rex enſe cruorem
Impius, & Superos, & inania ſidera riſit.
Parte tamen felix, rarô quod poneret iras
Regibus exemplô, & facilè placabilis eſſet,
Primus ubi mentis cœcæ deferbuit æſtus.
Rara fuit ſemper virtus in Principe, parvo
Surgentes animi compeſcere tempore fluctus.
Bile tument alij rabiemque mucronibus explent,
Sæcula poſt cineres etiam, maneſque ſepultos
Exercent odijs, ſatiantque furore furorem.
Triſtibus exemplis ſic diruit Anglia Thomæ
Marmora, Sacrorum pro Libertate cadentis.
Muſa cruentati reſera jam vela theatri,
Cortinam remove: ſine cæde, & ſangvine ſcena
Hæc claudi ſe poſſe negat. Quæ cauſa ruinæ,
Quæ ſceleris ſit origo doce, & canere incipe mecum.

Crebri

Crebri Tumultus Russici à Rege Boleslao sedati.

ÆTatem rigidis omnem toleravit in armis
Rex juvenis, nudo placuit decernere ferro,
Quid fortuna velit, quæ sit sententia Marti,
Anceps quid belli ferat alea? & alea belli
Prospera semper erat, Regique favebat Enyo.
Ut Samio quondam Rhamnusia diva tyranno
Riserat, & gemmam, quam merserat ille profundo,
Reddidit extemplô, vomuitque in littore piscis,
Fortunâ purgante fidem: sic semper adhæsit,
Et bello comitata fuit, certissima Regem
Haud dubijs circumvolitans victoria pennis.
Nec quæ sors juveni, crescentibus ausa diebus
Contemerare fidem: crescunt virtutis adultæ
Tempora cum palmis; victricia serta viriles
Per crines serpunt; auctis augentur ab annis
Armatæ laudes, incisaque marmore Virtus.
Fama peregrinas etiam penetravit ad aulas:
Ductoresque alij tanto sub Rege cruentum
Laudant Matris opus, tempestatemque, tumultumque
Armorum, accendit cunctos fax mentis honestæ
Gloria, & Heroæ immortalis Adorea Famæ.
Dextera bellatrix fortes ad fortia semper
Excitat, & felix omni spectatur ab ævo

In Du-

In Ductore manus. Non tantum callida possunt
Consilia & validæ numeroso milite turmæ,
Quantum Belliducis præsens, & mascula Virtus,
Cui fortuna comes. Si ridet Pacê serenâ,
Multa potest Fortuna; eadem si risit în armis,
Omnia. Nec Venus est ita compede nexa Gradivo,
Quàm Dea, quæ fortes timet, ignavosque repellit.
Cedere turpe putant, qui tantum vincere nôrunt.
Cuncta quòd auderet, neque falleret alea, Reges
Finitimi, Audacem quem nulla pericula terrent
Voce Boleslaum dixêre, & Fama per orbem
Sparsa volat, gelidam quà Titan spectat ad ursam,
Quà mediusque micat, senior quibus occidit oris,
Et quibus evigilat, Rex nomine dicitur Audax.
Nomina pondus habent, quia vincit, & audet ubique.
Barbara Gens Russis rosei Titanis ab ortu
Intulit arma, Ducemque soli bis marte sinistro
Congressum abripuit, rigidique abstraxit in antrum
Carceris, & turpes injecit sæva catenas.
Auxilia implorant trepidi post talia Russi:
Ultor adest strictoque minax, & Numinis aras
Ense Boleslaus læsi, testatus in hostes
Agmine concurrit, fundit, sternitque feroces:
Corripuêre fugam reliqui per aperta viarum.
Qualis Abantiades, qui Gorgona messuit Harpe,
Eximit Andromeden vinclis, scopuloque solutam
Uxo-

Uxorem ſibi victor habet, plaudente puellâ
Servatore ſuo; Talis redit agmine victor
Proſtrato, & palmis Ruſſorum lauriger implet
Arva Boleslaus, ſolioque reponit avito
Quem gemuêre Ducem tenebroſo carcere clauſum.
Talis adeſt, & victor ovat. Sic prima ſacravit
Tempora Mavorti, raptam profugisque coronam
Regibus impoſuit, ſic ferro ſceptra redemit,
Firmavitque thronos. Solem per utrumque cucurrit
Fama, triumphali vexitque ad ſidera currû
Audacem, audaces qui noſſet tundere, Regem.

Initia Belli Hungarici.

VIx bene compoſuit lites, & funebre bellum.
Altera bella tonant, iterùm concurritur armis,
Finibus Hungariæ ſolio ſublimis eburno
Jura dabat populis, & regia ſceptra tenebat
Andreas ſenior, bellacis gloria gentis,
Cæſareusque Gener. Germano ſangvine junctus
Illi Frater erat, cui Belæ nomen adhæſit.
Hic procul extorris Patriâ, peregrinaque luſtrans
Littora, Sarmatiæ profugus defertur ad oras,
Atque Boleslaum lacrymis affatur obortis;
Armorum, bellique parens, cui priſca tulerunt
Sæcula nulla parem, ſimilem neque poſtera gignent.
Exulis adventum ſcitari, & quærere duri

Cauſas

Causas Exilij Rex invictissime parce!
Frater ego Andreæ viduam mihi jure coronam
Vendico, si fatis Rex frater cesserit olim.
Sic pacti diadema sumus. Nunc jura, fidemque
Contemerat, propriamque thronis imponere prolem
Destinat, & puero Salomoni sceptra dicavit.
Rara fides, rara & fratrum concordia. Damnis
Hoc miser ipse meis profugâ cum conjuge disco.
Quodque magis doleam, faciunt affinia nobis
Vincula, quippe tuam thalami mihi lege jugavi
Rex amitam, amborum regali sangvine nexum est
Cognatum genus. Hæc tibi me cum conjuge sisto
Exul & insidias Lethi quas Frater in aulâ
Intentare suâ mihi, Consortique paravit
Sic ego decipio, fraudesque eludo veneni.
Pellimur o Princeps! Regnoque excludimur omni.
Quodque tuos nolim seros memorare Nepotes,
Nec gnatos doluisse meos, præfertur, & ostrum
Præripit ex cunis egressus trimulus infans:
Æmulus heu! noster nutricum pendet in ulnis!
Túnc senem puero, quod legum sanctio cavit,
Postponi Rex magne feres? non hoc tua dextra,
Non tua me virtus, animusque in pectore præsens,
Lectaque tot juvenum regni Mavortia pubes,
Qui Duce te freti, ceu festum Hymenæa frequentent,
Sic in equos, & in arma volant, non denique sangvis

Finiti-

Finitimus metuisse jubent. Rex parce dolori,
Si nimiùm queror Ah triste est excedere Regno,
Et puero cessisse senem! cum Conjuge dextram
Osculor hanc supplex, pactæ mihi jura coronæ
Auxilijs tutare tuis, meque assere sceptro.
Munere pro tanto Superi, qui talia curant,
Præmia digna ferent, quoniam non possumus ipsi.
Finijt his dictis demisso vertice tristis
Bela, Boleslaus contrà sic farier orsus:
Surge animo, salveque mihi junctissime dudum
Tot jactate malis, tot Bela erroribus acte!
Gratulor hoc iterum titulis accedere nostris
Ut mea cognatis sint Regibus hospita regna.
Tuque adeò Herois tanti lectissima Consors
Pone modum lacrymis, & tristia lumina terge.
Tempus erit, regale tuis quo crinibus aurum
Impones, raptisque dolo dominabere terris:
Tempus erit, quo celsa throno Regina sedebis.
Ipse juvat casum DEUS, & fiducia causæ
Arma dat insonti: ruptam tu credis Olympum
Dissimulare fidem? ferit, & jaculatur ab alto,
Flagrantique scelus perjurum fulminat igni.
Mox iterum alloquitur Belam, conversus & infit:
His mi Bela malis majora interritus aude!
Hæc mea dextra dabit, quæ frater sceptra negavit.
Sangvinis ut taceam sanctissima vincula nostri

Cognatamque domum: vicina pericula ſurgunt
Hoc puero quoque rege mihi, bella horrida Regno,
Bella timenda meo. Quid enim, ſi fœmina mater
Jura dabit legeſque viris, populumque ferocem
Imperio premet? an mulier ſub tempora Martis
Pro Patriâ audebit, donec Rex puſio creſcat,
Impavidum pepigiſſe animam, & decernere ferro?
Scilicet hæc hoſtes ſpeculis terrebit Amazon,
Et configet acû, molli ſternetque flabello!
Illa nives, æſtumque feret, galeataque durum
Cum grege nympharum capiet ſuper arma ſoporem.
Turpe viris ſemper Regina, & fæmina mollis
Imperat. Ipſe monet ſexus ſervire puellas,
Et fuſum tractare manu, non bella movere,
Non urbes quatere, & mundum miſcere tumultu,
Haud dubito excitos contendet jungere Reges,
Et frater glomerare tuus ſocia arma parabit,
Perfidiæ crimen communi Marte tueri
Si queat, & gnato aſſertum defendere ſceptrum.
Sed male tutamur, quos novimus ætheris hoſtes
Juratam temeraſſe fidem, firmataque cœlo
Fœdera. Cum victo ſociabunt fratre ruinam
Quotquot erant comites ſceleris, bellique nefandi.
Hæc memorans gladium ſtellantem jaſpide fulva
Nudat, &, hic teſtis dictorum, ultorque cruentus
Fraternæ ſit fraudis, ait: numerabit hic enſis

Magna

Magna ſtrage globos equitum, peditumque maniplos.
Caſtra petes mecum vindex æquiſſime ſceptri
Bela tui, conſangvineâ cum conjuge proles
Obſequijs devota tuis mea proteget aula.
Finijt his Belam dictis ſolatus amicis
Hoſpitijque fidem profugo Regalibus aulis
Præbuit, antiqui fatum miſeratus amici.
Mox ubi finierat, belli dat ſigna recentis
Buccina, & æricrepis rumpit ſtridoribus auras:
Crudeſcunt iræ. nova conclamatur ad arma.
Ipſe globos juvenum campo Rex cenſet aperto
Imponitque Duces cuneis, vexillaque turmis
Dividit, albentes aquilas, inſignia Regni.
Mox acuit dictis: Ubi prima pericula ſurgent,
Rex ego primus ero. Pavidæ de turribus altis
Proſpiciunt matres: gemitu comitantur euntem
Spem Patriæ: Sobolemque ſuam, quam linquere fines
Sarmatiæ, atque alibi nova cogere prælia cernunt.

Bohemorum in Poloniam irruptio, eorumq; ſtrages.

ECce via in media velatus epomide nigrâ
Conſpicuus facie, frenis ſpumantia torquens
Ora ferocis equi, parvo comitante ſuorum
Agmine Jaromirus adeſt: genitoribus ortus
Albicolis nuper dederant qui jura Bohemis.
Hic prior occurſans Regi ſic ora reſolvit:

Crinibus attonſum, tunicis hæc corpora tectum
Funereis me quòd Rex inviƈtiſſime cernis,
Deſine mirari: ſic me fraterna totondit
Ambitio. Fratrum rara eſt ita gratia ſemper.
Prædislaus erat Genitor mihi, & ille Bohemis
Finitimisque dabat leges, & jura Moravis.
Hic genitor qui nos ſuſcepit conjuge natos:
Cùmque extrema gemens clauſiſſet lumina letho,
Primus erat noſtrûm, natu qui maximus, Hæres
Spitignus, tenuitque ſua ditione Bohemos.
Tres reliquos cepit diviſa Moravia fratres,
Aſt ego, qui natu poſtremus, deſtinor Aris.
Spitignus, functô fatis Genitore, furore
Abripitur, propriamque ſolo pepuliſſe parentem
Haud veritus plectente DEO celer ivit ad umbras.
Cùm prius haud paucos illuſtri gente Moravos
Arcibus incluſos tenebris damnâſſet opacis.
Sublato terris Spitigno proximus illi
Succeſſit natu frater, rexitque Bohemus.
Tunc ego tandem aras, invitaque ſacra peroſus:
Si fuit in ternos diviſa Moravia fratres,
Tertia me nunc jura manent, cedente ſecundo,
Atque Bohemorum, dixi, nunc regna tenente.
Nam neque Pontificum lituos, mitrasque bicornes
Ambio, nolentem quis enim me coget ad aras?
Nunc ergo has tunicas te Rex ſpectante nigrantes
Abji-

Abjicio, bellumqué ſequor. Te poſcere caſtris
Pannoniam, & ſolio Belam firmare tot annos
Extorrem didici famâ. Pro pingvibus Aris
Arma manu capio, laterique incingo mucronem.
Dic mecum quid Magne velis Rex! juſſa capeſſo,
Præſtat idem mea parva cohors ſervire parata.
Complexus juvenem, dictis & dicta repones:
Nolentem invitas quis tandem coget ad aras?
Rex ait, hæc ſolo lis à te judice pendet.
Elige. Conſilijs, non legibus utere fratrum.
Si tantum valuêre animo, cur thuris acerram
Pontificumque mitras ſibi non legêre priores?
Et cantare preces quæ tandem gloria templis?
Fama tibi petitur, ſi mecum fortia Martis
Caſtra petis: Famam ſectare, & collige laudes.
Noſtrorum in partem ſic te veniſſe laborum
Martie Jaromire juvet. Cape ſigna phalangis
Iſta tuæ, miles poſthac interritus eſto.
Forte erit ut fratrum quondam tua dextra ſuperbos
Contundat faſtus, & victa Moravia cedat:
Quemque volunt Myſtam, præſens ſis terror in armis.
Me ſequitur, peditumque decem fortiſſimus ipſe
Ducit Bela globos: ſimul altera dena ſequuntur
Millia magnanimo ſub bellatore Zamoſco.
Agmina magna ſatis. Fortunæ cætera mando.
Iſta Boleslaus. Sed Sarmatis ora cruento

Heſpi-

Hoſpitis adventu poſthac colliſa duello eſt.
Quippè Bohemorum Princeps, ubi percipit atram
Depoſuiſſe togam, Regisque favore Poloni
Et ſocijs fretum caſtris ſe adjungere fratrem,
Huc illuc animum variâ formidine preſſum
Jactat, & oppoſitis anceps affectibus errat.
Diſſimulet, rabiemque premat? metuendus inermis
Qui fuerat, nunc armatus graviora minatur.
Marte petat fratrem? Rex auxiliaribus armis
Tutatur, ferroque novum defendat amicum.
Aſt quia Pannonias exercitus omnis in oras
Rege jubente migrat, paucoque Polonia fines
Milite jam ſervat, vacuis immitteré bellum
Sedibus, & rapidis urbes exurere flammis
Conſilium fuit. Hæc placuit Fortuna Bohemo.
Ergo aciem ingentem prædantûm, nulla daturum
Prælia juſta, legit: quibus omnis vivere rapto
Gloria; mox fines, & vaſti viſcera Regni
Ingreditur, ferro, flammis graſſatur, amicos
Et populatur agros, populi nil tale timentis.
Spumeus ut torrens per lubrica ſaxa volutus
Imbribus, & limo turpi, nivibusque tumeſcit,
Ac ſtrepero undarum ſternit ſata verna tumultu:
Sic fera prædonum ſe regno examina fundunt,
Ferreus armorum bacchatur & undique nimbus.
Regnorum facile eſt armis perrumpere clauſtra,
Sed

Sed retro torquere gradum, & ſine cæde ſuorum
Ad Patrios remeare Lares labor Herculis ingens.
Principio quæ læta nimis plerumque ſecundo
Fine carent, & damna ferunt, ſerumque dolorem
Conſilia: Eventum pro metâ figere miles
Conatur ſapiens, non primi exordia belli.
Sic quoque prima favens vicina in Regna ruentem
Viderat, aſt ſubito oppreſſit Fortuna Bohemum.
Namque Boleslai fama hæc ubi venit ad aures,
Et querulæ populi voces feſtina petentis
Auxilia, ipſe manu validâ contendit in hoſtes
Inceptam relegitque viam, totusque Bohemis
Imminet: à tergo Belâ Ductore ſequuntur
Turmæ aliæ Regem, qui jam vicinior hoſtem
Omnibus explorat ſilvis, antrisque latentem
Si petere, & juſto certamine tundere poſſit.
Haud aliter cervos agitare Actæona vidi.
Detrectare tamen pugnam, & diffidere rebus
Ipſe ſuis, turpique metu trepidare Bohemus.
Silva capax ævi, flagranti impervia Phæbo
Ramis obſcurum connexis aëra ſtringens
Umbrarum æternis horrebat mæſta tenebris:
Nec procul hinc aberat prædatrix turba Bohemi,
Cum Ductore ſuo. Luco ſuccedit opaco,
Et niſi jam ſtellas cælo nox ſpargeret atra
Rex feræ tentaret adhuc diſcrimina pugnæ.
Craſtina lux, inquit, fundet, ſpolijsque rapaces
Exu-

Exuet, exſpecto redeuntis munera lucis.
Nunc fessos recreare artus sub nocte soporâ
Tempus, & exhaustis riguam captare quietem.
Fama Boleslai rumore ubi perculit hostes,
Obriguêre metu, pallens sine sangvine sedit
Prædantûm Ductor. Lepores sic ora latrantum
Sæva timent. Posito veniam stat Marte precari
Et pacem exorare genû. Mox ipse sub umbras
Concubiæ noctis geminos ad regia castra
Ire oratores trepidâ formidine mandat:
Cras se venturum alloquio, si commodet aurem
Rex facilem, vinctosque omnes, prædamque daturum,
Pexerit ac primùm roseos Aurora capillos.
Accipiunt responsa, viam sub nocte remensi
Atque Bohemorum majori castra timore
Percellunt, agmen Regis dum grande recensent
Legati, pugnæque avidas pulchro ordine turmas.
Intereà ex Belæ castris volat alter anhelus
Ad Regem, affatumque petit, simul ora resolvit:
Maxime Rex, denas qui ducit Bela phalanges,
Esse cupit præsto pugnæ, nisi tardior illum
Incessus peditum congressu fortè moretur:
Optat & impavidus bellator adesse Zamoscus.
Rex contra: auxilijs sociûm non utimur ullis;
Vade, age, dic nostris aciem tam fundere parvam
Et trepidam audaces nunquàm dubitasse Polonos.

Quos majora juvant, decet hæc ridere minora.
Jamque aliquid dubiæ lucis ſurgebat ab Indis,
Dicere nec lucem poſſis, neque dicere noctem:
Sic tamen ut lucem ſemper mage dicere malles.
Quid tardas nox atra? diem quid Cynthie tardas?
Rex ait: exorere o! Mundi nitidiſſima lampas!
Cœlum ſparge roſis, hoſtes ego ſangvine pingam.
Hâc mihi nulla unquàm mage tetrica nocte fuit nox.
Extemplo inflari lituos, & tympana tundi
Signa jubet pugnæ. Veniat ſi luce Bohemus
Et veniam ſupplex, inquit pacemque precetur,
Maturum puto tempus habet: ſi tardior adſit,
Non Illum alloquio dignari, & pace, ſed armis
Et ferro fixum eſt iſthanc decernere cauſam.
Quid juvat à læſis poſt damna repoſcere pacem?
Intereà vigiles extremis undique caſtris
Obſervant creperâ quid agant, ſub luce Bohemi
Collucere vident flammis hoſtilia caſtra
Undantesque globos fumi. Quin fama volabat,
Sub noctem fugiſſe hoſtes. Rex certior acres
Attollens iras in equo volat alite primus
Inſectansque globos fugientûm, o! Martia pubes
Appropera celer, appropera, ferroque fugaces
Inſequere exclamat, dant terga, fugâque fatentur,
Se nobis non eſſe pares. Quaſi pulvere venti
Excutiant ſicco rapiantque per aëra nubem:

Sic tu fulmineum videas ruere agmen in hoſtes.
Terga virûm premere, & proſternere corpora letho.
Vexilla, arma, tubæ, clypei, galeæque comantes,
Truncaque membra virûm, & porrecta cadavera campo
Sparſa jacent. Ergo noſtras dux ille latronum
Prædonumque caput, potuit dux ille Bohemus
Effugiſſe manus? ergo plerisque ſuorum
Qui celerem rapuêre fugam Bellona pepercit?
Siſtite nec turpi maculate in ſangvine ferrum:
Proripuit ſeſe primus jam criminis author.
Nunc prædam legite, & vinctos adducite caſtris
Parvaque majoris præludia credite belli.
Convectant ſpolia his dictis, vinctosque reducunt
Ad caſtra, & ſolvunt vinclis. Mox tibia dulcis
Perſonat, in gyros ſe læta corona rotundat:
Atque diem ducunt epulis, noctemque choreis.

Boleslaus exercitum ducit in Hungariam, & ſuos hortatur ad prælium.

POſtera lux matutino cœlum imbuit auro;
Sidera vaneſcunt, & pendet ab æthere ſolus
Lucifer, æquoreis crinem bene lotus in undis.
Infremuêre tubæ, percuſſaque verbere crebro
Increpitant abitum cum murmure tympana rauco.
Rex ſublimis equo venit ipſe, equitumque phalanges
Ingrediuntur iter. Mox & longiſſimus ordo
Incen-

Incedit peditum Belâ ducente maniplos.
Consistunt tumulo, tumulo Rex infit ab alto:
Macti animo invicti mea gens heroa Poloni!
Terga Bohemorum ductor dedit, agmen & omne
Dispersum in tenues ceu fumus vanuit auras.
Dedecus est profugos urgendo absumere mensem.
Prælia nos majora manent, majorque superstes
Gloria Pannonijs victores cernet in arvis.
Auxiliatrices si colligit undique turmas
Rector Pannoniæ, quantum nunc strage Bohemûm
Territus atque fugâ nostro sibi Marte timebit?
Credite dimidium jam fregimus illius agmen.
Rumore armorum, famâque, & nomine constant
Prælia. Victores terror comitatur ubique.
His Rex instigat dictis acuitque volentes.
Ipsi etiam sese certatim hortantur ad arma
Sarmatiæ Proceres: votum est tranare Tibiscum,
Pannones & stantes adverso in littore primo
Exhauire metû. Spolijs & divite præda
Jaromirus adest, profugos qui longius hostes
Insectans, primam meruit sub Marte coronam.
Ille trahit vinctos septem post terga Bohemos,
Raptaque fert dextrâ vexilla undantia vento.
Ducuntur vincti picta ad tentoria Regis:
Edere tum jussi quæ sit fortuna Bohemi?
Quæ nemora abscondant pavidum? Sic ora resolvunt:

De Ducé quod poſcas nihil eſt Rex maxime noſtro.
Quadrupedante fugâ, rapidiſque ablatus habenis
Proripuit ſeſe ſub nigra ſilentia noctis.
Nunc turmas fama eſt illum glomerare recentes,
Quemque petis bello, bello jam velle tueri
Andream, & pugnæ ſortem tentare ſecundæ.
Riſit ad hæc, errâſſe ſemel non ſufficit ergo
Rex ait: in bello nunquàm licuiſſe ſecundò
Errare hæc captum cerebro mea dextra docebit.
Fata ducem ſuprema manent, aut vincula veſtrum.
At quibus auxilijs porrò, ſocijsque juvetur,
Pannoniæ Rector, rumor ſi venit ad aures,
Dicite: reſpondent, redduntque ex ordine vincti:
Fulgentem ære aciem Germano milite lectam
Teutonicosque Duces geminos, bellique paratum
Ingentem fama eſt conſtrato navibus Iſtro
Regis in auxilium fluvio properare ſecundo.
Hæc numeroſa manus, Regi quam miſit amicus
Cæſar in Hungariæ primas exſcenderit oras.
Accedunt alij, numero famâque minores.
Inſuper & noſtri, jam diximus, arma Bohemi
Corripient, aderuntque ſuo cum Principe pugnæ,
Agmina quin etiam non contemnenda Moravûm
Sub Duce ſe ſiſtent Cunrado, fratre Bohemi.
Hæc ubi captivi referunt, venit alter, opertam,
Quæque gerit ſenſus numeris perſcripta latentes
Porri-

Porrigit exiguam Belæ ſine nomine chartam.
Bela aperit ſenſusque legit, Regique revelat
Abdita, quæ numeris calamus commiſit amicus:
Atque ita verba ſonant, tacitis perarata tabellis:
Bela veni auſpicijs, Regisque favore Poloni,
Sceptra cape, & regnum: pro te certare videbis
Quos metuis: Socero ſpem vanam in Cæſare frater
Collocat Andreas: letho ſcelus ille piabit.
Sic breviter loquitur numeris perſcripta papyrus,
Augurio jam læta ſuo. Victoria pugnam
Antevolat, dubios prævertit laurus Agones.
Ergò alacres certos ſpe divinante triumphos
Abrumpunt iter, & piſcoſi effuſa Tibisci
Flumina contingunt: pons arduus arcubus altis
Innexisque ſibi trabibus frænaverat amnem.
At prior inſedit pontem, turmasque locavit
Obvius, occurſansque ſuo cum ſtrage perîclo
Andreas, fretus ſocijs, & Cæſaris armis.

Apparatus utriusque exercitûs ad Prælium.

SOl veſpertino rutilum ſub gurgite currum
Merſerat, ingenti cras arbiter ipſe duelli,
Spectatorque altâ ſignorum ex arce futurus:
Ergò ambæ ad pugnam ſub opacâ nocte parantur
Invictæ gentes. Aggeſtis agmen arenis.
Pannones occludunt, curvumque per omnia caſtra
Deſcri-

Deſcribunt vallum: Noſtri ſe incingere vallo
Contemnunt, ſolo ſed aheno pectore gaudent,
Et lucem exſpectant avidi, ſtantque ordine nexo.
Optimus eſt murus conſtans, & ferreus ordo.
Aſt hoſtes vario, & peregrino milite lecti
Deſpiciunt patriâ Majorum gente vocari,
Sed ſibi Dardanidum de nomine nomina fingunt.
Atrides major tumidus vult eſſe Bohemus.
Cunradus minor Atrides: tum Cæſare miſſus
Belliger haud uni notus Gulielmus arenæ
Accipit Æneæ ſpecioſo nomina fuco.
Exin ſe Priamum vocat alter, & alter Achillen:
Dicitur iſte Ajax, alius verſutus Ulyſſes,
Neſtor, & Amphilochus, Pyrrhusque, & Troius Hector.
Hoc ſibi verborum ſtrepitu, vanoque paratu
Comica Pannonidum plauſerunt agmina, ſolis
Fortia nominibus. Noſtri nil talia curant,
Sed Patriæ antiquæ, & nunquàm tumulata parentum
Nomina clara gerunt, fuſo qui ſangvine veram
Mercati laudem titulos ſibi morte creârunt.
Iſta tenent, horum ſplendore & lumine gaudent,
His labara, & clypeos pingunt. Sic ſcuta rubeſcunt
Tincta roſis, quæ Pſtrokonidum ſtirps inclyta geſtat.
Sic volat aurato in clypeo Radivilius ales,
Qui Jovis arma refert, & terret murmure mundum.
Sic ſeſe viridi committit maſcula ponto

Czar-

Czarneciana ratis, nulli cessura procellæ.
Ascia, crux, hastæ, soleæque, & spumeus amnis,
Gygnus, & Accipiter, Leo, fascia, Luna, Sagittæ
Et quidquid Virtus Proavûm Mavortia scutis
Sarmaticis pinxit, defert gens martia secum
Ad castra, hoc solo Majorum nomine plaudit
Et virtute suâ: non Patrum ingentibus ausis
Docta minora sequi, sed famam extendere ferrô.

Boleslai Regis Oratio Polemica ante conflictum.

IPsé autem chalybum squamis, auroque relucens
Terga Boleslaus Tyrio constrata tapete
Quadrupedantis equi premit, & supereminet omnes.
Plurima magnanimo Majestas insidet ori,
Et vivax oculis fulgor, meruitque timeri
Cassìde cristatâ, labijs sed spirat amorem,
Mel natat in linguâ: turmas sic ille suorum
Alloquitur, blandis animatque in prælia dictis:
Semi-Deûm sangvis, flos Martie, gloria Regni,
Lecta corona ducum: bellorum fulmine mundum
Quæ, si fata velint, sit & hæc sententia cœlo,
Concutiat terrasque omnes sibi subdat, & æquor!
Nil antiqua moror, Lechici confinia Regni
Didita quàm fuerint, quo Marte Borysthenis unda
Perdomita infixas duro tres ære columnas ·

Litto-

Littore ſuſtentet, Proavi quas dextera noſtri
Impoſuit, memoresque ſuæ nos eſſe minores
Virtutis voluit: ſcelerata in prælia Ruſſos
Surgentes temerè magnâ dum ſtrage cecidit.
Illinc Carpathij montes, hinc cornibus Albis
Scripſerat Imperij fines: ſpe dives avarâ
Limite pro Regni Neptunus Balthicus ipſe
Cœruleum diadema dedit, ſceptrumque profundum.
Nos Proavo tanto non inferiora ſecuti
Et Regni fines, Patriaſque extendere terras
Sanctum opus eſſe rati, tumidos tot fregimus hoſtes,
Exuimuſque Duces caſtris. Sit Ruſſia teſtis,
Ruſſia purpureo toties depicta cruore,
Cornua nos Viadri, nos cornua fregimus Albis,
Hauſimus & Volgæ galeis victricibus undas.
Nunc iterùm certare acie, & contundere magni
Cæſaris arma juvat: nec enim dignamur honore
Dicere Pannonidum nomen. Quo marte Buroſſos
Fregimus, & Moſchos, cum Teutone ſic juvet æther
Bellacem miſcere manum, & concurrere ferro.
Plura Boleslaus, fremuitque exercitus omnis
Sermonem & medium clamoribus interrupit.

BOLE-

DE
BOLESLAO II.
REGE POLONIÆ,
LIBER II.
ARGVMENTVM.

Continuatur reſiduum argumenti ex Libro I. Prælium, & victoria Polonorum. Boleslaus Cracoviam triumphans ingreditur.

JAmque altâ ex ſpeculâ dat buccina rauca canorem;
Illius ad ſonitum caſtris ſimul omnibus omnes
Concinuêre tubæ generoſo carmine plenæ:
Tinnijt & tellus, & magnus tinnijt æther.
Igneſcunt juvenes, fremitusque auditur equorum.
Sic inter lituos, & cornua vulnera læti
Deſpicimus, pulchrumque ſubit contemnere mortem.
Agmina vix teli jactu contraria diſtant,
Conſpiciuntque acres hinc Pannones, inde Poloni.
Principium pugnæ noſtris ſparſum aêre telum.
Mox equitum clypeata ſeges ductore Zamoſco

Ordinibus nexis ſeſeque prementibus hoſti
Fit propior, primamque aciem perrumpere tentat:
Stare loco contrà, fixæque inſiſtere plantæ
Pannones hortantur ſemet, neque cedere noſtris.
Quin & bàrbaricis calamos ex arcubus urgent,
Abſconditque diem nox ferrea miſſa pharetris.
Ergo iterum inſultu noſtri graviore ſiniſtram
Vellere pertentant, acies ubi Cæſaris, alam.
Aſt neque Ceſareæ conſtanti Teutone turmæ
Se ſubigi, veterique ſinunt ſtatione moveri.
Mille cadunt, illoque jacent, neque morte recedunt
Quem tenuêre locum ſub primæ exordia pugnæ.
Ecce Boleslaus ferro ſe intrudit in agmen
Et rumpit virtute viam. Sic nominis implet
Menſuram, Regesque inter Rex dicitur audax,
Fulminat audacem quia primus in agmina dextram.
Enſe viros metit, & rorantes ſangvine manes
Mittit ad umbrarum Dominos. Delecta juventus
Exemplo Regis volat incita, funera, mortes
Conglomerat, nullumque vibrat ſine vulnere telum.
Parte alia densâ medius caligine, & atrâ
Nocte ſagittarum Lubomirius emicat ardens.
Hic quoque perrumpit cuneos, enſemque coruſcans
Se ſe infert ſeptos foſſis violentus in hoſtes.
Nec procul impavidus Lubomirius imminet alter:
Fulmineusque Topor priſca de gente Toporûm;

Et

Et Radivil geminique infracto pectoré Lasci.
Fit via vi, duro tandem fit semita ferro.
Pannonij justæ faciem componere pugnæ,
Cedere nec nostris, neque primi damna vereri
Agminis, & multo rabiem saturare cruore.
Non secus ac saxo pastor quem forte petivit,
Saucius authorem dudum circumspicit anguis
Et linguâ vibrante minax, atroque veneno
Arduus attollit cœlo caput, atque sub ipsâ
Morte furit, saniemque vomit, nigrumque cruorem:
Sic majore fremunt læsi post damna furore
Pannones, & junctus sociali fœdere Teuto.
Ecce ruit, Regemque petit, telumque trabalé
Ipsius in Regis torquet latus agminis asper
Teutonici Ductor Gulielmus, Pannones illum
Æneam dixêre suum: contorta fefellit
Sed tamen hasta latus, jacuitque ingloria campo.
Rex capit hoc telum, & Gulielmi in viscera mittit
Non fallente manu, tetigitque hæc lancea metam;
Mox ait, & mediâ in risum quoque solvitur irâ:
Tu velut Æneas novus hoc me poscere telo?
Reddo quod accepi, sic tela vibrare memento.
Jam morere, & nigro postquam descenderis orco
Ore meo Æneam veterem, Turnumque saluta!
Sparsus equo jacuit Gulielmus, humumque momordit.
Mox cadit & Stenhelus, cadit & Laërtius Heros,

Atque Neoptolemus, meſſique Athamasque, Thoasque
Enſe Boleslai: nil fortia nomina proſunt:
Sola facit nomen virtus, & dextera ſortis.
Non procul Æolijs buccarum follibus implet
Gente Bohemorum tubicen cava cornua, & aures
Perforat inſanis ſtridoribus: hæc cape cantûs
Præmia digna tui, Radivilius inquit, & umbris
Quod ſupereſt cane: felicem tum ſtrenuus haſtam,
In fauces agit, ille vomit cum ſangvine dentes.
Dum loquor obliquo ſeſe altera lancea curſu
Librat, & in collum ſupremaque pectora fortis
Czarneccij impingit, quam miſerat Hungarus Ajax:
Lancea ſed reſilit, ſquamis impacta, repulſam
Corripit, Ajacem ferit, atque in colla retorquet
Czarnecius, cadit ille animamque eructat in orcum,
Porrectusque jacet ſpoliatus lumine truncus.
Hic ubi ſe ſtipat globus, immixtique duello
Concertant juvenes, æs miſſile ſolvit ab arcu
Hector Pannonius, Sapiæham læſit arundo,
Sed leve vulnus erat, noſtrûm Sapiæha Leonum
Irritare minas fuge, dixit, & Hectora nervo
Dexteriore petit, ſimul ac: ſic mitte ſagittam
Hungare, ſic Gentis Sapiæhæ ſterne Leones.
Dixit, & emiſſo rupit præcordia ferro.
Hoſticus Æacides, Germanûm dictus Achilles,
Tres haſtas, tenues contemptim ſparſit in auras
His

His verubus, dixit, lepores ego figo Polonos.
Talia jactanti medio clamore protervum
Obſtruit os, terebratque haſtâ Lubomirius, ille
Dat pœnas lingvæ, & petulantia verba reſorbet,
Promicat adverſo nudum de pectore ferrum.
Mox alius Priami antiqui cui nomen adhæſit,
Multa furens, caſu ſocij neque territus atro
Vocibus in noſtros demens majoribus infit:
Vos ego Sauromatas! meſſor ceu tondet ariſtas
Armatæque hyemes populantur vota coloni,
Sic feror in pugnam, & jugulis minor ultima veſtris.
Terror ego, & mundi metus ingens, preſſus ahenis
Sub pedibus tremit ille meis. Hac caſſide veſtri
Spumantis victor potabo Boryſthenis undas.
Non ego lac puerile bibi, ſed ſangvine duxi
Bellonæ mammas. Me Martis in arma ruente
Albeſcunt nigri Manes, & ſidera pallent.
Plura locuturum telo per pectus adacto
Excipit, & ſi te jactandi tanta phreneſis
Vexat, ait nitidis radians Habdankius armis,
Jam Styga jam manes, jam pallida ſidera terre,
Et jacta ceſſiſſe tibi. Tandem orbe ſubacto
Unicus ad Priamum telo te Sarmata miſit.
Ille dedit gemitum, moriensque relanguit ore,
Et Styge Caſſandram veterem, Priamumque petivit.
At dubia ut ſemper ſors eſt, atque alea belli

Sic

Sic temerare fidem, juvenemque abſumére letho
Auſa fuit; lacrymis plorandum funus acerbis.
Nam jaculum incertum, cujus neque cognitus Author
Dextra nec ipſa fuit, volat, & cava dividit alis
Nubila, purpureumque ferit, terræque ſupinat
Pſtrokonidem, inſignem facie, & fulgentibus armis.
Principio nihil ille dolens, ſed frigora ferri
Sola notans, rapidis hinc inde volabat habenis:
Largior aſt manans ſtridenti è vulnere ſangvis,
Tardior & motus, defectaque robore dextra
Lethi ſigna dabant. In præceps labitur alto
Cornipede, & gramen formoſo ſangvine pingit.
Ut roſa (namque roſas pulcherrimus ipſe gerebat
In clypeo) ſenſim flacceſcit ab ungve procaci
Si convulſa fuit, vitamque exhalat odoram;
Non tamen informis, ſed in ipſo funére pulchra eſt:
Sic jacet, & fato jam functus dignus amari eſt
Pſtrokonides, tam magna genis pallentibus hæret
Gratia, tantus adhuc gelido decor innatat ori,
Iſta Boleslai ſubito mors vulnerat aures,
Et juvenem cecidiſſe refert. Rex ſurgit in iras,
Pſtrokonidisque capit gravius de vulnere vulnus,
Irruite, irruite, & nullius parcere vitæ
Obdurate animum, mille hoſtibus iſta pianda eſt
Mors, ait, & vitam jam nemo ex hoſte precetur.
Macte novâ virtute! arma, arma capeſſite Fratres!

Fun-

Fundite, cædite, ſternite, ad ultima mittite cæſos
Tartara! quin ipſum nullo diſcrimine Regem,
Cæſareosque Duces! jam dixi, parcere nulli
Obfirmate animum. Gemmis aurique metallis
Nullus emat ſervas meritâ pro morte catenas.
Intereà tollunt humeris exangue cadaver
Magnanimi juvenis, referuntque ad caſtra dolentes.
Tum verò incipiunt diræ ſpectacula cædis:
Immixti alterius concurrunt mille duellis
Irati juvenes hinc Pannones, inde Poloni.
Arma armis impacta tonant, nuribusque timendum
Seſe inter ſciſſi ſonitum dant enſibus enſes.
Pugna calet, Bellona vices alternat, utrinque
Victores, victique cadunt. Perit enſe Zamoſci
Hungarus Androgeos, fatuâ quoque mente Choræbus,
Amphilochusque puer roſeus, genitore creatus
Neſtore, centenus decorat quem circulus anni.
Concidit & Neſtor Radivilî ſaucius haſta.
Iphytus, & Palias, ſimul ac Hypaniſque, Dymaſque
Confixi à Belâ, natum quoque vindicat enſe
Pſtrokonides Pater. Heu! miſeri quid Punica proſunt
Nomina, ſi virtus, & fortis dextera ceſſant?
Inſimul Antomedon, & equorum agitator Achillis
Procumbit Periphas, lorica nec ærea texit
Luctantem, & multo perfoſſum vulnere Pyrrhum.
Sangvinis ingentes currunt per gramina rivi,

Omnia

Omnia cæde natant. Morientûm horrendi ululatus
Oppreſſêre tubas: ſciſſo fuit ordine Pannon,
Auditur Regem, Regem ſervare! tremendus
Clamor, & abripuit Regem nigra pulvere nubes.
Jam tres horarum Phœbus perfecerat umbras
Ex quo Pannoniæ glomerantur ſtragis acervi
Atque cruor ſtagnat rivis ſpumantibus ater.
Cùm ſubito totis exorta ſilentia caſtris
Abrumpunt bellum: per tela, per arma volante
Jaromirus equo Regi fert nuncia noſtro:
Maxime Rex; Belam perculſi ſtrage ſuorum
Pannones agnoſcunt Regem: Pars maxima noſtris
Acceſſit caſtris: jam nil hoſtile minantur:
Ore meo veniamque rogant, vitamque precantur.
Quin ipſi inducias orant, Pacemque ſequeſtram
Depoſito Marte, & projectis Teutones armis.
Effugêre necem pauci per aperta viarum.
Andream, multo fœdantem ſangvine currus,
Et jam luctantem gelidâ cum morte citatæ
Abripuêre rotæ: ducuntur compede vincti
Belliduces alij, & Lechicas mordere catenas
Incipiunt captæ qui Trojæ nomen habebant.
Ecce meos, manibus nexis poſt terga, Bohemum,
Cunradumque trahunt fratres! Habdankius iſtam
Fert prædam. Veniam da victor, parce ſubactis.
Vix ea fatus erat, volat alter, & altera Regi

Nun-

Nuncia fauſta refert: ſimul & Bela ipſe caterva
Pannonidum cinctus nudatâ caſſide Regem
Alloquitur (totis tum facta ſilentia caſtris)
Et ſic gratantûm vota inter mille profatur:
Magne Thriumphator, vindex invicte coronæ
Aſſertorque meæ! ferro qui concutis orbem,
Atque rapis bello fractos in vincula Reges,
Ecce pedes jacet ante tuos, tua juſſa veretur
Pannonia, & præſens belli te Numen adorat!
Ecce manus tendit vinctas Alemannia ſupplex
Henricique jacent contraria Cæſaris arma.
Tu quantum dextrâ committis prælia forti
Tantum animo dominare tuo. Miteſce, tuique
Spem victis concede aliquam, veniæque repertæ.
Pacem orant omnes à te, mitiſſime Princeps,
Quam parti victor ſuperatæ ſæpè dediſti.
Hæc ubi diſſeruit nudato vertice Bela,
Rex contrà; ſurdas occludere vocibus aures
His equidem decet, atque omnem præſcindere victis
Spem veniæ, ſed enim quando pro gente peroras
Ipſe tuâ, & poſitis demiſſi Teutones armis
Exorant Pacem, atque eadem mens omnibus una eſt,
Siſtere conflictum, finemque imponere bello
Fœderibus placet, & victis indicere leges.
Rex eſto ac primùm, & caput hoc incinge corona
Bela tuum, dubio ne demum vertice nutet

Pannonia, externumque legat. Quæ fœdera tandem
Pacis erunt, pleno componet lecta Senatu
Bruma ſequens. Nunc extinctos abſcondere terrâ,
Et vinctos caſtris adducere, tollere prædas
Sit labor, hæc recreent victores otia feſſos.
Iſta Boleslaus complexus colla lacertis
Fortibus, & toto ſtringens jam pectore Belam:
Aſſiſtunt captique Duces, genibusque voluti
Implorant veniam; & veniæ quoque gratia facta eſt,
Admiſſique omnes Regalis ad oſcula dextræ:
Talia nec meriti, nec talia fortè daturi,
Illorum ex acie Dea ſi Fortuna ſtetiſſet.
Tum feſti caſtris collucent omnibus ignes,
Tympana rauca, tubæque, & tibia nata choreis
Undique concinuêre, & carmine tinnijt æther.
Dant dextras, haſtis qui ſe gladijsque petebant:
Mille chori læto in circum ſeſe orbe rotundant,
Atque alij indulgent epulis, cyathoſque Lyæi
Ingentes ſtatuunt poſitis in ceſpite menſis.
Haud aliter videas poſt murmura nubis aquoſæ
Perſpicuum ridere diem, ſolemque reduci.

Jaromirus poſito militiæ cingulo, reſumit togam clericalem.

POſtquàm acie cæſus caſtriſquè exutus, & armis

Pan-

Pannoniæ Rector, planctu comitante ſuorum,
Cùm gemitu abrupit lucem; rumore ſecundo
Fama frequens totum laté circumſonat orbem,
Arma Boleslai tollique ad ſidera plauſu.
Utque ea Pannonibus clades, funeſta, dolensque,
Sic noſtris magè læta fuit, neque ſangvine multo
Conſtitit, & paucis lucem abſtulit hoſticus enſis,
Si tamen inſignem facie, & radiantibus armis
Pſtrokonidem excipias. Hunc juſſu Regis avita
Ad monumenta Patrum longinquo funere defert
Jaromirus, & in Patriâ tellure reponit.
Nec Jaromiro juvenem texiſſe ſepulchro
Expers officij fuit, aut minus utile munus.
Exin fatorum invidiæ, atque immite furentis
Fortunæ memor eſt, funus dum ductat acerbum.
Et loquitur ſecum: lethali frigore ſegnis
Pſtrokonides formoſe jaces, nitidumque juventæ
Fluxit ebur? lacrymis equidem tibi mæſta parentat
Turba Ducum, & litui deflent, & tympana bombo
Plorant ferali, obſcuros eduntque ſonores.
Heu tibi quam rapuit vitam fortuna duelli
Hanc ferro reparare meo dextraque liceret!
At quoniam hoc prohibent Superi, tua funera ſaltem
Humanas meminiſſe vices me dura docebunt,
Et dabitur vitam peregrinâ morte lucrari.
Vota pij genitoris erant ſi templa ſubirem

Sacrorum Antiſtes, ſed nec mihi templa, nec Aræ
Nigrantesque togæ, violentaque ſacra placebant.
Ferreus armorum duxit me ad caſtra volentem
Delubris Divûm ſpretis, rapitque tumultus.
Ultima vota Patris ſed nunc mihi ſæpe recurſant
Talis & ut non ſim, metuo tamen impius eſſe.
Quid moror? ipſe equidem ſi per tibi fata liceret
Pſtrokonides ſanctæ tranquilla ſilentia vitæ.
Eligeres quàm caſtra ſequi, Martisque tumultum.
Nam belli ex ſtrepitu quæ tandem Fama ſuperſtes?
Quin gelido inciſum, ſcriptumque in marmore nomen?
Quàm ſæpè hortatrix contempti gloria lethi
Lugubri pompà cineres ſolatur inanes?
Conceſſit, tibi jam quod non licet, hoc mihi cœlum.
Ergo Patris ſequor imperium, mitramque reſumo.
Atque Olomucenſis ſiſto me Præſul ad Aras.]
Pontificum his dictis juvenis ſe cinxit amictu,
Poſtmodò Pragenſis nactus quoque culmina mitræ.
Aſt Bela intereà ſceptro, regnoque potitus
Regi immortales tanto pro munere noſtro
Er meritas ſolvit memori de pectore grates.
O! referant dixit, ſolij invictiſſime vindex
Aſſertorque mei, referant, & digna rependant
Sidera grata tuæ bellaci præmia dextræ!
Atque ratas ſpes eſſe tuas velit author olympi!
Tu ſolium hoc regale mihi, tu ſceptra dediſti,

Hoc

Hoc diadema tuum eſt. Noſtræ vive una ſalutis
Anchora, nulla dies tantos abolebit honores:
Nunquàm magnanimæ morietur gloria dextræ,
Buda tuos vultus Paria de rupe reſectos,
Et celſum te quadrupedante in marmore cernet:
Inque foro digitis monſtrabit ſerior ætas.
Extorrem profugâ cum Prole, & conjuge Belam
Tu Lare Regali, dextraque opibusque tegebas,
Regis & Andreæ fregiſti, & Cæſaris arma:
Haud dubius pro me caput objectare perîclo.
Dent tibi dent Superi plauſus pro munere tanto,
Gratantesque adſint cœlo, & tua vota coronent!
Hæc ubi diſſeruit, Regi gratesque rependit,
Muneribus cumulat Proceres, quos Sarmatis ora
Miſerat auxilio: pondus grave divitis auri,
Argentumque ingens, tum bellica præda reluxit.
Fulgentes chalybum ſquamæ, clypeique coruſci,
Auratum vomuêre diem, ſua tela reflexit
Cynthius in galeas, totusque exarſit in illis.
His ſuper accedens gazæ, pretioſaque colli
Pondera & armillæ, maculoſaque terga ferarum,
Raptaque ſigna Ducum, & vexilla volantia ventis,
Pictaque barbaricis tentoria capta tapetis.
Victor at intereà leges & fœdera pacis
Noſtrâ ac Pannoniâ cum Gente, ac regia firmat
Jura Boleslaus, Regique, amitæque coronam

Im-

Imponit, ſtabilitque ſuæ: ſpectacula menſes
Euhauſêre duos, ludique, & pompa triumphi.
Ergo referre pedem, fortesque reducere turmas
Atque acie in fines placuit remeare Polonos.
Bela quidem Regem verbis, precibuſque morari,
Et lacrymis perfuſa genas Regina decoras,
Inſtitit: hoc etiam regales Geiſa precantur
Atque Ladislaus gnati, Procereſque, Duceſque.
Rex afferre pedem ſed regno certus, Amicum
Alloquitur Regem, ſupremaque verba profatur:
Bela vale ſceptroque tuo, terrisque beatus
Perſruere; aſt noſtræ cœlo ne robora dextræ
Armaque tolle nimis. Sunt omnia munus olympi,
Aſtra thronos tribuunt, veniunt diademata cœlo.
Non regale tuis hoc Bela ego crinibus aurum
Impoſui, & ſocias fratris cum Cæſare turmas
Perfregi, ut memoras: non eſt meus iſte triumphus.
Ille ille Armipotens, ſcelerum juſtiſſimus Ultor,
Forti aderat dextrâ & contraria contudit arma.
Illius, ô Bela injuſtum ſi dummodo bellum
Suſcipiant, nunquam mundi ſunt cura Monarchæ.
Innocuam ille armis properat defendere cauſam.
Strage jacent certâ, & proprio nant ſangvine Martem
Quì temerè invitant, non conditionibus æquis.
Haud equidem ſatis inſpicio temeraria multis
Mens imposque ſui quàm Regibus hæreat olim,

Ut

Ut rupiſſe velint, jurataque ſcindere pacta,
Atque dolis fundare thronos, terriſque potiri:
Pendeat humano Regni ceu diva poteſtas
Ingenio, ſceptrique decus mortalibus armis.
Heu miſeri, quibus hâc Majeſtas arte paratur!
Juſtis ergò armis tibi quæ conceſſit olympus,
Juſtitiâ tua Regna tene atque in pace tuere:
Exercere malos odijs, meritæque coronam
Ponere virtuti ne deſine; dignus amari eſt
Crimina quem metuunt. Dos hæc in Principe prima eſt
Diſplicuiſſe malis. Crudeles ſumere pœnas
Parce tamen, crebraſque nimis: Cèu funera multa
Artis ſunt maculæ Phœbææ, & proba medentûm:
Sunt ita ſupplicia, & pœnæ ſi ſæpè repoſcas,
Vibices quædam & maculæ, nævique Regentûm.
Fulminis in mortem Rex unum tangat ab alto
Et petat igne reum, ſed murmur terreat omnes.
Regia nulla metu dudum ſed amore geruntur
Sceptra, timor populi nimius ſæpè aſpera movit
In Reges odia, & rabiem, cædeſque cruentas.
Nè quoque finitimi invaleant, dum Pace ſeneſcis
Jucunda, atque tuæ placidus das otia Genti,
Arma tibi medio ſemper quaſi Marte paranda?
Bellatrixque domi pridem exercenda juventus.
Publica Res felix, almæ quæ tempore Pacis
Se bello parat, & Mavortia cogitat arma.

Vici-

Vicinis eſt rara fides, dum lumina claudis,
Hi vigilant, neque tuta domi ſunt otia, præſens
Ni metus obſiſtat populi civilibus undis.
Armatum metuunt Regem, aſpérnantur inermem.
Aurea quæ fuerat, nunc omnis ferrea pax eſt,
Régum & amicitiæ pendent, & fœdara ferro,
Conſilia & fraudes felix qui diſſipat armis.
Hæc & plura novo dederat præcepta Regenti
Pace Boleslaus factâ, non immemor horum
Bela, ſuos etiam regni ad faſtigia gnatos
Erudijt, docuitque ſequi. Sed ſceptra per annos
Vix geſſit ternos, inopina ruina cadentis
Fornicis oppreſſit Belam, & demiſit ad umbras.
Heu! Regnum breve, quod tanto ſudore paravit!
Functo igitur fatis Belâ, regalia ſumpſit
Sceptra Ladislaus, cum Geiſâ fratre, thronumque
Pannonium inſcendit. Salomon ſed regia proles
Andreæ nuper confoſſi, ex matre Neposque
Cæſaris, ut functum, cameraque ruente ſepultum
Percepit Belam, Regni ſpem concipit, armis
Pannoniamque petit: fugiunt ad noſtra dolentes
Regna, Ladislaus, cum Geiſâ fratre rogantque
Auxilia: Ultor adeſt, vindexque, & milite multo
Imminet Hungariæ, ferro flammiſque, negatum
Rex noſter Geiſæ rurſum diadema daturus,
Atque Ladislao. Salomoni vincula Pacis

Necte-

Nectere ſed placuit, nec jam tentare duello
Fortunam ancipitem, quæ tam male faverat olim.
Ergo Ladislaum, cum Geisâ ſponte coacti
Pannones accipiunt Regem, ſolioque reponunt.
Tanta Boleslai virtus. & gloria dextræ
Bellacis, Regum metus ille, & terror ubique eſt.
Contraxit vultum aſt tandem, & fortuna receſſit
Ipſa ſuis inimica Procis. Qui rexerat armis:
Conſilioque, manuque Duces, mutare triumphis
Exilia, atque ſuis errare à finibus exul
Cogitur. Humanis hæc eſt conſtantia rebus,
Sic juvat audentes Fortuna, premitque viciſſim.
Ille Ladislai, & Belæ fortiſſimus Ultor,
Rumore armorum magnum qui terruit orbem
Flebilis hoſpes erit, quâ nunc redit, atque triumphat
Pannoniam repetet triſtis, deſertus, & indè
Se quoque proripiet, Romanaque mænia poſcet,
Nec miſer attinget. Quid prælia Muſa recantas,
Priſca, Boleslaus quæ quondam geſſerat Audax?
Ille tuus Regno pulſus, pannoſus egenſque
Serviet, ignotâ mutus latitabit in orâ,
Atque peregrino ſub marmore dormiet Audax,
Fortunam accuſa, caput hoc merſare procella
Quæ potuit, rigidis & quod decus addidit armis
Flagitio infando eripuit, ferroque cruento.
Ergo tuum Audacem comitare, antiqua Cracique
Mœnia Muſa pete, & ſeriem canere incipe rerum.

Boleslai Regis triumphalis in Vrbem ingreſſus.

JAmque Palatinas rumor pervaſerat aures,
Famaque per Lechicas prænuncia labitur urbes,
Regem in procinctu reduci cum milite portis
Affore, & inſigni ſubiturum mœnia pompâ.
Aurea figuntur Cois lucentia velis
Extra urbem, campo in medio tentoria Regi,
Haud procul hinc ſeſe labaris ſigniſque decora
Explicuit Legio, multæque per ætheris auras
Increpuêre tubæ, fragor æra pererrat acutus,
Tunſaq; conduplicant cum murmure tympana murmur.
Ipſa micans gemmis per grandia vitra relucet
Pilenti aurati lectiſſima Regia Conſors,
Nec non lecticâ fertur promiſſa Bohemo
Sponſa, ſoror Regis; generoſo Aſturcone celſus
Accelerat, Matrisque rotas prætervolat ardens
Purpurea in chlamyde, & limbis radiantibus auro
Cum Patruo, ac primus ſubit ora paterna Mieſco.
Mille alij volitant in equis, & curribus aurêis.
Mox ubi Rex magnam propiùs conſpexerat urbem,
Pictaque contigerat tentoria, voce ſalutat
Reginæ, & Procerum regni, facundaque ſolvit
Ora Stanislaus, fuerat cui prima Sacrorum
Relligio atque alij Proceres, pulcherque Mieſco,
Tum Regina, Sororque Duci nuptura Bohemo,
Et frater properant regalis ad oſcula dextræ;

Feſta-

Feſtaque teſtantur geminato gaudia plauſu.
Indè triumphantem populoſa Cracovia Regem
Excipit, antevolant in equis, & pulvere nubem
Immittunt portis propera agmina quadrupedantûm:
Clareſcunt litui, caſtrenſi carmine plenis
Frangitur aura tubis, & forti quaſſa lacerto
Ærea tunduntur cum murmure tympana rauco,
Infremit, auditurque profunda ad Tartara bombus.
Protinus atque avidas reſonis clangoribus aures
Cantrices acuêre tubæ, deſcrimine nullo
Ætas in campum ruit omnis, ſangvine priſco
Inclyta Nobilitas, puerique, & vulgus inermum,
Matresque approperant timidæ, pictæque puellæ,
Emeritique ſenes. Urbs ipſa migravit ab urbe
Mavortem exceptura ſuum per tempora lauri
Cui virides ſerpunt invictæ præmia dextræ.
Omnia pulſa ſonant campana in turribus æra.
Exſpectata dehinc, oculosque morata faventûm
Pompa venit tandem, & longiſſimus ordo Triumphi.
Principio ſtratis Tyrio fulgentibus oſtro
Sublimes in equis Juvenes ad mœnia tendunt
Ter numero centum, hi greſſus glomerare ſuperbos,
Cornipedes docuere ſuos, calcaribus armos
Dum fodiunt, frenis ſubſultantesque morantur.
Senſus ineſt aliquis, dominiſque ſuperbia quanta eſt,
Tanta quoque extimulat laudum generoſa cupido,

Bellacesque accendis equos. Mox duplice versu
Hastati incedunt pedites, & serrea longè
Horrescit seges: Hi labara, & vexilla cruenta
Deleti exuvias hostis, prædæque superbæ
Munera prima ferunt; sequitur globus alter, & alter
Belligerantum alijs semper spectabilis armis.
Ecce foro in medio fornix ad sidera surgens
Contextis trabibus, vix tangere lumine possis,
Tres laxat portas: faciem magis exsplicat illa
Quæ media est, geminasque capit satis ampla quadrigas.
Desuper effigies micat aurea frena tenentis
Viva Boleslai, rutilo quæ fulgurat auro:
Aureus & Sonipes, aurumque volubile mandit
Dentibus, & spumis liventibus inficit aurum.
Mox etiam Heroum series pictissima celso
Pegmate conspicitur, certam Lubomirius hastam
Contorquens clypeumque tenens, cui flumen avitum
Incisum, riguo sua littora proluit auro:
Bisthonijs in equis Radivil, fortisque Zamoscus,
Et Lasci gemini, & Tencinius, atque Zboroscus
Firlæus, nomenque rosis qui traxit, & alter
Tres ex ære tubas solitus qui pingere scuto.
Quisque suos picta cognoscit imagine vultus,
Auro collucente tuus Bellona senatus
Ferreus exprimitur, Martem spirantque colores.
Oppidaque, & captæ radiant cum turribus urbes
Et

Et Fluvii auratas fundunt ex urtibus undas.
Quin & ſcuta Ducum, ſimul atque inſignia Gentis
Sarmaticæ, niveis volitans Melanæetus alis
Punico in campo Lechicorum inſigne Regentum,
Et Crux, & litui, & ſoleæ, celeresque ſagittæ,
Aſcia, & accipiter, cygnus, leo, navis, & amnis,
Purpureæque roſæ, atque argento plena Selenne
Pluraque collucent Panchæo ducta metallo.
His ſuper accedunt ſpirantia ſigna Deorum,
Cœlo lapſa redux quæ geſtat virgo ſtateram,
Et Dea, quæ geminis ſpeculi cryſtalla collubris
Implicuit, factique ſagax, ſolersque futuri eſt.
Mox & Relligio, & nullis conterrita fatis
Candida mens, & pacta fides, & fœdera ſancta
Connexa inter ſe ſpectantur ab arcubus altis.
Nec non contundens cum Cæſare Pannonas acres
Cernitur, & tumidos calcans Bellona Boruſcos.
Regia ferratis Mars nectit ſceptra catenis
Succolatque thronos clypeis, nodiſque rebelles
Colligat iratum placat clementia Martem.
Iſta triumphali Zeuxis depinxit in arcu
Inſculpſitque notas memores, mutosque colores
Verſibus explicuit numerum referentibus anni.
Nunc ergo incedit regalis pompa per arcum,
Et Rex & Proceres, & ferreus ordo juventæ,
Romanos rerum Dominos, Capitolia quondam
Sic ſubijſſe ferunt poſt fractos Marte Britannos.

DE
BOLESLAO II. REGE POLONIÆ,
LIBER III.
ARGUMENTUM.

S. Stanislaus Cracovienſium Epiſcopus Regis ſeveritatem in deſertores objurgat & obtruncatur à furente Rege cùm paulo antè Petrum Equitem revocâßet ad vitam. Patratâ cæde Boleslaus fugit cum Mieſcone filio ad Ladislaum Regem Hungariæ.

MUlta dies abijt ludis, epuliſque ſacrata:
Romani cœſtus, diſcus, ſaltusque Palæſtra,
Et curſus tota paſſim celebrantur in urbe.
Vota ſuperba tamen Procerum, populiq; faventis
Turbine dejecit, caſuque exercuit atro
Indocilis ſervare fidem Fortuna perennem.

Felix

Felix ille animi, quem res efferre secundæ
Haud valeant! utinam ne te quoque fata levâssent
Bellator, sortisque tuæ non immemor esses
Magne Boleslae, Heroum fortissime Ductor;
Et gentis Lechicæ jubar! Hoc tibi defuit unum.
Noxia credulitas, pigris dum libera ventis
Vela nimis laxas, casu te mersit acerbo.
Non bene, qui clavum tenet, alto in marmore dormit.
Tot post exhaustos Martis, bellique labores
Armorum vacuam qui gentem in pace regebas,
Cur tibi bella domi, & clādem struis, atque ruinam?
Est locus undisonas ubi pulsat Vistula ripas
Murmure cœruleo. Verbosos hîc fora vexant,
Causidicos, litesque tonant, & jurgia lingvæ.
Nec tantum possint rixari fluminis undæ
Quanta foro dubiæ moverunt prælia partes.
Hìc quas credibile est Erebi dictâsse sorores
Regis ad imperium, quo nemo mitior olim,
Crudeles pendent tabulæ, & mandata cruenta.
Qualia Rex dederat nunquam, neque forte daturus
Si mentem rexisset, erat. Violenta sequuntur,
Atque ita jussa sonant: Hæc est matura voluntas
Sceptra Boleslai, & terrarum frena tenentis:
Qui sine Belliducum & nostrâ, dum gessimus arma,
Deseruit Martem veniâ, discrimine nullo
Quisquis erit, vulgi seu de grege, clarus an alto
San-

Sangvine, carnificum turpis cadat hoſtia ferro.
Iſta Boleslaus mandat, jubet, imperat Audax.
Et quia theſauros Regni Mars hauſit, opesque,
Vectigal duplicent cives, quà lege Sacrorum
Haud ſit eximij Proceres, geminare tributa
Si renuant, laqueo infami tolluntor in altum.
Fama pudicitiæ noſtras quoque venit ad aures
Extinctæ Lechicis in Matribus, otia ſegnes
Cùm traxêre domi, tractantibus arma maritis.
Sique tori temerâſſe fidem ſcelerata notetur,
Expiet igne ſcelus: prius ubera lactea potent
Pellicis, exſugantque canes, catulique luporum,
Lacte lupos recreet Lupa, poſt mittatur ad orcum.
Hæc edicta foro pendent, Regnumque per omne,
Ferali vulgata tubâ terrore, metuque
Percellunt cunctos: Sonat illætabile murmur
Undantis populi, còéunt, armantur agreſtes;
Ipſi etiam occulto Proceres fremuêre tumultu.
Et jam rumor erat plures deſcendere in altas
Carceris abſtruſi fauces interque catenas
Fortunam plorare ſuam. Quin enſe peremptos
Et laqueo haud paucos popularis fama ferebat.
Amiſſi plures, quorum clariſſima Regno
Nomina. Damnatæ matres, nuptæque capillis
Ad latebras tractæ, & tenebroſo carcere clauſæ.
Nulli Nobilîtas, nulli ſua profuit ætas.

Hæc

Hæc ſuper haud dubius, mendaxque per oppida rumor
Serpit, adulterij qui Regem crimine ſontem
Arguit, abſtractamque thoro ſine lege ſuſurrat
Chriſtinam, raptamque viro. Rex turpis adulter
Jam vulgò à pueris populoque fremente vocatur.
Quodque caput, nemo verbis monuiſſe furentem,
Ni vitam inſtanti velit objectare periclo.
Cura Stanislao ſacrorum ægroque, ſenique
Tunc fuerat, toto quo relligioſior alter
Vixerat haud Regno, pro Regis vota ſalute
Ille, precesque pias, & odori thuris honores
Obtulit: aſt ſurdus votum non audijt æther,
Vel certe voluit non exaudiſſe videri.
Ergo ſenex Lechiæ ſortem miſeratur iniquam
Accedit Regem intrepidus, cordatus & infit:
Raxime Rex, ſeros cœlum tibi proroget annos,
Fortunâ ſtipulante fidem! Pro te excubet æther
Pervigil, & Divi ſpirent ad vota faventes!
Pace tuos placidâ rege, nec bella ulla feroces
Decernant populi. Tu gloria maxima Regum
Sarmatiæ, primumque decus. Tam fortibus armis
Nemo unquam domuit, patrijs neque finibus hoſtes
Exegit victor. Profugos tua dextera Reges
Aſſeruit ſceptro, ſolioque locavît avito.
Haud dubitem, cœlo palmas debere fateris
Magne Triumphator, confectaque prælia dextris

Adſcribis gratus Superis, hoſtesque ſubactos.
Publica Fama tuos tamen obſcurare triumphos
Audet, &, ut potiùs reor, in te lubrica peccat
Lingva fori, quàm te dicam Rex magne nocentem.
Deſeruère aliqui bellum, quos carcere, ferro
Diceris, & duro exilio mulctare dolentes:
Non hoc ſupplicium meruêre in fine laborum.
Invidiâ caret agnati defendere famam
Sangvinis, atque fugâ thalami ſacra jura tueri.
Quanta fuit juvenum te abſente licentia regno?
Nulla pudicitiam ſat ferrea clauſtra tegebant.
Caſta ſit exemplo, nullo violabilis aſtu
Margaris, hæc Comitis ſancta, & lectiſſima conſors
Zembocij ex templi pactum ſervare pudorem
Debuerat turri, quam furtim inſcendit, & altum
Fercula per funem vitæ ſolatia traxit.
Iſta quidem thalamos turpes, ſtruprumque peroſa
Cum geminâ ſeſe ſervavit caſta ſorore:
At malus inteteà, cœcusque quot abſtulit error?
Plurima jam poſito meretrix effræna pudore
Ambulat, & vulgò quovis mercabilis ære eſt.
Hæc ubi percipiunt caſtris, veniamque migrandi
Nec quicquàm exorant, cur non Rex maxime tentent
Ad Patrios remeare Lares, læſumque tueri.
Conjugij, factæ poſt otia pacis, honorem?
Quin etiam inſontes umbroſæ carcere noctis

Mer-

Mergere te Matres, thalamiſque avertere nuptas;
Chriſtinamque viro.

Diræ Regis in Epiſcopum, & calumnioſa Epiſcopi accuſatio de Pago Petri Equitis fide malâ coëmpto.

DIctis Rex palluit iſtis,
Sermonem abrumpens mediũ. Cum Rege memento
Myſta loqui, dixit: verbis neque talibus Aulam
Corrige: Templorum cathedris tua fulmina ſerva.
Non bene corripitur, penès eſt quem ſumma poteſtas.
Hæc Regi objectare tuo? Longiſſima nobis
Eſt manus. Et tandem populum non omnia ſemper
Mentiri, verique aliquid da fama ſubeſſe:
Quis Cato Dictator Regi? dictare Regentûm eſt,
Audire, imperiumque pati, & parere minorum.
Plura licent nobis, quàm ſimplex ſomniet Arcas.
Sæpè vacant ludis aulæ, dum vexat aratrum
Ruricolas: Aſtris pariles incedimus, arva
Vomere ſciſſa gemunt, cùm ducunt aſtra choreas.
Quidquid calce premunt Reges, Mundique Monarchæ
Fit roſa. Vel crimen, Regi ſi fiat, honeſtum eſt.
Aula exeſſe potes, ſtupidaſque hortatibus aures,
Agreſteſque caſas, non Atria ſplendida Regum
Myſta implere tuis. Sic fatus ad oſtia duxit
Panda Stanislaum triſtem, juſſitque, recedat.
Aſt ſecum ingentes animi conſurgit in iras:

Quid? Regem à vetulo templi custode moneri?
Huc tandem nostræ progressa est gloria dextræ,
Ut rauci pendere senis cogamur ab ore?
Æditimum in turri verbisque minisque malignis
Corrigat ille suum, malè si pronuntiat horam
Malleus, aut oleo tardet saturare lucernas.
Talia quando acri secum Rex corde volutat,
Iratum accendunt Proceres magis, utque molestum
Hortantur procul esse senem Penetralibus aulæ
Imperet, affatumque neget, foribusque repellat.
Hoc habet omne scelus, socios prompte invenit; alto
Ceu quondam in Pelago, si dimicet unicus Auster,
Mox conjuratis flant follibus Eurus ab ortu,
Horrifer à Schytia Boreas: brutescit & ipse,
Qui civilis erat, Zephyrus, stridetque per undas
Occiduas; fervet rapidum per cærula bellum
Una omnesque simul campo gladiantur aperto:
Haud secus irato Proceres se adjungere Regi
Consilijs certant. Hos inter fronte minister
Perfrictâ, miræ reserat molimina fraudis,
Quâ capiant, stringantque senem. Corradit avarus
Præsul, ait, gazas, gemmasque recondit, & aurum
Delubris, censu pingvi ditescere Templa
Gaudet, & insano nummorum pallet amore.
Tertia bruma nives posuit, ter saucia sicco
Sole sitivit humus, coxitque Canicula messes,

Ex quo

Ex quo Nobilium donis, atque ære piorum
Petri Equitis pagum invaſit, temploque còëmit
Aſſeruitque ſuo: lethi ſopor ultimus urſit
Intereà Petrum: tabulis ſuper Acta cavere
Neglexit Præſul: Teſtes ſi proferat, auro
Aut metui cedent. Hac nobis arte ligandus,
Captanduſque ſenex. Placuit ſententia Regi.
Septima poſt montes Dactynnæ argentea lampas
Deſcendit, redijtque dies: Tentoria figunt
Campo in gramineo; ſimul ac Regale tribunal
Erigitur: Conſangvinei ſtant ordine Petri
Donis decepti: & fulvi ſplendore metalli.
Rex medius ſedet, & coram reus imperat adſit
Antiſtes: pagum repetunt ceu fraude còëmptum
Affines, neptesque Petri tellure ſepulti.
Tum quia deficiunt tabulæ, producere teſtes
Nititur Antiſtes: trepidant edicere verum
Corrupti teſtes fulvi ſplendore metalli,
Elingveſque ſilent. Perfunditur ora rubore
Integer Antiſtes, mens nulli obnoxia culpæ
Simplicitaſque micant oculis: elidere fraudem
Sic tamen haud potuit. Suſtollit lumina cœlo
Ore renidenti (tanta eſt fiducia cauſæ)
Et tandem alloquitur Regem, populique coronam;
Quando quidem mihi nec tabulis, nec teſtibus aptis
Pollicitam purgare fidem datur, æthere Numen
Omni-

Omnipotens, ſapiens, verax, atque omnia cernens
Provoco! Prodigijs illi defendere cauſam
Ut facile eſt, ita defendet, Petrumque ſepulchro
Eruet, & cineres aderunt pro teſte vocati.
Phoſphorus ut crinem æquoreis ter laverit undis,
Purpureum gignetque diem, me Petrus ab urnâ
Redditus in lucem commitabitur ante tribunal.
Riſerunt Proceres, Rex excipit ipſe cachinno
Dicta Stanislai, & tumulo conſurgere functum
Deſperant; epulis triduum ludiſque ſacratur:
Artis mira ſuæ donec ſpectacula prodat
Antiſtes ſenior, verbisque reſuſcitet umbram.
Non tamen ingenuus ridebat ad iſta Mieſco:
Namque Stanislai clàm partibus ille favebat:
Multa animo volvens, veſpertinaſque choreas,
Et ludos fugiens, menſaſque hoc tempore ſolus
Cum cuſtode ſuo, charoque interprete ſolvit,
Perluſtratque memor veterum monumenta virorum:
Regia ſi quondam functo Genitore capeſſat
Sceptra, Atavûmque thronos inſcendat, ut inde Regendi
Alta rudimenta, & ſecretas hauriat artes.
Quondam etiam radio, ſolis, lunæque labores
Deſcripſit, terræque globum, cœlique profundi
Effinxit mappâ: quondam placuêre colores
Et pictæ tabulæ: rigidis minus utilis armis
Sic puero tranſacta fuit juvenilior ætas.

Pictor

Pictor Apellæâ nuper clarissimus arte
Heroas veteres regali pinxit in aulâ:
Regius hunc juvenis spectavit sæpe Miesco
Accessitque frequens: placuêre animata colore
Atria, & ingenium, murique loquentis acumen.
Heic Lechici pascunt oculos fundamina sceptri,
Parva quidem, sat clara tamen: Jovis ecce satelles
Armiger, atque sacri gestator fulminis ales
Pingitur in nido: Lechus hunc deprêndit, & urbis
Condendæ capit augurium, vocemque Gniazdo,
Quæ nidum sonat, in Gnesnæ vocabula vertit:
Urbs ea prima fuit, Lechicoque exordia Regno
Prima dedit. Mox pugna Craci, viridisque colubri
Ignea mors: priscum trahit inde Cracovia nomen.
Parte aliâ generosa Craci stat gnata, superque
Pontem marmoreum, vitreo quem murmure radit
Vistula cœruleus se in præceps Venda datura
Extremùm alloquitur Superos gratesque rependit,
Acceptasque refert palmas; nam Teutonas armis
Contudit, & thalamos, sponsumque perosa virago
Princeps esse volo dicit non Principis Uxor,
Sic fata egelidis Neptuno nubit in undis.
Parte alia Lescus, cursusque citatus equorum
Carcere missorum: Patrij tum mensa Piasti,
Stagnans melle lebes, & carnis sumen aprugnæ
Pariête spectantur: sacro quoque fonte Miesco

Chri-

Christiadum lotus, primus qui strinxerat ensem,
Quando Evangelicus legitur per pulpita codex.
Nec non ex Getico ternæ stant ære columnæ
Fluctibus in rapidis; Russis quæ Marte subactis
Meta Boleslao fuetant, limesque Triumphi.
Regius ista videt, laudatque, probatque Miesco:
Ast ubi marmoreis cubat altera fulta columnis
Testudo auroram contra! stant mille Deorum
Effigies, fictique implent laquearia vultus.
Sangvine quos pecudum, quos thuris nube Sabæi
Cœca Patrum coluit gentili more vetustas.
Hæc juveni perspecta minûs. Docet ordine cuncta
Interpres: muris his cernas prisca Gigantem
Prælia, cœruleique enormia terga Draconis
Quem clarius fudit jaculis: hic laurea Daphne,
Hic Jo larvam formosæ induta juvencæ,
Centoculusque Argus, Mundique incensus ab alto
Axe ruens Phàëthon. Casum miseratus acerbum
Præsignis pueri, quis hic est, ait, axe Miesco
Qui præceps ruit, & flammas toto æthere spatgit
Excipit interpres, mentemque adverte Miesco,
Nunc aliquid mundi tibi prima ab origine dicam.
Principio rerum sua cùm cunabula mundus
Aspiceret, Chaos obscurum fuit, ut prior ætas
Credidit, & docuit chartis, sculpsitque columnis.
Pigra quidem tellus, levis aura, & mobilis unda
Mista-

Mistaque flamma vorax sese inter bella movebant.
At Pater, & mundi ingentis faber ordine tandem
Omnia disposuit certo, stellasque, Deosque
Errantes septem curvo suspendit olympo:
Hinc color accessit rebus, viridissima tellus,
Cœruleumque fretum, & rutilus se prodidit ignis.
Æquore nant pisces, volucres capit humidus àér
Atq; hominem tellus: ab humo quia sumptus aquosâ,
Dictus homo est. Post hæc Saturno sceptra tenente
Aurea prima fuit, simul ac argentea, demum
Ferrea successit celebrata Gigantibus ætas.
Hi cœlo turbare Deos juveniliter ausi
Dant pœnas, atque illorum de sangvine pejor
Progenies exorta fuit: nam carne Lycaon
Humanâ haud veritus peregrinos pascere divos
Quin Jovis & jugulo tentans immergere ferrum,
Esse lupus meruit. Tum fluctibus obrutus orbis,
Solaque Pyrrha manet cum Deucalione supestes.
Hi silices monitu Divûm post terga vibrârunt,
Servâruntque genus. Sumus hinc ex marmore duro
Dura etiam soboles, lapidosa, & saxea proles.
Post ubi cessârunt atrâ cum grandine nimbi,
Imbribus, & cœno turpi prognatus in auras
Vipereus Python vulgaverat undique pestem
Obruit hunc superâ jaculatus ab arce sagittas
Delius, Esculeâ caput incinxitque coronâ,

Hinc ludi celebres Pythonis cæde perempti
Pythia nomen habent. Victorum præmia sertum
Esculeum, nec enim famam tunc laurus habebat,
Donec in hanc conversa fuit Peneïa Daphne.
Postquam facta fuit laurus Peneïa Daphne,
Cœrulei coöunt Proceres, & tempora baccis
Incincti glaucas tanta ad miracula læti
Complosêre manus. Doleat Pater, an sibi plaudat
Peneus ignorat, flentem frondescere gnatam
Cùm videt in laurum: licet omnes cornua tollant
Gratantes fluvij, solus sedet ille, siletque.
Sed neque solus erat: nam curvo in littore tristis
Inachus incedens plaudentes defuit inter:
Hic quoque deflevit gnatam, quam perdidit Jo,
In vaccam quæ versa fuit: tua crimina magne
Jupiter, incestique thori. Per rura vagantem
Argus luminibus centum observaverat Jo:
Ast Hermes Jovis imperio delabitur Astris
Percutit & carmen digitis, mollibus implet
Argutos ventis calamos cur vitrea Syrinx
Capripedes fugiat Faunos, Satyrosque bicornes,
Pluraque sancta canit. Citharæ dulcedine captus
Et calamis pastor quam primûm indormijt Argus.
Nec mora: Pastorem sopitum mittit ad umbras
Mercurius, ferroque extinguit lumina centum,
Ingemuit miserata animo Saturnia Juno

Atque

Atque mei posthac, dixit, centena pavones
Lumina gestabunt caudis. Post ista recepit
Jo fœmineam speciem, vultumque puellæ
Atque Epaphum peperit, Jovis est prosapia certa
Hic Epaphus. Puerum Phàëthontem sæpius ille
Riserat, & Matri dixit stultissima credis
Omnia cur Phàëthon? Phæbi te semine natum
Ergo putas? neque certa tua est, neque certa tuorum,
Progenies: soli verus mihi Jupiter author.
His Epaphus dictis poscit Phàëthonta malignis.
Ast puer indignans Phàëthon in pignora veræ
Stirpis ait, da chare Pater, da Phæbe jugales
Flectere posse tuos: votorum hæc summa meorum est.
Sic ego me prodam populis, Epaphoque superbo
Te genitore satum. Nostros tibi tangere currus
Phæbus ad hæc, mi gnate licet: Si dummodo tanto
Par foret hæc ætas oneri, manifesta nec audax
In tua damna ruas! Ergo conscende, Patremque
Me testare tuum. Mediâ tamen ire memento
Gnate viâ, & trito nunquàm deflectere calle.
His puer accensus dictis rutilantia frena
Corripuit, dixitque vale. Mox acribus ursit
Alipedes stimulis, per picta roseta citatum
Auroræ dimensus iter: facilisque volanti
Semita prima fuit: sed ubi jam culmina mundi
Ardua pulsat equis, & tota vertice supra est,

Vertigo abripuit puerum, per devia currum
Præcipitat, terræque globo propiore receptus
Incendit latè populantibus omnia flammis.
Inde nigrum Æthiopas fama eſt traxiſſe colorem.
At Pater æthereas qui fulmine concutit arces,
Ne ſua vel flammam caperent quoque regia tecta,
Igne ferit trifido puerum, compeſcit & igne
Et tonitru exanimat flammas: cadit ille ſororum
Cum gemitu, & Patrias deflet tetigiſſe quadrigas.
Hoc, ait Interpres, loquitur, quam cernis imago
Audacesque monet, nunquàm nimis alta minari,
Omnia fortunæ nec credere: caſibus, inquit,
Triſtibus iſta ſuos immitis, & aſpera vexat
Diva Procos: bigis quos mollibus ante levabat,
Cum Phàéthonte premit: fragili mihi crede Mieſco
Hæc Dea fuſa vitro eſt: oculis dum ſplendet amica
Frangitur. Hoc vitro Procerum ſpes nititur omnis,
His ardent fictis Regum diademata gemmis.

Petrus Eques ſurgit ſepulchro, & Epiſcopi fidem teſtimonio ſuo purgat.

TErtia jam fuſcis aurora redibat ab Indis
Vultum picta roſis: Proceres cum Rege tribunal
Florigero in campo, & tentoria fixa reviſunt.
Urbs quoque ſpectatrix ad cœmeteria fluctu

Tru-

Truditur undanti, precibus ſi Præſulis umbra
Se levet ex tumulo, multi cineresque loquantur.
Ecce auro, gemmisque nitens, & veſte decorâ
Incinctusque caput mitrâ, comitatur euntem
Turba ſacerdotum, procedit Præſul ad urnam.
Funereæ lucent tædæ, & funalia circum
Extinguuntque diem. Nabathæo thure vaporat
Antiſtes, luſtrat ſacro ter fonte ſepulchrum.
Intenta ablegans tum cœlo lumina, muto
Tempore ſtat ſimilis longo, tandem ore profatur:
Omnipotens, metuende Pater! qui fulmina torques,
Cogiſque atram hyemem, & nubes rugire tumulu
Terribili, atmatumque jubes ruere æthere murmur:
O! quem ſigniferæ vigilantia lumina noctis,
Et mare velivolum, & venti, & pila didita Mundi
Terraquei, authoremque ſuum, dominumque verentur!
Et tu Chriſte Patris tanti certiſſima Proles!
Qui dextrâ ingenti fregiſti regna ſilentûm,
Infernumque chaos. Teſtis tibi Gnata Jairi
Funereis defleta tubis, & Dite reverſa
Unica ſpes Viduæ, terraque refoſſus, & umbris,
Ille dies quatuor tenebrarum Lazarus hoſpes:
Teſtis & ipſe tibi, cui ceſſit lugubre marmor,
Morte triumphatâ terno poſt funera ſole.
O Chriſte antiquæ renova miracula dextræ!
Chriſte preces audi, & præſens tua Numina firma!

Ore

Ore tuo, quis enim mortalibus arroget iſta
Viribus? hac urnæ tenebroſa nocte ſepulti
Dic, ſurgant cineres, teſtentur, & acta refellant
Intentata mihi! Lituum poſt dicta verendus
Applauſit tumulo Præſul, ter & impulit urnam,
Nomine ſurge Patris, Gnatique, & Flaminis almi
Una trium quorum Deitas, Eſſentiaque una eſt!
Surge, diemque vide! dixit, Petre, ſurge ſepulchro!
Ecce fide majus! tellus ſe ſcindit utrinque,
Infernaſque vomit glebas ſpecus ore profundo:
Tum nigra ſe lectica levat, qua exangue cadaver
Dormierat Petri, quin & ſpirare cadaver
Cernitur, & ſua membra recens movet, atque revixit.
It cœlo clamor plangentes pectora turbæ
Exhorrent, ſpectare Petrum gaudentque, timentque;
Vixque ſuis credunt oculis, ſatiare videndo
Quos nequeunt, dubitantque Petri ſit corpus, an umbra.
Tertia jam canis æſtas florebat ariſtis,
Tertia bruma nives ſparſit, ſine lumine corpus
Ex quo terra ſinu complexum obſcura tenebat:
Et modo conſurgit feretro, greſſumque citatum
Urget, & ad Regem ſancto cum Præſule tendit.
Diriguêre oculi, pallorque volavit in ora
Regia, ſtant buxo ſimiles, ceræque recenti
Sarmatici Proceres, Manes tellure ſepultos
Cum redijſſe, throno & coram ſe ſiſtere cernunt.

Inci-

Incipit, & Regem, & Proceres affatur imago:
Petrus ego teſtis, votis Antiſtitis adſum
Inſontisque fidem purgo, fraudemque refello,
Teſtor me pagum, quâ nunc conſiſtimus orâ
In Lublinenſi, venum ceſſiſſe, ſatisque
Pontificem feciſſe mihi. Scit conſcius æther
Omnia. Nil tabulis opus eſt: Utinamque fuiſſet
Haud opus! o fraudes! in quæ non monſtra voluti
Succrevêre dies? nihil ultrà effatus, ad urnam
Extulit è campo greſſum: comitatur euntem
Antiſtes, dictis populus ſtat territus omnis.
Et Rex, & Proceres gelido riguere pavore.
Poſt ubi perveniunt ad aperti ſaxa ſepulchri,
Ante Petrus foſsâ quàm deſcendiſſet opacâ
Multa Stanislao ſecretam mittit in aurem.
Tum feretrum inſcendit, rurſum frigeſcere membra,
Incipiunt, ſurdumque gelu, pallorque recurrit
Funereus: Sacrate vale! cœloque Sacerdos
Te dilecte para: nos tempora proxima jungent
Æthere. Non equidem morbi, neque feſſa ſenectus
Hanc lucem eripient. Superat tibi gloria major,
Plus aliquid divine ſenex tibi ſidera debent.
Jamque vale, & Regem monitis urgere furentem
Né ceſſa. Propero ſontes has linquere terras.
Me rurſum miſeræ permenſum tempora vitæ
Eliſij excipient horti, munduſque piorum.

Dixit,

Dixit, & antiquo declinat lumina ſomno.
Nec mora: cum functo Præſul pia verba precatur
Hauſit humus tumbam, veſtigia nulla videntur
Vulneris in tellure, ſuâ ſtat mole ſepulchrum.

Boleslaum nec monitis, nec divino prodigio reſipiſcentem S. Stanislaus fulmine anathematis ferit, & obtruncatur à furente Rege.

TUrba metu expavit manifeſto tetrita cœli
Prodigio, & Lechicas rumor circumvolat urbes
Voce Stanislai Petrum remeâſſe ſepultum.
Aſt populi invidiæ metuens, odijque maligni
Seque dolens digitis poſt hæc portenta notari
Ceu ſcelerum, fraudisque reum Rex plena pudore
Lumina figit humi: rarus jam deſerit Aulam,
Et fora declinat, vitat ſpectacula Circi
Publica, nec lautis celebrat convivia menſis.
Poſcere quin veniam, factique extinguere famam
Sponte ſuâ, & veteres meditatur ponere mores,
Dum ratio, tempusque ſinunt. Sic viſa monere
Umbra Equitis Petri, ſub noctem ſæpè recurſans.
Sed Paraſitorum ſcelerata licentia tandem
In pejora animum nutantem impellit, & urget;
Iras exacuunt Regis miſcentque pudore
Antiqui flammas odij; demittere ferro

Invi-

Invisique senis maturam abrumpere lucem
Certatim instigant. Veteres Rex concipit ignes
Vulneris impatiens tanti. Ceu Mulciber olim
Infima depastus, largo si fonte dometur,
Tempore non parvo furias, animosque remittit
Extincto similis; sed post ubi cesserit unda
Incrementa capit, totisque incendia tectis
Dividit, ipse flagrat, flammisque relucet olympus.
Rex ita majores à vulnere surgit in iras,
Carcere nec laxat vinctos, tenebrisque sepultos,
Nec parcit jugulo insontûm, neque mœcha perhorret
Turpis furta tori. Regem sedare furentem
Desperat Præsul, portis, adituque repulsus.
Vota facit, duplicatque preces. Casimirus ab astris
Si Pater hortetur gnatum, placabilis iras
Ut ponat. Fer opem cœlo Casimire, Patremque
Te gnati testare uti! Fortuna tumultu
Heu nos terribili vexat! cur blanda favebat.
Favissetque utinam minus! ah fortuna ruina est
Regis, & imperij! quid belli gloria tandem?
Quid Lechica externis gens formidata tyrannis?
Si ruimus, si fata domi crudelia duris
Exercent odijs miseros? O nulla fuissent
Bella Boleslao, neque sors favisset in armis!
Occidimus! gemit heu! fatali quassa ruinâ
Sarmatia, & decus hoc regni cum Rege jacebit.

O Gnatum, Gnatum ſerva Caſimire rogatus!
Quid ſuperat? quid necto moras? quid Præſule fungi
Me vetat? Ille foro leges ſine lege cruentas
Oppreſſor populi fixit: Nos lege ſacrorum
Reddimus officium, mandata refigimus illa.
Pulſavi precibus, riſit, ſprevitque monentem,
Ut mea ſervarem reſpondit fulmina templis:
Servavi, celsâ ſuperans convicia mente,
Nulla animum fortem lingvæ violentia fregit.
Aſt ubi conſpicio in pejus ruere omnia, & omnis
Eſt abſumpta ſalus, Templis jam fulmina ſtringo,
Pro ſpe dura pati ſine ſpe patientia ſtulta eſt.
Imperet ac jubeat quod honeſtum, aut exeat aulâ.
Iſta Stanislaus, graphio peraratque tabellam
Vulgandam cathedris. Sic vindex charta locuta eſt.
Quandoquidem Regis mores, & facta pateſcunt
Impia, nec Regni, nec cœli jura fidemque
Se temerâſſe dolet; ſed in horas cædibus addit
Supplicia, & cædes; aulæque licentia tanta eſt
Quanta olim, cùm thure Deos placaret inanes
Sarmatidum tellus, fuerat ſub Principe nullo.
Nos illum hac chartâ contempti Numinis hoſtem,
Regni everſorem, & populi, patriæque tyrannum
Dicimus, & talem vulgamus ubique cathedris.
Exin ſacrilego nemo ſe jungere tentet,
Fulmina quin eadem metuat: Ceſſetque per urbem
Aris

Aris factus honor; ſileant in turribus æra;
Templaque clauduntor. Sic Regem Eccleſia luet,
Dum ſceleri veniam exoret, verumque dolorem.
Iſta Stanislaus Templi per pulpita vibrat
Fulmina, Chriſtiadum Regemque reſcindit ovili.
Nec mora: regales ſententia vulnerat aures
Claudi templa ſeris, & turribus æra tacere,
Urbe quidem tota, nec ſacri thuris honores
Incendi, & populo Myſteria diva negari.
Rex fremit Eumenidum plenus, multo igne minaces
Exarsêre genæ, palletque, rubetque viciſſim,
Sedibus in proprijs retinent vix lumina ſeſe.
Multa furens tandem eloquitur, turbatus & infit:
Improbus ex cathedris ergò me Myſta momordit?
O ſcelus & ferro dignum, flammisque piari!
Crimine quo merui fulmen? quia Numinis hoſtis?
Et latere hoc Numen mihi pendet aheneus enſis,
Hæc mihi dextra DEUS. Quod non quaſi fœmina plorē,
Myſta dolet, lachrymis madeamque per ora volutis?
Ut tibi Myſta crepent latera, & rumpâre dolendo!
Ergô tibi Heroës, Regesque hoc imbre madeſcunt?
Vade, tuis potius cathedris hæc flumina ſerva:
Quando Tænarij pueris commenta camini
Narrabis, timidis & februa ſtagna puellis.
Regni everſorem dicis, Patriæque tyrannum?
Abs te principium cædis caper hiſpide ſumam.

Infandum pereat caput, & mactetur ad Aram!
Heu nulli ſumus! heu ſolij ſacrata verendi
Majeſtas contempta jacet; dominantur in aulâ
Atrati pepones, fungique, & purpura ſquallet,
Cedunt ſceptra Popis. Succumbimus! otia ſegnes
Quin agimus Reges? ſát Regum gratia vixit.
O Furiæ ultrices, & noctis adeſte ſorores,
Imperio Manes ô ſontûm cogite veſtro!
Nigrantesque lacus inferni pandite Mundi!
Hiſce Boleslao tellus! Sorbete ruentem
Tartara! Sat vixi. Fractus jam mugiat æther
Meque petat telis, me fulmine mittat ad umbras,
Nemo ita mollè jacet, quàm qui ſociare ruinam
Cum Mundo queat. O magni rue machina mundi!
Obrue, meque tuo communi conde ſepulchro!
Ut Myſtæ cedam! Proceres ſuccurrite! Regem
Me genuit Natura: pudet ſervilia ferré
Vincula! Pontificis Rex fulmina bruta tremiſcam?
Ante ego quàm peream, Myſtes prior ipſe jacebis;
Hoc tibi rauce ſenex hoc, hoc caput enſe recidam.
Haud procul ab ripâ, quam lubricus Iſtula radit,
Eduxit Natura jugum, ſcopulusque ſacellum
Impoſitum rigido geſtat per ſæcula dorſo.
Hìc arâ in mediâ juvenis thorace coruſcus,
Et galeâ ardenti, magno pede proterit uſti
Corpora ſemiferi, & clypeo ſeptemplice fretus,
Sor-

Sortitusque alti fortunam vulneris, haſtâ
Tranſadigit coſtas Michàël, & colla ſupini
Luciferi, is rabiem, & ſpumas vomit ore cruento.
Cum Duce prona ſuo fremit infrà lurida pubes,
Omnes Geryones ſtygiâ fuligine tincti,
Exululant rabidi, ignitas mordentque catenas.
Ædê Stanislaus ſacris operatus in aris
Trans arcum pontis clàm ſæpe receſſerat iſtâ:
Nec Regem iratum latuit de Præſule rumor,
Sacra jugo montis fieri, clauſoque ſacello
Clam Rege, & populo ſuccendi thuris odores.
Corripit arma manu, cinctusque ſatellite multo
Ad rupem properat furijs Rex actus amaris:
Horruit, & retrò ſe territus Iſtula flexit.
Tum Rex eloquitur meditatæ exordia cædis:
Me quis amat tandem? pro me quis ſtringere ferrum
(Nam pudet hoc noſtrum jugulo merſare ſenili)
Suſtinet? inviſumque ſenem demittere letho?
Eſto aliquis comitum, cùm templa vaporat, & aras,
Qui metat enſe Popam, jubeatque adolere profundis
Manibus, & cantare preces Acheronte ſub imo.
O Myſtam ex oculis auferte, & tollite noſtris!
Proijcite hanc peſtem, pereat, mactetur ad aram!
Imperio Regis juvenum manus occupat ædem
Marmoream, & temerat nudato Altaria ferro;
Emeritum meſſura caput. Sed ſplendor ab alto
Deflu-

Defluus, & fremitus terræ, quaſſumque ſacellum
Miſit in ora gelu, redeunt pallore notati
Funereo, & dextras torpeſcere frigore ſurdo.
Arrectaſque horrore comas, portentaque cœli
Mirantur, gelido proſtati corda pavore.
Hoc ergo noſtris, Rex inquit, dedecus armis
Eſt ſuper, ut fractum morbis, ævoque, ferire
Enſe ſenem dubitemus adhuc? ruite agmine mecum.
Rex ego primus ero, primus bibet iſte cruorem
Infandumque caput reſecabit vertice mucro.
Fulmineum his dictis rotat ad pia Limina ferrum,
Indigneta nefas gemuit ter porta, quaterque,
Diraque prodebant ſtrindentes omnia valvæ:
Dedidicit tamen ille metum, nil Numinis aræ
Conterrent; turbantque ſcelus: truculentior inſtat,
Et furor, atque anîmi præceps audacia crevit.
Jamque ſubingreſſum Divi expavêre Penates.
Muſa tace in facinus quæ mens ſcelerata furentem
Impulerit, præſtat tenuiſſe ſilentia cædis,
Et velo muros abſcondere ſangvine tinctos.
Hæc erat illa dies toti triſtiſſima Regno,
Quæ jus in Lechicam per ſæcula bina coronam
Abſtulit, & ſceptri titulos expunxit avitos.
Hæc erat illa dies æternis digna tenebris,
Digna Atrêi menſis, quæ ſolem terruit ipſum,
Cimmerijſque umbris nigreſcere fecit olympum.

Heu

Heu lux crudelis! Majus cum floribus annum
Spargeret, hæc ſacro pinxit pavimenta cerebro
Præſulis innocui, & mitræ decuſſit honores.

Boleslaus Procerum conjuratione, & umbris Extinctorum territus fugit ag Ladislaum, Regem Hungariæ.

ECce ſepulchrali fœdus pallore, tremensque
Rex effert properum templi de limine greſſum,
Proijcit arma manu, gladij lux ferrea ſacro
Sparſa cruore jacet, dextram proditque nocentem.
Tum ſolus ſine teſte redit jam cæde peractâ
Flammatus Furijs, aulamque repoſcis inermis.
Hirta tremore coma eſt, & lumina bina gelantur
In glaciem, titubantque pedes, crimenque fatentur
Atque metum. Sceleris timor eſt comes, atque ſatelles.
Jam pavet, ante nefas terror quem nullus habebat:
Et qui nullus erat contempti Numinis horror
Jam rea corda ferit, ſurdo cæditque flagello.
Intereà exanimum rapuit, traxitque cadaver
Præſulis innocui ſacrata per atria miles,
Et ſcidit, & rapidis diviſit prandia corvis.
Aſt aquilæ ſacras roſtro tutantur, & ungve
Exuvias, abiguntque nigros clangore latrones;
Obſcœnosque canes alarum verbere pulſant.

Nocte

Nocte ſuper mediâ donec lux lapſa per auras
Portento monuit, campo quo trunca jacerent
Divi membra ſenis. Furtim glomeratur ad Ædem
Turba ſacerdotum, diſciſſaque membra per agros
Dum legit, hæc eadem in corpus, mirabile dictu!
Jam coijſſe notat: tumuli monumenta ſub ipsâ
Æde fodit, corpusque ſacrum tellure recondit.
Aſt Regem ſcelerum non una exterret imago:
Nocturnæ ſtrepuêre umbræ, manesque ſepulchris
Extincti redeunt, & pulvinaria lecti
Errantes circùm mentem ſudoribus angunt.
Plurimus ante alios ſub opaca ſilentia noctis
Ore Stanislaus torvo, colloque cruentæ
Signa gerens cædis, ſtricto cervicibus enſe
Imminet, & Regem dictis compellat amaris:
Vivis adhuc, lucemque trahis regni ultima peſtis
Et Nero? Me contrà veteres num ſurgis in iras,
Obdurasque minis ſrontem? neque vincula laxas,
Nec jugulo inſontum parcis? quin turpis adulter
Ut prius impuros accendis Cypridis ignes,
Chriſtinamque thoro retines, cogisque minores
Exemplo peccare tuo? Jam nigra dehiſcunt
Tartara, jam meritum deſcende Tyranne ſub Orcum.
Per ſtrages rue, per Mundi te funera merge,
Sangvinis hoc rivo flammas extingue facesque
Fumantis Patriæ. Cineres recreare tuorum

Sic

Sic potes; hæc tumidis eſt ultima meta Tyrannis.
Increpat his Præſul, ſimul in caput, atque jacentis
Colla vibrat ferrum, jugulumque ſecare videtur.
Evigilat ſomnis Rex territus omine diro,
Certaq; monſtra videt, gladiumque, & Præſulis umbram
Ingentem verbis coram ſibi fata minari
Audit & in tenebras ſubitò vaneſcere cernit,
Atque redire iterùm, tenebris iterùmque recondi.
Corripit è ſtrato corpus, pictosque receſſus
Deſerit, & gnati vicina cubilia poſcit.
O gnate, ultrices inſtant, urgentque paventem
Æthiopum ſimiles tenebroſis vultibus umbræ!
Ipſe necem intentat nudo mihi ſæpius enſe
Antiſtes, vidi gladium, neque lumina fallunt.
Qui prius impavidus Mavortis in arma ruebam,
Quàm trepido miſer? heu! ſceleris quàm conſcia nutant
Pectora? quot curis animi, quot morſibus uror?
Carnifices habet occultos, ſemperque paveſcit
Conſcia mens noxæ, corrodit viſcera teſtis
Vipereus, torquetque metu, cœcoque tumultu.
Quò fugiam? Regno pulſum, expertemque ſalutis
Quæ patria & Regia tandem, quis portus habebit?
In caput heu! Procerum conjurat factio noſtrum,
Seditione furit populus: Rex ipſe ſacrorum
Ex Vaticanâ ſævus me fulminat arce.
Unius ob crimen ceſſatur ab omnibus Aris,

Quæ ſonuêre prius muteſcunt turribus æra,
Templaque clauduntur, nec fumant thuris honores;
Rex ego, meta odij, me ſingula ſpicula poſcunt.
Unica ſpes ſuperat miſero mihi gnate, tibique.
Sceptra Ladislaus, Princeps mihi fœdere junctus,
Pannoniæ tenet, hunc olim cum vixerat exul,
Protexi auxilijs, ſolio profugumque locavi
In Patrio, & magni confregi Cæſaris arma,
Tunc cùm Teutonicus ratibus per flumina miles
Poſceret Hungariam, & Salomonem ex Matre Nepotem
Cæſaris aſſereret ſceptro, Regemque vocaret.
Hoſpitij ſors ille fidem, meritumque rependent,
Immemor haud veteris ſeſe tutantis Amici.
Ergo fugam mecum celera, properabimus illac:
Et rapidi currus nos Budæ ad mœnia ſiſtent.
Dum fera ceſſet hyems, melior dum rideat æther,
Tuta domi tibi nulla mora eſt; perijſſe Parentem
Qui cupiunt patrio repetent de ſangvine pœnas;
Atque ſcelus noſtrum cognatâ morte piabunt.
O gnate, hoc dirum cœlum procul arceat omen!
Dixit, & adjecit, cum prima crepuſcula noctem
Inducent, Mundoque oſtendet lumina veſper,
Hora erit apta fugæ, pauco comitante meorum
Agmine proripiam greſſum, curruſque citati
Te mecum ad Budæ Regalia mœnia ducent.
Fortè erit, ut Patriæ, & Regno ſim charior abſens,

Pau-

Paulatim furiæque cadant, iræque tepeſcant.
Sæpè odia abſtergit, ſedatque abſentia Regum.
Iſta Boleslaus: mox noćte favente Palati
Evadit portâ, & nunquàm rediturus adornat,
Occultatque fugam tenebris; comitantur euntem
Sponte ſuâ exilij comites, Lubomirius acer
Et Radivil, Laſcusque audax. Abiturus amicis
Rex neque colloquitur; nec charæ conjugis ore
Captat triſte vale. Parvo ſimul omnia claudit
Mandato: valeant, Regnique negotia curent
Et ſua: deſerto ſeſe mox adfore Regno.
Sic fatus molitur iter, penetratque repoſtæ
Fines Pannoniæ; non auro lucida veſtis
Aut cocco pretioſa nitet, ſed qualis opacæ
Apta fugæ eſt: teritur neque regia ſemita currû,
Sed varij dubijs ſcribuntur flexibus orbes,
Nè qua fugæ pateant veſtigia. Plurima munit
Furtivam nox cœca viam: Dea pallida cornû
Semimicante diem fundit, lucemque malignam.
Diva ſoror Phœbi, qualem te priſca vetuſtas
Credidit, ô vivax, Rex inquit, imago Regentum!
Jam nova, jam media es, jam plena recolligis orbem,
Jamque trahis rugas, ſulcoque ſeneſcis anili.
Talis conditio Regum eſt. Lux prima ſuperbum
Quem videt, hæc eadem lux ultima ſæpè jacentem,
Oppreſſumque gemit. Si quis mihi credere nolit,

Fata mea, & gnatum, & ſocios, comitesque requirat.
Quo fugimus? quo tot ſpolijs, prædâque potiti
Abripimur? Victorne fugam ſub nocte capeſſit?
Ergò triumphales ſuſpendimus ad tua lauro
Cornua, victricesque tibi Dea mobilis haſtas
Figîmus hoc campo? totus quos horruit orbis,
Ecce tegunt latebræ, nox abſconditque paventes.
O dubia atque omni ſemper variabilis ævo,
Quæ quondam mihi fida fuit, fortuna Regentem!
Hæc & plura dolens triſti Rex corde volutat.
Septima jamque diem, ſolemque aurora reduxit,
Antiquæ aſpiciunt turres, & mœnia Budæ:
Spumeus exercet ſeſe per littora curſu
Danubius, claræ tutator cærulus urbis:
Inſcendunt Proceres Lechici cum Rege phaſelum
Lubrica terga ſecant fluvij, proramque thalaſſi
Clamore advertunt ingenti mœnibus urbis;
Ignorantque decus magnos, Regemque potentem
Se parvâ vectare rate. Ad regalia tandem
Tecta Boleslaus, Proceres Lechicique feruntur.
Aulica ſtat pubes, Magnates neſcia tantos
Se legere hoſpitio. Majeſtas Regia lucet
Fronte Boleslai, veſtisque abſcondere Regem
Vix obſcura poteſt: tantum decus innatat ori,
Tantus honos lingvæ, & facundis gratia verbis.
Occurſat lætus, quem jam docuêre tabellæ

Arca-

Arcanæ, adventumque Ducum gratatur, & ulnis
Amplexus profugum mille inter basia Regem
Voce Ladislaus blandâ prior obvius infit:
Salve ô! Pannonij Custos fortissime sceptri
Nostræ Gentis amor! toto clarissima mundo
Dextra tua est: Quondam Tu fessis anchora rebus
Solus eras: Regni Tu spesque, salusque labantis.
Hoc regale tibi, Rex inclyte. debeo sceptrum,
Ista corona tua est. Dum surgent aurea cœlo
Sidera, apud memores tanti quoque gratia facti
Immortalis erit. Soboles formosa Miesco,
Gnate Patris tanti, Lechicæ spes altera gentis
Tu quoque faustus ave! Proceres salvete Poloni!
Gratulor hoc tandem mea tempore vota beati,
Obsequia ut referam meritis, gratesque reponam.
Exin panduntur maculosis splendida saxis
Atria, regalem sumptû spirantia fastum:
Atque Boleslaus jam sede receptus amicâ,
Securusque fugæ, vestis mendacia ponit
Obscuræ: chlamide, & croceo velatur amictû,
Ostro ardent humeri, vestis quoque fulgurat auro
Interior, capitisque decus regale smaragdis
Omne viret, prædâ Garamantide tempora lucent:
Tum digitis indit gemmas, & pondera collo,
Fulmineumque ensem suspendit divite zonâ.
Par cultus gnato, qui secum regia defert

Dona

Dona Ladislao. Ducibus ſe jungere tantis
Pannonij certant Proceres. Convivia, ſaltus,
Et ludi celebres, & ficta geruntur in aulâ
Bella. Boleslaus teſtatur gaudia vultu,
Corde premit vulnus, cœcos animique tumultus.
Caſtrenſi quondam reſonare per avia cornu
Perque juga, & ſaltus, dumoſaque ſaxa vagari,
Hortarique canes placet, & formidine cervos,
Atque urſos agitare feros, & dente timendos
Sectari delectat apros, damasque fugaces.
Fallere quondam etiam tempus prædantibus hamis,
Retibus & placuit piſces, & ducere ſeta.
Jamque adeo in ſilvas iterum, dum craſtina ſurget
Æthere lux, Reges geminos Diana vocabat.

De

DE

BOLESLAO II. REGE POLONIÆ,

LIBER III.

ARGUMENTUM.

Boleslaus cum Miescone filio in Hungariam profugus, recreatur Venatione, & Ludo Theatrali; Monetur in somnis, aulam Ladislai ut deserat.

POstera lux furvas Cœlo dimoverat umbras,
Solque nova evigilans in montes spicula misit,
Nocturnæ roris lucent in gramine guttæ.
Mœnibus egreditur radians fulgentibus armis
Examen juvenum: telluri impressa videntur
Roscida signa pedum. Pulcherrimus ipse Miesco
Se comitem adjungit: corytus pendet, & arcus
Aureus ex humeris, stellatis pallia limbis
Collucent virides imitata colore smaragdos.
Præpete raptus equo secat ille celerrimus Austros

Con-

Consortesque viæ longè post terga relinquit.
Gramineus juvenem decuit color, atque virenti
In chlamyde ante alios formosior emicat omnes,
Spumantem seu frenet equum, sublimis habenis
Se rapidum effusis agat, emittatque volucrem.
Dictææ juvenem stupuêre in monte sorores,
Ipsaque sidereos miratur Delia vultus.
Ergò iter ingressis ficti prænuncia belli
Æra dedêre sonos: Dianæ carmine montes
Intonsi, & valles circùm fremuere profundæ:
Si faveat Dea, si præsens venatibus adsit!
Horret ab illicibus densis post mœnia Budæ
Sylva capax ævi, cœlumque intercipit umbrâ.
Hìc nigra fulminei posuêre cubilia, prædam
Et natis vexêre suis in saltibus apri.
Postquàm lecta manus juvenum, pulcherque Miesco
Obscurum tetigêre nemus, stant ordine nexi
Prædâ avidi centum, & mordent sua vincla molossi.
Candidior Leucon nive, nocticolorque Melampus,
Quæque lupo concepta fuit Nape, Oribasus asper
Arcadia de gente satus, Gheronque, Dromasque,
Et Thous, & pecudes quondam, nunc lustra secuta
Pœmenis, & Tigris, & Pterelas, & acutus Hylactor,
Atque Melanchætes, pedibusque citatus Aello;
Et Lachne Spartana, ursam quæ nuper in antro
Deprendit, centumque alij quos longa referre
Nos

Nos prohibet mora. Concludunt indagine ſilvam
Collecti agreſtes, & tendunt lina plagarum.
Mox quà luminibus vacui patet area campi,
Atque nigris fugêre feræ de ſaltibus actæ,
Byſſina panduntur gemino tentoria Regi:
Jactus abhinc teli proprior, celerisque ſagittæ
Si qua fugam arripuit fera, ſi conterrita greſſum
Verterit, aut gelidum poſcat jam ſaucia fontem.
Dum loquor auratis Reges in curribus adſunt
Belliducum comitante globo. Prior ipſe Mieſco
Deſilit alipede ex alto, ſeque obvius infert,
Atque Ladislai dextræ prior oſcula figit.
Rex juvenem amplexus, ſpolium quàm nobile, dixit,
Saltibus his reperi! nemorum tu præda Mieſco
Salve prima mihi! rigidis dum parcitur armis
Ludicra te recreent hæc otia, Martis imago
Prima tui. Silvas juvenis certamine miſce,
Exploraque feras donec volventibus annis,
Deſidiæ impatiens prodet ſe maſcula virtus.
Sic Patrias juvenis laudes haud degener imple.
Mieſco dehinc Patriæ fixit quoque baſia dextræ,
Et duxit geminos picta ad tentiora Reges:
Jamque tubæ rauco cœlum increpuêre canoræ
Luco proſiliunt medio in certamina turpes
Setigeri, duplici concurrere dente parati.
Et duris bifidum roſtris haurire verutum.

Innixi exſpectant haſtis nexo ordine centum
Armati agreſtes, reſonique hortatibus æris
Irritant rabiemque canum, rabiemque ferarum.
Tot nemorum monſtris juvat acre movere duellum.
En per aperta ruit, quaſi fulmen, & orbibus orbes
Implicat (exclamant juvenes) magis hiſpida præceps.
Bellua rumpit iter, neque furca, neque haſta ruentem
Impedit: excipiunt fuſi per terga moloſſi
Præcipitemque globo incingunt, ſtipantque, premuntque;
Bellua ſed rapido proſternens omnia curſu
Diſſipat ore canes: irati illi àere mordent,
Sub medijs pingvemque dolent vaneſcere prædam
Dentibus, atque novis vallem baubatibus implet.
Saltibus iſta quidem ſe bellua condidit atris:
Aſt iterum gemini truculento dente timendi
Præcipitem ſecuêre fugam de montibus apri.
It cœlo clamor juvenum, ſua tela tenentûm
Hortantûmque canes: reſpondet ſaxea rupis
Echo lingva cavæ, pronæque per infima vallis
Urget odoriſequos reſonis hortatibus umbros.
I Tigris! I Pterelas! I Spartæ gloria Lachne!
Rumpe moras tua, rumpe moras, tua Pamphage præda eſt.
Tum veluti vacuas contorta ſagitta per auras
Effugit, & procul hinc cava nubila dividit alis;
Ac veluti propero ſurgentem turbine ventum
Te prope flare putes: ſed diſſita verrit eundo

Ille

Ille fremens procul, & furijs jam rauca pererrat
Æquora: Sic rapuêre pedes, nusquamque videntur
Pamphagus, & Lælaps, & acutæ vocis Hylactor,
Et Tigris, & Pterelas, & Spartæ gloria Lachne:
Bellua sed rapido prætervolat utraque cursu
Latrantes, vano crepuêrunt verbere malæ,
Sistit aprum tandem deprensa mordicus aure
Pamphadus & tenet, & fixos in vulnere dentes
Implicat, atque fugam, cursusque moratur anhelos,
Insimul, & Leucon, ferrugineusque Melampus,
Et Corylax, stabuloque vigil sub nocte Lycisca
Oppressêre feram: nil prosunt robora dentis
Fulminei, numero concessit barbara virtus.
Approperat celer, inque feram venabula mittit
Et lethale fodit vulnus Lubomirius acer:
Hoc habet! exclamat victor, ferrumque récondit.
    Protinùs atque alij nigris è saltibus acti
Dilapsi ad Regum tentoria picta feruntur.
Hos jaculis avidi, missisque ferire sagittis
Concertant Proceres: ventis post terga relictis
Diffugère alij, sed equis hos aulica pubes
Insequitur; volat ipse celer, pugnamque Miesco
Instaurat, profugos jaculoque vibrante lacessit,
Quinque Boleslaus truculento dente timendos
Demisit, totidemque neci dedit ipse Miesco:
Rex quoque Pannoniæ telo tres fixit acuto

Spumantes fuditque feras. Volat ecce citatus
Grandis aper, Regesque petit, jam ſaucius haſtam
Ore premens fractam, quam vulnere traxit ab ipſo:
Cum catulis hirſuta parens comitatur euntem.
Ille furens mediâ catulos circumſpicit irâ
Et fremit, & Regum jam vulneris immemor haſtas
Involat: aſſiſtunt turpes cum conjuge nati.
Figit aprum noſter certi Rex cuſpide ferri
Et medium fodit. Ille animam vomit ore cruento,
Dumque animam vomit, eſt facto crudelis in ipſo:
Namque novo inſertam jam vulnere tardior haſtam
Comminuit morſu: tandem cum vulnere lucem
Regibus & ſpolium catulos cum matre relinquit.
Ter centum & plures confixi præda jacebant
Setigeri, primosque altis de montibus ignes
Noctifer oſtendit Mundo dans otia veſper.
Victores redeunt ad Budæ mœnia Reges,
Et Proceres in equis; in plauſtris lecta ſequuntur
Silvarum ſpolia, & venantûm exercitus omnis

Comœdia gratiâ Boleslai in Aula Regis Hungariæ exhibita.

ALtera jam cœli facies, minus apta Dianæ:
Acre gelu jam mordet humum, jam ſtiria tectis
Dura riget; còëunt piſcoſa fluenta Tibiſci,
Iſter concretas truditque pigerrimus undas.

Ergo

Ergo urbes, ſertumque forum, & ſpectacula Circi
Mimica delectant: redeunt ſolemnia Bacchi
Orgia thyrſigeri: Larvatis Empuſarum
Vultibus incedunt cives, manifeſta phreneſis
Hæc quoque Magnates hodiê, Proceresque perurit.
Excipiunt epulas cithatæ, citharasque choreæ,
Et Plauti antiqui nugis ſtrepuêre theatra.
Ex Aulâ Rex Pannoniæ quà deſpicit hortum
Scenica ſe pictis teſtudo ſuperba figuris
Exſplicat, & Prothëi quaſi vultum in tempora mutat.
Jam mare velivolum, & ſcopuli cernuntur in illâ,
Nunc urbes, nunc caſtra Ducum, nunc luſtra ferarum,
Nunc Regum auratæ turres, Pariæque columnæ,
Eliſijs fragrant picti modo floribus horti,
Heclæ jam flammas mentitus ructat avernus;
Quondam & Pampinei ſpumare apotheca Lyæi
Cernitur: hæc bibulis ſemper gratiſſima Mimis
Ultima Scena fuit. Regali Morio in aula
Grandia Panthoſophi Argivi qui numina ſumpſit,
Vixerat: Hic Storacem calamo, quem neſcio, pinxit,
Inque dedit Scenam. Totam vulgatur in urbem
Fabula dicta Storax. Populi fluit unda frequentis,
Virque premit, premiturque viro, curſu, atque recurſu
Urget & urgetur, ſeſeque reciprocat unda:
Matres cum pueris, oſtendunt ſingula matres
Nam pueris, cum Nobilibus plebecula vilis,

Mixti

Mixti cum Dominis adſunt ex rure coloni.
Aſt gemini in ſellis Tyrio flagrantibus oſtro
Conſedêre ſimul læta ad ſpectacula Reges.
Agmine Pannonidum cinctus, Procerumquè corona,
Poſt Reges primus ſedet, auſcultatque Mieſco.
Cantrices ſonuêre tubæ, quaſſataque murmur
Tympana cum ſonitu rauco, fremituque dedêre.
Progreditur Scenâ (tenuêre ſilentia cuncti)
Nympha manu citharum feriens, & carmina pulſans
Cincta caput laurû: Hæc roſeo ſic incipit ore:
Salvete, o! gemini Divorum proxima cura,
Magnanimi Reges! Proceres ſalvete, Ducesque!
Mimos Imperio feſtivos cedere veſtrò
Aggredimur: Recolit ſua Suturnalia Mundus,
Cum ſtulto ad tempus juvat inſaneſcere mundo:
Fingere ſe ſtulto ſtultum ſapientia prima eſt.
Haud placet in ſcenam procedere Syrmate nigro,
Nec furere ex pelvi, aut natos apponere menſis,
Et cum Medea regale incendere tectum,
Læta jubet tempus, cum tempore carmina ſpirent
Lætitiam: Venit, ecce, Storax: Comœdia tota
Ex illo eſt. Dicet pro ſemet plura: faceſſo,
Et me proripio: lingvis animisque favete!
Exin progreditur pro ſe, pro ventre locutus
Multa ſuo veteris Parnaſſi nobilis Heros,
Et Pincerna Storax: Sequitur Malcolmus, & uxor
Nomi-

Nomine Rhetorica; ad dextram ſedet ipſe Stopultus
Rhetoricæ Procus, & Dominæ fert baſia furtim.
Nunc ſcenam, & ſeriem rerum mea Muſa recenſe.

Fingendus eſt hìc loci, ne antiqua canamus ſemper, Boleslaus modernam ſpectare Comœdiam: nam ea, quæ hìc per jocum recenſentur, temporibus Boleslai non cohærent.

TEmpore quo brevibus ſeſe nox incipit atra
Præcipitare rotis, & lux altiſſima cancro eſt,
Nonnemo errabat ſylvis Heliconis Alumnus,
Rura petens Patriæ, Storacem dixêre ſodales.
Heu me! Quàm miſerum, dum ſolibus omnia ſervent,
Dixit, inire viam? Salſus quàm corpore toto
Depluit, ipſa natat veſtis mihi credite, ſudor.
Strangulat arentes vapor, & ſitis ignea fauces
Si modo flumen aquæ, ſi frigora fontis adeſſent?
Illa gemens ſecum platani procumbit in umbrâ,
Proque gelu fontis ramorum frigora captat.
Cuncta ſilent, nullæ nemorum motantibus auris
Perſtrepuêre comæ, neque garrit in arbore nidus,
Nec folium vento, nec graminis herba movetur.
Sic ubi conſedit, langvens Heliconis Alumnus,
Fortè aliquid quaſi murmur aquæ dubiâ excipit aurê:
Surgit, & huc illuc ſua lumina circumflectit,

Si bi-

Si bibat aure ſonos? & jam vicina videtur,
Jam procul unda; nihil jam percipit, omnia mutum
Sunt nemus, atque iterùm ſtrepitus manifeſtior aures
Verberat, è montis lapidoſa vertice torrens
Ceu præceps ruat, & ſcopulos, & ſaxa volutet.
Pergit iter cœptum quo fert via, valle profundâ
Deſcendit, linquitque nemus, collemque ſupinum
Lumine contingit. Strepitus jam clarior aures
Perſonat, & lymphæ fuga monte ruentis ab alto.
Silicèt Arx impôſta jugo, ſubtùsque jacentis
Tecta moleſtrinæ, viſusque aſcendere fumus
Ex furno Storacem ſpe non lactabat inani.
Sic igitur ſecum: Turres, & Mœnia celſæ
Arcis ego video, Dominus dominabitur arci:
Ille procul dubio fuerit de gente Latinâ,
Qualis ego, ſimili ſimilis ſimul ipſe favebit:
Qui favet invitat, nec raró ad prandia cogit;
Ergo invitabit, nos ergò ad prandia coget.
Spumant Magnatum generoſo prandia muſto;
Muſta domant, jugulantque ſitim. Quin ergò petenda
Arx mihi ſit, Dominusque Arcis, concluſio facta eſt.
Temporis intereà cum ſpe quid diſputo vana?
In puteum ſpes ſæpe cadit, ceu ſolis imago
In ſpeculum, radiùs tantùm, non flamma reſultat.
Me ſtrepitu mola credo vocat. De ſtemmate nati
Sæpè domi non ſunt, Regumque morantur in aulis;
Eſſe

Eſſe domi ſe ſæpe negant, licèt ante feneſtras
Obſerves clauſiſſe ſuas: Sæpè hoſpite multo
Cinguntur, noctemque trahunt lucemque bibendo.
Sæpè parùm docti Phœbi commercia vitant,
Oderunt Muſas ornati murice trunci.
Deînde globos caſtro nullos aſcendere fumi
Conſpicio: peregrinatur puto nobilis Heros,
Et Lauretanam voti reus ivit ad ædem.
Res mala ſi furno nebulas aſcendere nullas;
Et nullos cœlo videam fumare caminos.
Hoc me Præceptor, Pater hoc me grandior annis
Edocuit, ſemperque lares, & tecta ſubirem
Dixit, ubi nebulæ, ſignum eſt fervere culinas.
Certius hoc omen, quàm Cælo manè rubente
Aſtrologi pluvias, ventosque minentur, & imbres.
Aſt molitor contrà, cujus fumare caminum
Jam pridem obſervo, certam me ſuſcitat in ſpem.
Magna domus, multique greges, ſit dives oportet,
Setigeri pingves, teneri cum matribus agni,
Et Junonis aves, anates per cærula nantes,
Cornicem auroræ gallus, timidæque columbæ,
Et Capitolinâ quondam vigil anſer in arce.
Omne genus currit, volat, aut natat amne ſecundo.
Hæc ſuper eſt hortus, lactucas ſurgere criſpas,
Molleſque aſparagos video molitoris in horto,
Non etenim in varios topiaria ſecta receſſus,

Aut pictos florum tumulos, pugnasque colorum
Curant ruricolæ, Pario neque marmore fontes
Ædificant, cœcasque vias, quas fraudibus olim
Dædalus implicuit, sed quæ servire culinæ
Possint, illa colunt, stomachum, non lumina pascunt,
Adde, quod urbani, civiles, denique gratis
Prandia sæpè parant: Quin, quod mirêre, refecto
Dant, quæ cras comedas, & peram carnibus implent.
Non tamen hic mos est Patriâ cœloque sub omni.
Plurima sermo potest bonus, & facundia lingvæ.
Hæc, & plura Storax tacito sub corde volutans
Finîerat, puteumque altum propè tecta videbat,
Egelidis qui nabat aquis. Nunc proxima cura est
Extinxisse sitim: longo mox fune ligatam
In laticum venas demerserat impiger urnam,
Confusus cœco clamor, quasi mille gementûm
It fundo, & streperum crispans cum murmure murmur
Plurima se saxis impacta reduplicat echo.
Tum vitreæ in lucem putei de nocte profundâ
Assurgunt lymphæ, funemque sequuntur anhelum.
Haustus aquæ mihi Nectar erit! nec plura locutus
Dulce gelu bibit, & plenâ se proluit urnâ.
Frigidus appropiat siccis pulmonibus humor
Et totum recreat Storacem; ceu gramina nimbus
Suscitat, ac veluti pluvias glomerantibus Austris
Quæ fuit icta tuis Procyon sævissime telis

Inci-

Incipit alma Ceres rursùm ſe tollere cœlo:
Sic priſcæ Storacis redeunt in corpora vires,
Maſculus & circùm bullit præcordia ſangvis.
Poſtquàm extincta ſitis puteo, ſuccedere lætus,
Liminibusque inferre pedem parat: omnia clauſa
Sed videt attonitus, querno mox robore portam
Terque, quaterque quatit, gemuitque à verbere porta,
Inclamans: Heus nemo domi! non audior ulli?
Mox iterùm tundit, vetereſque ferocior ictus
Ingeminat, ſi fors molitor dormitet, & uxor
Sola domum ſervet, firmârit & obîice poſtes.
Parva puellaris vox tandem fertur ad aures:
Vade in pace, domi, fruſtrâ quatis oſtia, nemo eſt:
Quippe urbem molitor primà ſub luce petivit,
Nec, credo, rediturus erit, niſi veſpére ſero.
Territus obſtupuit, totusque ad dicta puellæ
Concidit, & mœrens tulit inſolabile vulnus
Sollicitâ jam mente Storax, ubi prandia ſumat?
Irrita vota jacent, altum ruit in puteum ſpes.
Se tamen alloquitur, ſolatur & aſpera fata:
Cura viri fortis, dixit, compeſcere fluctus
Surgentes animi, & vultus ſimulare ſerenos
Neſciat hic animus ſuccumbere caſibus atris!
Libera mens mihi ſemper erit, dum vita manebit.
Navibus exuſtis ut quondam Trojus Heros
Spem vultu ſimulat, premit altum corde dolorem:

Talis ego, ſeu læta manet, ſeu ſumit acerbos
Neſcia ſtare loco fortuna leviſſima vultus
Semper ero, & caput hoc ſuperabit nulla procella.
Quid? molitor muros urbis, portaſque petivit:
Credo equidem; ſed quis promſit, fama unde profecta
Iſta fuit? tales quis fudit ab ore loquelas?
Fœmina. Mentiri, falſum jurare puellæ,
Sicut flere ſciunt, & nere, nihilque tacere.
Nec rediturus erit molitor, niſi veſpere ſero:
Hoc iterùm aſſeruit mendax puto fœmina, cœnam
Ne daret, atque alibi capiam ſub nocte quietem.
O compacta dolis, verſuta, & callida vulpes!
Fœmineam conſtans vincet patientia fraudem,
Cunctabor, nectamque moras, hærebo, manebo,
Dum redeat, fortaſſe brevi remeabit ab urbe,
Et dicet: Noſtris ſuccede Penatibus Hoſpes.
Siqua domus craſsâ volvit caligine fumum,
Non ita migrandum facilè, & peregrina petenda
Limina, promittunt convivia lauta culinæ:
Ex fumo flammas, ex flammis colligo cœnam.
Quidquid erit, removere pedem, veſtigia tergo
Vertere, me in ſaltus veteres lucosque referre
Non licet. Eſt aliquid ſemet ſervare ſecundis
Caſibus, & ſortem contemnere poſſe novercam.
Plura, & plura Storax ſecum dum dicit, anhelâ
Fertur ab ancillâ, dominæ ad mandata volante,

Ampho-

Amphora purpureo, produnt cryſtalla colorem,
Plena mero, atque aliquid calatho quoque virgo ferebat;
Hæc ingreſſa domum poſt ſe quoque limina clauſit.
Infrendit ſpumatque Storax, furor oſſibus ingens
Ardet, & in furias omnes effundit habenas.
Vina bibant, epulasque parent, abſente Marito?
Omnia ſunt ſuſpecta mihi. Quin audio murmur,
Neſcio, quale lyræ? plaudunt, tolluntque cachinnos,
Blandè compellant, & byſſina verba loquuntur.
O! ſi vel parvum mi mure foramen haberes,
Si pateas usquàm paries ævoque dehiſcas,
Inſpiciamque domum! Vix hæc edixit, apertum
Ætatis vitio muri deprehendit hiatum.
Huc celer approperat non obſervatus ab ullo
Inque domum totam per rimam lumina mittit.
Menſa intùs, juvenisque ſedens pulcherrimus ore,
Ille lyræ carmen digitis percuſſit eburnis.
Fama volat juvenem nomen tenuiſſe Stopolci,
Scriba fuit, ſcribamque Arcis vicinia novit.
Non procul ipſa ſedet conſors molitoris, & aures
Arrigit, argutumque melos, jucundaque laudat
Fila lyræ. Varijs reſonat concentibus àër;
Jam ſævique, trucesque modi, quaſi in arma citati
Mille ruant pugiles, moduli nunc barbiton implent
Jonij, fracti, molles, & amoribus apti.
Langvida jam ſonuit vix una, atque altera chorda,

Negle-

Neglectim percussa: chorus nunc infremit omnis,
Et digiti celeres fugiuntque, volantque, ruuntque
Fila per & nervos, resusurrant carmina nervis.
Lauta dapum vario titubat quoque mensa paratu,
Rustica sit quamvis. Pullos, gallumque spadonem,
Atque anates mulier lentum gyravit ad ignem:
Nec non asparagos solers ferventibus undis
Crudos perdomuit: Longâ quoque cuspide fixit
Porcellum pingvem, clunesque & terga parentis
Setigeri, ac nigro siccata tomacula furno
Addidit: In primis multo conspersit olivo
Lactucas, magno quibus est à Cæsare nomen;
Ovaque disposuit circum: Piscator aquoso
Nuper, ait, quidam grandes mihi littore cancros
Detulit, idque senex dixi, nescire maritus
O mea lux! debet, tibi clam servavimus istos.
Omnia per rimam videt, & satiare videndo
Se nequit exclusus tectis Heliconis Alumnus.
Mandato Dominæ, gelidis recreata sub undis
Amphora plena mero mensis infertur, & illam
Ad puteum, portamque sedens jam lumine torvo
Viderat antè Storax. Molitrix tum grandia poscit
Perspicui crystalla vitri, laticemque rubentem,
Infundit, primamque Proco libare salutem,
Gaudet, &: o! oculis, dixit, mihi charior ipsis,
Vive, nec ulla dies à te me separet unquàm!

(O!

(O! ubi pacta fides, ubi sancti fœdera lecti?)
Jamque datura scyphum fuerat, phialamque Stopolco,
Ecce citata volat pernicibus ignea plantis,
Et Dominam affatur trepidis ancillula dictis:
O Domina! Urbe tuus relegens vestigia Conjux
Improvisus adest. Jam jam pede limina tangit!
Vidi ego, nec fallor, neque me mea lumina fallunt.
Hæc ubi Virgo refert, molitor ter fuste trabali
Percussit portam, clausamque recludite, dixit,
Expavit mulier, manifestâ exterrita vocē
Conjugis, attonitæque metu tremuēre ministræ:
Ipse pavet Procus, & perdit cum voce colorem.
Ut quondam piceâ deprensus nube viator
Pallet, ubi sacro vicinam sulphure quercum
Arma Jovis sternunt, cœlique ruente tumultu
Omnia sunt murmur, terror, fragor, horror, & ignis:
Sic trepidare metu cuncti molitoris ab irâ:
Omnibus arrecti cœlo riguēre capilli.
Extemplô removere dapes, Bacchique lagenam
Ingentem tenebris ascondere, tollere mappam,
Et lances, orbesque labor fuit. Arripit ipsa
Purpureo molitrix spumantem Nectare trullam,
Atque ubi se tollit vulcania vertice fornax
Amphora nunc vini, tua munera Bacche, locatur.
Porcellum, & citharam, non jam velut ante sonoram,
Et mappam, & gabatas celeri rapit altera dextrâ,
Arcâ

Arcâ demittens veteri, rapit altera pullos,
Atque anates ſecum, Dodoneaſque volucres:
Quin & retrogradi fiunt poſt funera cancri.
Non fornace procul ſtat ligneus urceus ingens
Balnea quo fiunt pueris, & lina lavantur;
Ille carebat aquis; Invertit Scriba Stopolcus
Vas grande, inque globum flexus ſeſe abdidit illo:
Digna domus Domino, ſat digna latebra Stopolco.
Implumes, bipedesque tuæ Plato docte magiſter
Sic capiuntur aves, homines quas ecce putabas.
Junonis Cuſtos, habuit qui lumina centum
Nunc cupit eſſe Storax, ſerpenſque Epidaurius eſſe
Mille velit votis; trepidis ut vocibus aurem
Præbeat, & timidâ videat, quid agatur in æde,
Ira, metus, formido, pavor, tremor, horror ubiqúe eſt.
Hæc inter molitor crebro quatit impete portam,
Jamque moræ impatiens: reſerate Dieſpiter! inquit,
Aut ego. Mox frontem rugis majoribus armat,
Flagrorumque nimis conjungit fulmina lingvæ.
Territa procedit conjux, ferrata reducit
Robora, plena metu, fictum digitisque ſoporem
Ex oculis tergit: Salve Malcolme! (gerebat
Hoc molitor nomen) quid nunc, ubi maximus æſtus,
Urbe redis? ferâ rediturum nocte putabam.
Intereâ parvus vicit mea lumina ſomnus.
Cuncta ubi per rimam, bibulas cui commodat aures,

Edidi-

Edidicit: Nunc hora favet, nunc ferrea candet
Maſſa, Storax inquit, mordaci forcipe flammis
Eripiam, cudamque mihi faber ipſe faventis
Fortunæ vultum. Sortis proverbia jactant
Vulcanum ſibi quemque ſuæ. Mihi prandia fient,
Cœnaque, purpureumque merum. Tibi parva flagellum
Conficiam mulier, tectum quæ dura negáſti.
Nec te, quo latitas, ſat proteget urceus ingens
Scriba Stopolce tuus; digitis nunc altera mœſtus
Carmina percuties, palmaſque ad ſidera tendes.
Ore nites fateor, qualis dum gurgite crinem
Cœruleo lavat & cœlo matturrimus exit
Lucifer, aut qualis ſurgens novus æthere Titan
Extingvit ſtellas radijs: Nunc exue crines,
Cincinnoſque tuos, larvam nunc deme Stopolce,
Dœmona jam finge, & veteri ſis nigrior ollà!
Hoc erit in votis. Brevis eſt mora: carmine nigro
Spirantem ad Manes, & ad ultima Tartara mittam.
Dulcè cànis digitis, qualis crinitus Apollo
Perſonat, Aoniæ quando fecêre choream,
Unanimeſque ſimul ter tres cecinêre puellæ,
Non tibi tot Nymphæ, non tot tibi ſcriba puellæ,
Unica Malcolmi ſuffecit perfida conjux;
Nunc miſer exſpecta tenero pro carmine fuſtes.
Hæc ubi fatus erat Malcolmo tecta petenti
Succedit, nudatque caput, blanduſque renidet,

Seque ſeni jungit, verbiſque minoribus infit:
Non exſpectatam vagus advena dico ſalutem!
Quam potes, hanc oro veniam impertire precanti,
Prona ſuper medium jam lux proceſſit olympum,
Sub tectis concede tuis hanc carpere noctem.
Malcolmus ſenior contra ſic farier orſus:
Qui genus? unde domo? quas te via ducit in oras?
Maturat reſponſa Storax, redditque viciſſim:
Urbs populoſa viris, & mœnibus ardua celſis,
Salſipolim appellant, fluit hîc Sal divite venâ,
Me tenuit, ſtudijs operantem Heliconidis undæ,
Inque ſcholis ſeptem mihi jam numerantur ariſtæ:
Nunc Baro ſum Liber, tempeſtas dura flagrorum
Ceſſit, Ariſtotelis Logicus nunc organa pulſo.
Jam modò me Natale ſolum, Patrijque Penates
Accipient, dulcem mihi cura reviſere matrem,
Et, ſi gaudet adhuc grandævâ luce parentem.
Unica tres fratres Mater, totidemque ſorores
Progenuit, gemini pugnant ſub Cæſare fratres,
Natu ego poſtremus, nuper mihi munera, burſam
Argenti, tunicaſque novas, & pallia miſit:
Sic Patribus magè ſemper amant ſua pignora matres.
Fortè petis nomen? ſacro dum fonte levarer,
Quale fuit Patruo, Storacis mihi nomen adhæſit.
Nunc his erranti, nec iter, neque ſemita nota eſt,
Sedibus, ô! dignare tuos reſerare penates!

Ingré-

Ingredere! & cœnam cum conjuge divide mecum,
Dixit ad hæc molitor: veſtræ me Nomina Muſæ
Declinaſſe ſcholis olim quàm ſæpè recordor?
Triſtibus aſt ſcamnis hærere, & pulvere nares
Atque ſolœciſmis miſeras cruciare papyros
Diſplicuit tandem. Bellum cum gente feroci
Turcigenûm, & prædas victor tunc Cæſar agebat.
Omnia Pannoniæ ſonuerunt oppida plauſu.
Mox mihi cum ferro ferulas mutare crepaces
Proque levi pennâ fortem vibrare bipennem
Ardor erat. Præceps ruit in ſua damna juventus.
Tertia me rigidis æſtas toleravit in armis:
Sed Mahometigenæ poſt tertia prælia fracti
Cæſare pacato, pacem oravêre Viennæ.
Saucius, & ſquallens, lacer undique, & indigus æris
Exceſſi caſtris: Multi ſpolia ampla tulerunt,
Argentumque ingens, ſed me Fortuna fefellit.
Fata domi genitor ſubijt, ſoletur ab alto
Omnipotens functũ! ille molam hanc, tectumq; reliquit,
Horreaque, & lætis flaventia meſſibus arva,
Æs quoque non magnum. Plenis adoleverat annis
Non procul hinc virgo, quæ ſit magè garrula, nullam,
(Jupiter eſt teſtis!) latè vicinia novit.
Compta tamen, genitore ſimul locuplete creata:
Hanc ego conſortem thalami mihi fœdere junxi.
Garrulitas illi, ſtudiumque immane loquendi

N 2 No-

Nomina Rhetoricæ impoſuit, vicinia tota
Rhetoricam appellat: Titulo ſibi fœmina plaudit.
Illa mihique, tibique Storax gratiſſime menſam
Mandato, juſsùque meo feſtina parabit.
Intereà ſecti placeat tibi lamina caſei,
Has quoq; frange nuces, Cererem neq; ſperne nigrantem.
Malcolmi poſt dicta, Storax ſic ora reſolvit:
Quàm mihi jam vultu ridet Fortuna ſereno!
Et Zephyri ſpirant ex omni parte beati.
Haud opus eſt Malcolme, foco ſupponere ligna,
Rhetoricamque nigrâ niveam laſſare culinâ:
Ars mihi, quam neſcis, epulas cœnaſque parandi
Rarior eſt: Verbis tantùm mihi prandia fiunt
Lauta ſatis, ſpumat ruber ad mea dicta Lyæus.
Experiar. Nondum pede diffluet hora fugaci,
Atque hanc, ſi fallo, feriat me Jupiter igni!
Verbis facta meis onerabunt fercula menſam.
Si dolus eſt dictis, rapiat Proſerpina vivum!
Ad Storacis voces Malcolmus ſaxeus hæret,
Rhetoricamque vocat: noſtris en ſedibus Hoſpes
Appulit ô Conſors! Rés plena ſtupore, nec ullis
Cognita temporibus! nudis qui lauta parare
Prandia, purpureumque merum ſcit fundere verbis.
Ars nova, prodigium inſolitum, mirumque relatû!
Territa conticuit Malcolmi garrula Conjux
Obriguitque metu, ſi viderit omnia præſens,

Irato-

Iratoque ſeni referat Parnaſſius Heros?
Jam non flexanimo pollens ſermone vocari
Rhetorica, & Marci Ciceronis filia gaudet:
Sed ſtupet, & ſubitus metus ora diſerta repreſſit.
Plurima diſcruciat latitantis cura Stopolci,
Suſpicioque animum nunc hæc, nunc altera mordet.
Ipſe cado latitans inverſo Scriba Stopolcus
Dicta perhorreſcit Storacis, gelidusque cucurrit
Ima per oſſa tremor, nullos dare corpore motus
Audet, & exiguam vix ore reciprocat auram.
Ah! ubi ſum? crudelis amor? crudelia fata!
Quàm cœcus me carcer habet? lachrymante Stopolcus
Lumine commemorat ſecum, nunc omnia diſcet
Malcolmus, me fuſte procum petet ille trabali,
Atque Storax fido ſociabit fœdere dextram.
O ſcelerate Storax rabidis lacerante moloſſis!
Has ſtyge proſtremâ quis te deduxit ad oras,
Heu! quàm turpè meos furtivos prodis amores?
Fama volabit enim, quis enim præſcinderet alas,
Dum volat illa ſemel? crimen vicinia diſcet
Tota meum: Et tandem vitâ mihi charior ipſâ
Rhetorica, ô tecum quid nunc mœſtiſſima fiet?
O modò fugiſſem, carcer neque ligneus iſte
Turpibus his tenebris, & nocte reconderet atrà!
Sic dolet & queritur tacitus ſub vale Stopolcus.
Rebus in ambiguis rea mens eſt peſſimus augur:

Omni-

Omnia tuta timet. Sed quid non fœmina poſſit
Inſidioſa dolis? vultum improviſa ſerenat,
Blanditurque ſeni. Metus, ira, audacia, amorque
Et lachrymæ, & riſus ſacco clauduntur eodem.
O mala diſparium concors diſcordia rerum!
Hoſpitis ingenium miratur, & artis acumen,
Laudibus hinc Storacem fictis ſuper æthera tollit,
Mox inſtat lateri Malcolmi innixa ſedentis,
Ederet exemplum & ſpecimen quam noſceret artis
Promiſſæ, & verbis convivia inempta pararet.
Suſpicione virum ſic callida nupta levavit.
Triſte ſupercilium pueris, nuribusque timendum
Induit extemplo, toto mutatque colorem
Ore Storax, motìsque parùm luctantia trudit
Verba obſcura labris, quæ vix intelligat ipſe.
Haud aliter vidi nocturnas carmina ſagas
Pangere dum properant volitare per æquora cœli.
Pectora percutiens ceſſa chariſſime, ceſſa!
Dixit Malcolmus: contrà, quæ maximus olim
Scaliger in latium vertit, doctiſſima ſecum
Graja Storax tacità rimatur carmina mente;
Hauſerat illa ſcholis quondam: Babylonica metra,
Chaldeaſque notas, magico ceu promat ab ore.
Exin: quin Malcolme petis? gallumne ſpadonem,
(Ede, nihilque time!) ferrata cuſpide fixum?
Vis? volo, Malcolmus trepidâ formidine dixit.

Post hæc dicta Storax submurmurat, atque ita fatur:

Siloni caperones!

Hanc veterem reserate arcam, Spado gallus in illâ
Delitet, hunc primum mensis apponite nostris!
Mandata expediunt famulæ, gallumque spadonem
(Quem prius abscondit Malcolmi garrula Consors)
Inveniunt arcâ. Vis est in carmine tanta
Mi Malcolme meo. Statuam tibi fercula plura.
Forte anates viridi quæ jam modo gurgite nabant
Nunc deplumatæ, & lenta sartagine frixæ
Chare tibi sapiunt Malcolme? edissere tantùm.

Vibrißa speromenti!

Hic ubi perfosso sunt parva armaria muro,
Quærite: Fluctivagæ septem latuêre volucres.
Nescio quis teneris sapor est & gratia pullis,
Quos nuper conjux cristati fœta mariti
Exclusit nido. Pullos vis esse recentes?

Mentico barbicolæ!

Hîc ubi fornacem murus sustentat, operta
Scamna vides, remove, villosaque gausapa tolle,
Pullos invenies septem, totidemque columbas,
Omnia cocta, tuis volui quia parcere lignis.

Quàm

Quàm ſapit in ſucco porcellus toſtus ad ignem
Dum calet, & pellem geſtat quaſi glutine tinctam?
(Omnia diſſimulat molitoris perfida Conſors)
Talis erit citharæ laudari carmine dignus.
Quid ſentis Malcolme? Lyram tua ciſta recondit,
Cui tener auſcultat porcellus toſtus ad ignem.
Hanc aperi ciſtam, coramque fatebere mecum
Quæ dixi. Prius ore tamen ſacra carmina promam.

Extenebro patinæ!

Cernis? Porcus adeſt. Patina quàm ſvavè recumbit,
Ceu viridi carpat molles in gramine ſomnos?
Sopito vicina jacet lyra, cauſa ſoporis
Illa fuit, grato cum murmure clauſit ocellos
Mollè jacentis apri: Vatem ſic orphea dicunt
Immites cicurâſſe feras dulcedine plectri.
Hæc ubi monſtra videt, totus ſtetit ore gelato
Malcolmus, ſi fortè Storax cum Dæmone nigrum
Percuſſit fœdus? trepidat contingere lancem,
Attrectare manu tenerum neque ſuſtinet aprum.
Aſt illum ex ciſtâ Malcolmi nupta levavit,
Et tacitæ ſecum quæſta eſt bene conſcia fraudis:
Hæc & plura Tibi, mi Scriba Stopolce, parabam,
Nunc capit illa Storax, rapiant quem Tartara vivum!
At celer ex ciſta citharam mox ipſe ſonoram

Arripu-

Arripuit, digitiſque Storax reſonabile carmen
Increpuit, citharæ cavus àére venter eburnus
Undulat & decies replicata rebombilat echo.
Sed breve carmen erat: Neque nunc eſt hora canendi
Noſtra Storax, inquit, frigeſcere fercula poſſent.
Tum rurſum ad veteres gnavus convertitur artes:

Obſuffarcinamicti!

Non procul à portâ ſuſpenſus prominet aſſer,
Quo noctu audaces nequeunt aſcendere mures:
Quærite, ſiccatus fumo de carne ſuilla
Weſtphalicus peraſo, & farcimina longa quieſcunt.

Plani lucernituentes!

Angulus obſcurus pueris ubi verteré cunas
Velato rugoſa die ſolet Antlia nutrix
Eſt ibi; lactucas oleo reperire natantes
Nec non aſparagos manibus prenſare licebit.

Noctilatentivori!

Vos quoque tetrogradi ſtagni de littore cancri,
Jam modo purpureo poſt funera ſangvine picti
Ferte gradum retrò. Clausâ nunc nempe jacetis
Obſcuri ciſtâ. Reſera Malcolme, minaces
Invenies grandi chelarum forcipe cancros.

O *Nocti-*

Noctidolostudij!

Vina caput mensæ: vanum convivia nomen,
Si non lætitiæ Bacchus dator adsit, & author.
Vis madeant nobis generoso guttura Baccho?
Ecce ubi se tollit Vulcania vertice fornax,
Ascende, & trullam cape. Nunc pia carmina dicam.

Pulligremo plagij.

Jussa facit molitor, plenam vinoque lagenam
Dat Storaci, oh! quantus mihi serpit in ossibus horror!
Egelidoque rigent, dicens, terrore capilli!
Vina Storax hilaris vasa in crystallina fundit
Proficiatque tibi Malcolme! hæc fatus inempto
Se recreat potu, dictisque hæc insuper addit:
Quin, quod mireris, Stygiâ quoque sede citabo
Formosi specie juvenis tibi Dæmona vivum,
Pallidior buxo vix non in marmora versus
Hic Malcolmus erat, nutat, tremit, æstuat, alget.
Hil metue: Hic grandis, quem conspicis urceus, inquit
Post hæc dicta Storax, pulchro, nitidisque capillis
Quis credat? Phlegetontæo dat tecta colubro.
Vase sub hoc latitat violentus, callidus, ater,
Pervigil ille Draco, referens simulacra venusti,
Et picti, quales aulis nascuntur, ephebi.

(Quis

(Quis tibi nunc ſenſus latitans ſub vaſe Stopolce?)
Ergò ades ô miſeræ deceptor ſubdolus Evæ?
Sic grandi ſua dicta Storax nunc detonat ore;
Infligitque cado plagam, pugnumque ſonantem:
Ergo ades umbrarum Pater, & graveôlentis Averni
Immitis Rector, Stygiæ qui jura paludi
Inventor ſcelerum dictas, cui mille nocendi
Sunt artes, ſtipant quem mille immunda malorum
Agmina ſpirituum, cui ſemper triſtia verba,
Iraque, inſidiæque, & noxia crimina cordi?
Ergo ades! hîc iterum reſonanti lignea tundit
Verbere vaſa Storax, mandatque aperire feneſtras,
Et valvas omnes, clauſæque repagula portæ,
Det celer ut ſua terga, nihilque moretur euntem.
Diriguêre oculi Malcolmo, pallor & hauſit
Ora ſepulchralis, ſcopuloque ſimillimus hæſit.
Jam pete lucifugos Erebi mala Beſtia fratres,
Sub Styga te præceps & ad ultima Tartara mitte.
Nunc mea præmiſſis jungam ſacra carmina diris;

Sutelo captiotricæ!
Rumiger aucupidæ!
Nugicanoricrepæ!

Hæc ubi detonuit, clauſum quo ſcriba jacebat
Invertit vas grande Storax: citus aufuge, dixit

Atque nocere cave! ſe fulminis ocyor alis,
Utque ſagitta celerrima miſſa per ætheris auras
Eripit, atque oculis vaneſcit ſcriba Stopolcus.
Omnipotens, metuende Pater! qui fulmina torques,
Dixit ad hæc molitor. manifeſtum Dæmona vidi!
Quàm ſimilem ſcribæ? vicina hac arce Stopolcus,
Si neſcis mi chare Storax florente juventâ
Vivit, & hunc arcis ſcribam vicinia noſcit.
Heu mihi! quàm ſimilis, vix ut dignoſcere poſſis,
Huic ſcribæ Dæmon fuerat, quem lumine vidi,
Sic oculos, ſic ille manus, ſic ora gerebat.
Cura fuit nobis ſpeciem tibi Dæmonis atri,
Dixit ad iſta Storax, Malcolme oſtendere larvâ
Humanâ tecti, nec formidare nigrantem
Et cornu, & caudâ deformem, ignesque vomentem,
Sermonem vobis bene texere debeo longum,
Omnia ſi memorare velim, & perſtringere verbis.
At quando incipiunt frigeſcere fercula noſtra,
Et jam jam cœlo ſurgunt vigilantia noctis
Lumina, nunc ſapiat mea cœnula, cœnula verbis
Facta meis. Læti jam vivite! Plena Lyæo
Amphora nos recreet Malcolme hanc ducere noctèm,
Nobiſcum Conſors tua, nec Malcolme negabis,
Rhetorica inſomnem debet. Cras cætera dicam.

Finis

Finis Comœdiæ, & S. STANISLAI verba ad Regem Boleslaum, ut Hungariam deserat.

HÆc ubi disseruit, mensæ Parnassius Heros
Accumbit, primasque jocis, salibusque tenebras
Exigit: Ast molitor mirari te satis, inquit,
Haud possum, mi chare Storax, quo munere cœli
Ædibus advectus nostris tot fercula tecum
Attuleris, dapibusque dapes, & lancibus unctæ
Se cumulent lances. Si Palladis ista parantur
Artibus, haud dubitem sessâ tardante senectâ
Tyro novus veterem ferulæ submittere dextram,
Ast puto tam vultu non omnes Musa benigno
Aspicit, ut solis discant producere verbis
Prandia purpureumque cadis effundere Bacchum.
Haud tibi credo fuit vulgaris in arte Magister,
Communesque libri, Phœbus te vexit ad Astra
Altius, & sapuisse dedit. Tu celsior ibas,
Quàm sint sera tui longævi vota Parentis,
Spem quoque tu Matris superas. Quæ gaudia carpent
Cùm te conspicient verborum munere lautas
Posse parare dapes? Quid, si quoque Dæmona cernent?
(Horreo, & aspecto surgunt mihi Dæmone crines)

O ra-

O raris ars tanta quidem explorata magiſtris!
Iſta ſenex. Multo conſors tacet ora rubore
Jam pridem perfuſa; procul, procul eſſe ſceleſtum
Vult Storacem: & contrà ſubitum tamen hoſpitis illi
Ingenium placet, atque dolus. Sic fœmina fraudes
Semper amat, mediâque in riſum frangitur irâ.
Hæc ubi conferto ſpectacula læta theatro
Purpureos recreant Reges, Procerumque coronam:
Malcolmus citheram Storaci porrexit, & iſthoc
Ut bene apud memores veteris ſtet gratia facti,
Dixit munus habe. Hanc citheram, quis neſcio, noſtrâ
Demerſit ciſtâ, quâ tu prior ipſe canebas:
Hanc cape noſque tui memores ſcito omne per ævum.
Poſt ſcenam his dictis Molitorque, Storax regreſſi.
Et jam proſpexit celerem comœdia finem:
Ultima progreditur, lætis primordia Mimis
Quæ dederat, lauri folijs incincta virago;
Et quam principio juſſit ſalvere coronam
Æricrepos inter ſonitus, fremituſque tubarum,
Ore valere jubet. Surgunt Proceresque Duceſque,
Linqvuntque ingentis proſcenia picta theatri.
Abripuit geminos inter funalia Reges
Rheda nives lambens, mox altera, & altera primam
Inſequitur, duplicem rhedarum linea verſum
Circinat, & ſtrepitu nolarum tinnit olympus.
Humida nox epulis iterum, dapiduſque ſacratur:
Atque

Atque ubi jam Reges riguæ dant membra quieti,
Saltibus invigilat Corybantûm regia pubes:
Innovat ipſe choros prior inſtauratque Mieſco.
Jam Samios gyrant orbes, priſcumque rotundant
Corduca, Phæacum jam lubrica corpora flexu
Exercent, volucriſque rotant ſe vortice torni:
Quas fugêre petunt iterum, repetuntque puellas:
Atque fugâ in mediâ crepidâ reſonante caprizant.
Viderat heſternas ſurgens aurora choreas,
Sic hyemem ignavam, & lentæ faſtidia brumæ
Decipimus, melior redeat quoque lumina ſomno:
    Feſſa Boleslaus dederat quoque lumina ſomno:
Ecce ſoporato nigræ ad connubia noctis
Sacra Stanislai thalamo coràm adſtitit umbra:
Nubila frons, & læta parùm: non aurea velat
Mitra caput, lævam lituus neque gemmeus implet;
Sed ferrum crudele manu premit, impia collo
Vulnera quod dederat, cædis monumenta nefandæ.
Tetrica talis adeſt, Regemque affatur imago:
Ergò Boleslaum recreant ſpectacula Circi?
Sic ſcelerum ſecurus agit quaſi dormiat æther?
Herculeos inter calices, crateras & inter
Abluit ille ſcelus? nihil ira minantis olympi,
Tartareique nihil, niſi fabula vana camini?
Ergò gravem, ſaturumque epulis, plumisque ſepultum
Cras alij excipient Mimi, rhedæque volucres?

Flecti-

Flectitur & citharis, & fit placabile cœlum.
Heu fuge, si quis adhuc superat tibi Numinis horror
Et metus! heu ferient, ferient te fulmina sontem!
Quid justo Procerum caput eripuisse furori
Hoc juvat, in pœnas si poscunt astra nocentem?
Illa movenda tibi, faveant si fortè gementi,
Desuper & scelerum noxas, irasque remittant.
I celer, hæc summa est, Regnoque incognitus effer
Furtivum sine teste pedem. Fors mœnia Romæ
Portus erunt, & meta fugæ: fors angulus alter
Mutantem exilia, & patrio procul orbe vagantem,
Excipiet. Romæ te primùm ad mœnia defer:
Numina si jubeat contrà, mediaque morari
Te voluêre viâ, pare, & mandata capesse.
Quidquid erit, patere imperium, neque corrige cœlum.
Ductor ego, atque comes. Subjecit fine loquendi
Mollia, spemque ratam veniæ: dumque insuper ortis
Perfusum lacrymis Regem, gemitusque cientem
Conspicit Antistes, ceu gnatum amplexus, & ulnas
Fortiter innectens, flenti quoque basia figens:
Audi me Fili! tandem audi recta monentem!
Posce tuis veniam factis, cœloque remitte
Cætera, & hanc exul, si qua est super, exige vitam.
Dixit, & in vacuas cum somno vanuit auras.
Incipit, intereà obscurum lucescere cœlum,
Atque in cœruleum præceps ruere Oceanum nox:
Mem-

Membra Boleslaus thalamo levat, hæret imago
Præſulis, & vultum, & geſtus, & verba loquentis
Percipit: ex ſpeculis veluti ſimulacra reſultant,
Ac vocis veluti impactæ reſponſat imago
Rupe cava, & functi ex ſcopulo redit umbra ſonoris:
Talis adeſt Præſul, laterique hærere loquique
Verbaque, quæ prompſit, verbis firmare videtur:
Quo ſe cunque dolens Rex vertat, adeſſe, minari
Cernitur, interdumque aſpergere blanda ſeveris,
Solarique ægrum: Maturus ut exeat aulâ,
Mox iterùm hortari, precibus neque Regis amici
Cedere, nec gnati lacrymis velit; atque monentis
Audiat imperium cœli, & quæ juſſa, faceſſat.

DE BOLESLAO II. REGE POLONIÆ,

LIBER V.

ARGVMENTVM.

Fugiens ex Hungaria Boleslaus defertur ad Monaſterium Oſſiacènſe, ubi pænitens pedem figit. Mieſco filius deſperato Patris reditu, ac Regni ſpe depoſitâ Aſtronomiæ privatus vacat. Copernicus Præceptor Sphæram armillarem, & mixta quædam imperfecta Ariſtotelis interpretatur in favorem Mieſconis.

HIs Rex accenſus monitis, jam certus abire
Maturumque efferre pedem, quæ corde latebat,

Oc-

Occultat verbis, ſimulatque alia omnia prudens
Abſconditque fugam. Tum verba noviſſima fatur
Et gnatum alloquitur, neque verba noviſſima gnatus
Iſta putat, motus aut pectore concipit ullos.
Gnate, ego præſignis nuper veſtigia cervi
Prendi vicinis in ſaltibus; hic ubi torrens
Exesâ ſe rupe rotat, dum nubifer Auſter
Obſcuro immaduit cœlo. Montem ille reliquit,
Præcipitique fugâ, juvenum clamoribus actus,
Tranſmiſit campos: ſtabulum nunc figit in imâ
Valle, carverſo tutus lare, tutus & umbrâ.
Vidi ego ſigna pedum, neque me veſtigia fallunt.
Cras ubi puniceis Aurora regreſſa roſetis
Nocturnum terget pubenti ex gramine rorem,
Matutinus ego, ſoluſque (hæc gloria dextram
Sola manet noſtram) virides tentabo receſſus:
Sed neque ſolus ero, famuli mihi Pamphagus, acer
Naribus, & Corylax: maneant clamoſa, latrentque
Cætera turbâ domi. Quamquam quid blandior iſtâ
Voce mihi, maneantque domi, latrentque moloſſi
Dico, quaſi patrijs pridem de finibus acto
Sit ſua certa domus? Suſpirans iſta gemenſque
Dixit, & adjecit: Quoties confecta dolore
Atque habetata malis me mens malè conſcia mordet,
Et redeunt curæ, miſeri ſolatia casûs
Venatu capio, ſilva eſt medicina dolorum,

Silva levat mentem, functamque resuſciat umbris.
Iſta sepulchrali jam pridem frigore membra
Gnate ſoluta forent, funuſque, cinisque jacerem,
Exanimis, ſi non ſtudijs vigilare Dianæ,
Poſcere nec canibus nemus, & juga celſa licéret;
Hanc tibi, quæ ſuperat, venatrix Delia vitam
Debeo, fata mea in ventos tua cornua difflant.
Difflarentque utinam ſemper! neque mentis acerbæ
Triſte rediret onus, dum cantant æra receſsû!
His dictis iterum triſtis ſuſpirat, & addit:
Sit miſeras aliquid venatu abſpergere curas
Solarique animum: ſed non eſt pectoris iſta
Conſtans, atque tenax requies. Medicina dolorum,
Si fatear, neque me pudor avocet, unica Roma eſt!
Omnibus hæc potior ſilvis, mihi crede Mieſco.
Hic veniam ſcelerum Sacrorum ab Rege repoſcam.
Ibis gnate comes: tenebris nox apta favebit.
At ſcelus infandum mediâ qui luce peregi
Cur iter abſcondo tenebris? qui crimina cædis
Publica me doluiſſe palam vetat, atque fateri?
Hæc ubi diſſeruit, ſuſpirat, & inſuper addit:
Quidquid erit tandem, dum tempus, & hora favebunt,
Roma adeunda mihi eſt. Forſan comes ire Mieſco
Chare potes: ſolum mē forſan Roma videbit
Te ſine; quid plagis? placeat tibi gnate morari
Dum redeo, agnatæ tectis Regalibus aulæ.

Plura

Plura locuturo triſtes per lumina guttæ
Erumpunt, pectusque dolens Natura paternum
Pulſat, & effuſo gnatus quoque vocibus iſtis
Immaduit fletu, ac gemitum dedit ore Mieſco.
Ultima verba metu exanimant, ſternuntque parentem.
Aſt Pater, ut dubiæ lux experrecta diei eſt,
Solus adit ſilvam: fidi comitantur euntem
Pamphagus, & Corylax: fugientis tota ſupellex,
Arcus cum pharétra, certæque in lucra ſagittæ.
Nec non & tacitis quædam perarata papyris
Soli nota ſibi, & nulli luſtrata, nec unquàm
Vulgata in populum: peregrinâ luce pyropus
His ſuper accedit, qui Regia robore firmat
Edicta, & pacem obſignat, bellique tumultum,
Addidit & nummos auri, ſaccumque nigrantem,
Quali humeros cingunt, qui poſcunt mœnia Romæ,
Iſta Boleslai profugi fuît arcta ſupellex.
Et vix contigerat viridis proſcenia ſilvæ
Eximit extemplo chlamidem, tegmenque ſuperbi
Verticis, & ſolvit zonam, gladijque micantis
Ex ramo ſuſpendit ebur. Defendere veſtes
Pamphagus, & Corylax juſſi, ad carecta ligantur.
Ipſe autem poſitis ſaccum Rex induit armis:
Pera humeris pendet, nodoſaque pertica dextram
Implet, & obſcurâ conchilia veſte relucent.
His ita compoſitis iter arripit, atque profunda
Silva-

Silvarum ſecretus adit: tum ex æthere poſcens
Actorum veniam procumbit corpore toto,
Porrectuſque jacens ita anhelo corde precatur:
Rector Cœlicolûm metuende! arma æthere dextrâ
Qui fera terribili jacularis, & impete terras
Succutis, infernique moves nigra ſtagna profundi:
Da veniam, & tecum (metus, heu! mea congelat oſſa!)
Da mihi pauca loqui. Tu, qui ſcelerata retundis
Conſilia, oppreſſosque levas, dextraque potenti
Erigis, & premis audaces, ſolioque ſuperbos
Dejicis; exemplo placuit, tibi maxime Rector,
Hoc firmare meo: Fateor tua Numina læſi,
Fas omne abrupi, neque me jam dignor honore
Aurea quæ vigilant cœli arcubus aſtra tueri,
Aut meminiſſe tui. Si ſpes opis ulla ſuperſtes,
Heu! dubito, trepidoque metu, & ſudoribus angor!
Si venia in cœlo eſt ſuper ulla, hanc mitte roganti,
Atque iras Pater, ac odia, & tua tela repone!
Jeſſidis poterant quondam tua Numina flecti
Vocibus, & lachrymis, qui cædi turpia fando
Furta thori adjunxit: ſunt noſtra ſimillima priſco
Crimina Davidi; quid ſi tua me quoque Regem
Tutetur venia, atque favor comitetur ab alto?
Non minor eſt hodiè, ac fuerit tua dextera quondam.
En quondam hoc ſpolio pro te diademate, ſceptrum
Projicio, & patriis procul erro finibus exul:
Si mo-

Si modo, quam merui, tua ſit manſvetior ira,
Ærumnisque meis olim moveâre rogatus!
Parce DEUS miſerere reum, & mea crimina dele!
Illa gemens conſurgit humo, greſſumque capeſſit.
Necquicquàm exſpectant Corylax, & Pamphagus acer:
Atque ubi deſperant Dominum, ſua dente reſolvunt
Vincula, & portas (rabies ſtimulabat edendi)
Præcipitem celerant greſſum, ſociosque reviſunt,
Interea ſine teſte fugam Rex urget anhelus,
Lingvaque ne prodat fugientem, hærere palato
Verba ſibi ſimulat, neque fundit ab ore loquelas.
Altera ſe reparant Titanidis ora Dianæ
Ex quo carpit iter, Romam tentatque repôſtam.

Monaſterium Oſſiacenſe in Carinthiâ.

ET jam Pannoniam poſt terga reliquerat exul,
Styriacoque ſolo profugus conſedit, & inde
Se quoque proripuit: requies & meta laborum
Exhauſtæque viæ fit noſtra Carinthia tandem
Hortatu Superûm. Romanis paruit olim
Hæc Regio: Sallæ ſic rudera priſca loqvuntur,
Magnæ urbis, cujus nunc undat ariſta ruinis.
Hic cryptæ ingentes, & ſaxea ſigna Deorum,
Atque frequens nummus ſub Cæſare caſus Julo.
Sæpe Jovem impreſſo deſcindit paſtor aratro:
Sæpe dolent cineres, urnæque à vomere fractæ
Effo-

Effosæque gemunt animæ, lucemque perhorrent.
Absorptam fremitu terræ, vivamque sepultam
Fama refert urbem: Sunt, bella furentia muris
Qui finem statuisse, velint. Antiqua premit nox
Omnia, & obscura latet in rubigine verum.
Post ubi Romanum luxu populante rubeat
Imperium, ex patriâ posthac tellure Carinthi
Rectoresque, Ducesque legunt, moremque sacrandi
Ptincipis antiquo servant per sæcula ritu.
Scilicèt agrestis; cento, & pastoria pellis
Cingit membra Ducis, quo cultu mœnibus urbis
Egressum, Procerum globus, undantisque corona,
Incingit populi. Vasto candentia campo
Saxa thronum effingunt, nostrumque videtur in ævum:
Hunc prior inscendit vili de plebe colonus
Affaturque Ducem: Tunc jura antiqua tueri,
Et forti patriæ fines defendere dextra?
Præmia virtuti, meritis cumulare favores,
Et mulctare reos? Princeps his vertice prono
Annuit. At pastor: ne fors tibi mente remissâ
Excidat ô! Princeps, veniantque oblivia tanti
Muneris, hanc alapam cape, dicit, & ora Regentis
Pervolat audaci dextrâ. Post ista Tribunal
Deserit, atque Ducem lapidiosâ in sede reponit.
Tum novus his actis spoliatur paupere cultu,
Ostroque ardenti Princeps amicitur, & auro,

Atque

Atque ducale capit colaphi pro verbere ſceptrum.
Gratantur Proceres, redeuntque ad mœnia læti
Cum Duce: fit plauſus populi, cœlumque remugit.
Ex nunc Auſtriaci terras rexêre Carinthas
Archiduces, Divûm genus: Hos Maltaſchia bello
Pellere niſa fuit, defuncti jure Parentis,
Unica cujus erat ſoboles, patrimonia ferro,
Et flammâ mulier quaſi clam ſibi rapta repoſcens.
Ipſa puellari lateri circumdedit enſem,
Et caput abſcondit galeâ malè fortis Amazon,
Oreque terribilis diducto, abrupta Tirolis
Per juga Bellonam Carnorum duxit in oras.
Milite jamque ſuo plures invaſerat arces,
Oppidaque incendit Bellatrix maſcula flammis.
Unica fæmineos arx Oſteruvizia faſtus
Contudit, hæc nullis erat expugnabilis armis.
Ergo famis duræ rupem obſidione coronat,
Sic rata ceſſuram: ſed cedere neſcia rupes
Arte famem eludit. Taurus mactandus in eſcam
Unicus obſeſſis ſupereſt: ſtridente ſecuri
Nunc feriunt, ſternuntque ſolo; tum corpora tauri
Subjiciunt cultris, ſpoliantque cadavera pelle,
Et ferubus figunt coſtas, ſolatia ventris
Ultima, mox pellem conſutam meſſibus implent
Triticeis: Arcis de vertice miſſa per auras
Præda volat; referant hoſtes Cerealia dona,

Q Ter-

Tergaque cruda vident. Frustrà tentavimus Arcem,
Nec premit obsessor, dixit Maltaschia, cives
Dira fames: Cedamus abhinc, fors tempore cedet
Arx alio, clavesque mihi, portasque recludet.
His repetit dictis mulier decepta Tirolim.
Exuviæ tauri memori servantur in arce,
Vidi ego quæ memoro. Sed nunc ad cœpta feramur.
Montibus ex altis istâ regione frequentes
Rivorum vitreæ serpunt per prata querelæ:
Post ubi nulla patet fuga, lubrica stagnat aquarum
Congeries, placidi simulatque silentia ponti.
Tres habet insignes piscosi gurgitis undâ
Terra Carintha lacus: medium tenet, atque natantûm
Ditior est spolijs, veteris qui mœnia radit
Ossiaci, Turresque sacras, Prædantibus hamis
Agmina squammigeræ ducuntur millia gentis.
Sic adeo medium semper tenuisse beatum est.
Decepti ut toties caveant sibi, retia, nassas,
Piscantumque dolos fugiant, fundoque morentur:
Sed sua damna petunt avidi, pereuntque volentes.
Argento lucent similes hoc gurgite truttæ
Guttis distinctæ croceis: non æquore prædam
Invenias magno, quæ sit mage grata palato
Esca tuo, vicina licèt sint munera ponti
Adriaci, non murænas, non ostrea cures,
Et capite à grandi qui ducunt nomina, cancros.

Sunt

Sunt, & erunt noſtræ Regum bellaria truttæ:
Hæc ergo Oſſiaci Neptunia Regna vireſcunt,
Æquoris effigies parvi. Quis ſtruxerit ædes
Relligione Patrum priſcâ, quis templa dicârit,
Muſa refer paucis. Jam ſæcula dena volutant
Se Mundo, & ſuper hæc Titan trigeſimus annum
Circinat in menſes, quo noſtrum exordia ſumpſit
Oſſiacum: nomen clauſtro dedit Ozzius Heros
Flammanti inſignis galeâ, & radiantibus armis.
Finitimo ille Arcem Tyffenam in monte tenebat,
Statque aliquid, nec adhuc conſumpſit rudera tempus
Omnia, murorum veſtigia priſca ſuperſunt.
Ozzius hic fidei, ac ſinceri luminis expers
Impia thuricremis placavit Numina flammis;
At gnatum, ut celebres Europæ cerneret urbes
Romæque antiquæ faſtum, dimiſit ab arce.
Egreſſus patriâ juvenis, peregrinaque luſtrans
Littora Chriſtiadum divino fonte lavatur.
Fœdera conjugij ſpernit, votoque pudorem
Alligat æternum: viduata Aquilea mitram
Imponit juveni, ſponſique procatur amores.
Exemplo gnati gemini quoque ſacra parentes
Chriſtiadum amplexi cultum poſuêre Deorum.
Cumque Jovi, & Marti fumarent thura Carinthi,
Marmoreos colerentque Deos, hâc primitùs arce
Illuxit cœleſte jubar, Chriſtusque refulſit.

Exin Aniciadis Benedicti diva propago
In ſedes adlecta novas, caligine Ditis
Funditus abſterſâ cœleſti flumine luſtrat,
Expiat & Patriam, nocturnaque ſigna Deorum
Æquat humo, Chriſtoque facit nova ſurgere Templa,
Ozzius ipſe memor tibi caſta Puerpera Virgo
Clauſtra dicant, ſobolemque ſacram ſibi prolis adoptat
Nomine: quin ædes nobis quas ſtruxerat olim,
Mortuus ipſe colit, plus & quàm mille per annos
In templi medio gelido ſub marmore ſomnos
Cum conſorte capit. Sunt hæc cunabula priſci
Oſſiaci. Regem nunc excipe Muſa Polonum.

Boleslaus ex adverſâ ripâ ſtagni navigat ad Monaſterium Oſſiacenſe.

MOns dexter trans ſtagna lacûs alit ubere gleba
Mille greges, calido, quia vultum flectit ad Auſtros:
At qui læva tenet, ſoli converſus iniquo,
Ille minus colitur, tenebroſæ in littora ſilvæ
Undique dependent, & præmaturus obit ſol.
Hac ergo ex ripâ ſancti antiquiſſima Clauſtri
Septa, pijque lares per ſæcula dena coluntur.
Nulla viatores huc regia ſemita ducit:
Tempora ſi brumæ, glacialibus aſpera Coris
Excipias, tunc plauſtra gemunt in marmore duro
Et pictæ volitant ſtupefacta per æquora rhedæ.

Mox

Mox ubi ſol rigidâ Neptunum compede ſolvit
Hybernum ceſſitque gelu, tunc altera rurſum
Semita trans ſtagnum teritur. Via certa ſalutis
Iſta Boleslao fuerat, dum limina Romæ
Mente agitat ſecum. Regno, patriaque carentem
Hæc furtunatas via regia duxit ad oras.
Macte Boleslae! ignotis his ſedibus hære:
Surge animis, jam portus adeſt, & meta ſalutis;
Errantem jam fige pedem, ſint mœnia Clauſtri
Altera Roma tibi, ſint littus & ara ſalutis.
Regia vera via eſt, quæ Reges ducit ad aſtra:
Et jam poſt montes ſol lumina clauſit, anhelas
Extinxitque rotas, parvi trans marmora ponti.
Templa Boleslaus videt, ac ſibi corda peruri
Igne ſacro ſentit: quantùm creſcentibus umbris
Deficit ipſa dies, tantùm mage cura videndi
Oſſiaci exacuit Regem. Lux omnis Olympi
Eripitur tandem ex oculis, & ſidera lucent.
Lumine proſequitur tamen & rimatur, in umbris
Seque vîdere putat, quod amat. Per littora currit
Si remo quis clauſtra petat jam nocte profundâ?
Nemo petit clauſtrum. Vicina mapalia nautæ
Stramine tecta ſubit, neque fundit ab ore loquelas,
Nutibus aſt loquitur tantum, digitiſque perorat.
Villica fors parvis vigilans abſente marito
Pulmentum coxit Cereali ex munere natis,

Lacte

Lacte cibum niveo, cocto ſpargensque butyro.
Eſt Cereris genus hac patriâ, quod ritè ſecundam
Dicere tu poſſis Cererem; nam meſſe peractâ
Mox iterùm curvo tauri junguntur aratro;
Arvaque ſulcantur: ſulcato ſpargitur arvo
Altera læta Ceres, quæ nullas tollit ariſtas,
Sed gracilis quaſi repit humi, tamen undique ramos
Explicat exiles, roſeoque cacumine floret.
Parvula tu virgulta putes naſcentia vulgò.
Tempore ſed lapſo, cœli, ſolisque favore
(Autumni imprimis ſi non nocuêre pruinæ)
Induitur grano, & Cerealia lina miniſtrat
Iſta ſeges, ſaxoque molæ contrita ſtrepentis
Pinſitur in panem, fiuntque hoc polline pultes
Agreſtûmque dapes variæ: Sartagine toſtam
Nam Cererem excipiunt, cocto ſparguntque butyro
Affunduntque nives lactis. Sit ruſtica quamvis
Iſta dapum ſpecies, ſapuit tamen, atque ſubindè
Gaudet ſe ſtomacho quoque nobiliore locari.
Tanta ſoli patrij, & biferæ clementia glebæ eſt.
Villica, ut ante fores jam pridem ad ſcamna ſedentem
Obſervat Regem, blandis mox provocat illum
Nutibus: Accede, & nobiſum divide cœnam
Quisquis es, hoc etiam ſub noctem in ſtramine dormi,
Quando ita poſcis, ait, tum ſeſe ad pignora vertit:
Diſcite pauperibus cœnâ ſuccurrere gnati,

Atque

Atque Lare. Hoc mater, pater hoc me ſæpe monebant,
Ludebam cùm parva domi. Gratiſſimus æther
Omnia ſorte duplâ, & geminato fœnore reddit.
Sit nobis anguſta domus, ſit curta ſupellex,
Oſtia dum pateant miſeris, ut cætera deſint,
Hoc ſatis eſt. Nulli domus hæc obnoxia culpæ
Dum fuerit, ſanctuſque pudor pernoctet in illâ,
Plus ſatis eſt. Aurum da nobis aſtra negârint,
Non tamen eſſe pios. Quid ſi pro paupere cœnâ
Egelidique hauſtu laticis cœnacula ſternant
Regia, Nectareosque lacus dent Numina quondam?
Iſthac ſpe niti Divinâ voce jubemur.
Dixit, & invitans Regem: cape ruris, Amice,
Munera, ſuſtenta vires, longeque profectos
Inſtaura, vir chare, pedes: niſi muta ſileret
Lingva, viæ cauſas nobis narrare juberem,
Erroresque referre tuos. Intelligo quantùm,
Veſtibus his Petri te limina poſcere prodis.
Vade, DEUM pro te, pro meque precare rogatus!
Ora licet ſint muta, preces tamen audiet æther.
Nunc ede, poſt riguæ da laugvida membra quieti.
Contigit ore cibos, viresque refecit agreſti
Rex epulo, atque ubi tota domus ſopita quievit,
Ipſe etiam paleis, & ſtramine membra reponit.
Commoda tum recolens, & ſimplicis otia vitæ:
O ſolos, inquit ſecum, vereque beatos

Agri-

Agricolas! O quàm parvo ſolatia conſtant
Maxima? quàm nullo ſunt illita gaudia fuco?
Integritas, niveusque pudor, neque fallere docta
Simplicitas, lucri ſtudium ſine fraude merendi,
Quin & larga manus, licèt abſit copia rerum,
Hic poſuêre Larem. Toto contraria cœlo
Aulica quàm vita eſt? tuguri mage pauperis hoſpes
Eſſe velim, & gracilis dormire in vimine junci,
Quàm mihi lecticas, & regia ſtrata parari.
Auro tecta rigent, gemmiſque triclinia Regum,
Sed ſimul & turgent vitijs. Sceleratus habendi
Imperat, ac mores ſinceros inquinat ardor.
Ambitio bullis inflata crepantibus orbes
Spe vorat înſanâ, neque Regnum ſufficit unum:
Vi, ferro, flammâ terræ poſcuntur & undæ,
Juraque bellorum, & cauſæ nectuntur inanes.
Ruri habitat tranquilla quies, ſecura tumultûs,
Divitijs contenta ſuis: non claſſica miles
Intonat, & rauco crepuerunt cornua cantu.
Quisque ſuum tauris patrium proſcindit agellum:
Rumpitur invidiâ nemo, neque tendere fines,
Aut vicina placet ſibi ſubdere jugera bello.
Pax, & ſancta fides habitant ſub paupere tecto.
Quodque ego mirari non deſino, ſobria menſa
Sit licet, invitant tamen, ac ad prandia cogunt.
Arcemus portis inopes, aditumque negamus;
Ad ſua

Ad ſua tecta vocant iſti gaudentque malorum
Effigiem in miſeris propriamque, ſuamque tueri.
Redde pijs DEUS, & cœlo benefacta repende!
Talia commemorans dulci laſſata ſopore
Lumina concludit, cœpitque in ſtamine duro
Mollior eſſe quies, quam quæ regalibus aulis
Olim inter citharas, vocumque ſonora duella
Invitata fuit. Cygnæo vellere feſſis
Haud opus, excipiunt ſtrato quocunque quietem.
Ecce autem ſeræ ſub nigra ſilentia noctis
Umbra Stanislai cœlo delabitur alto,
Non obſcura tamen, vultum neque triſtis ut olim,
Sed faciem conſperſa roſis, ridensque, favensque.
Rex ubi Pontificem coram ſibi ſentit adeſſe,
Excutitur ſomno, gelidus pavor oſſa pererrat,
Hirta tremore coma eſt, & adhæret lingva palato.
Aſt trepidum dictis Præſul compellat amicis:
Parce metu varijs regionum erroribus acte
Exilijque tui, Fili chariſſime, finem
Hunc ſpecta: externo non ut prius orbe vagaris,
Littora nec peregrina premis; favet hoſpita tellus
Iſta tibi, & natale ſolum eſt: His ſedibus hære,
Oſſiacum ſic Roma tibi. Sic maximus æther
Imperat: Interpres mandati nubibus adſum.
Nunc age, quid cœlum tecum velit inſuper, audi:
Quæ trans ſtagna lacûs heſterno veſpere Templa

Proxima vidisti, roseæ ad Pallantidis ortum
Rex maturus adi, & Matri dic ore salutem
Partheniæ, cujus delubra dicantur honori.
Nec pete sollicitus quis te per cærula vectet:
Invenies cymbam, stantemque in littore nautam.
Postquam contigeris formosæ Virginis ædem,
Tum veniam exora scelerum, votisque fatiga,
Si miserata reum, & sua jam delicta fatentem
Lumine dignetur, si te velit esse suorum
De grege: nec dubita, donabere Virginis almo
Lumine, teque reum voti volet illa suorum
In numero. Duplica mox votum, & concipe tecum:
Hæc, quæ pauca tibi superabunt tempora vitæ
Istius obsequijs jura te addicere claustri,
Vivereque ignotus pauperque his sedibus opta.
Desere tum sanctos post edita vota penates,
Et fora per claustri gressum circumfer ubiqué
Mutus, & elinguis: dextris quin gestibus audé
Exorare stipem: sed jam non desere Claustrum.
Illius in medio cernes de marmore fontem,
Venam jugis aquæ nemorosi ex vertice Tauri
Bis centum duxêre tubi, bibulique canales,
Quos modo jam labor est senio reparare cavatos.
Tu gnava conjunge operam, nec parce labori,
Ceu pretio conducta foret tibi dextra, placebit
Obsequiosa manus, rebusque intenta gerendis;

Quo

Quo gladios olim, nunc ſarcula ſtringe lacerto.
Sedulitate proba te cunctis, nutibus ipſum
Hoc etiam eloquere, manibus da ſigna, miſerti
Ignotum Monachi excipient, opibusque juvabunt.
Namque memor Benedictus erit, quæ templa Mogilnæ
Struxeris in Regno, & recolet, gratesque rependet.
Quin & clam gnatosque ſuos ſociosque monebit
Feſtini reſerent portas, gremioque, ſinuque
Excipiant nulli quamvis ſis cognitus hoſpes.
Deplorata ſalus fuerat tua: Numinis iras
Placavit mecum precibus Benedictus: Olympo
Ille alto lapſus te Rex ſolabitur ægrum.
Jamque vale, & primâ, quæ dixi, luce faceſſe!
Vanuit his Præſul dictis. Sub luminis ortum
Limina Rex tugurî linquit, parvosque Penates.
Invenit & cymbam, ſtantemque in littore nautam;
Complaudensque manus geminas, ſignisque perorans
Vectari trans ſtagna rogat. Frenare nigrantes
Jam diſcit remo fluctus, qui ſplendida nuper
Sceptra manu tenuit, Reges domuitque ſuperbos.
Ille Triumphator, terræ metus ille marisque
Cærula terga ſecat, factus de Principe remex.
Macte Boleslae! Oceani per tergora parvi
Hâc Argô volita: Sic itur ad aſtra per undas.

Oratio Boleslai ad B. V. MARIAM.

COntigerat, quâ curſus erat, Rex denique portum
Exſcenditque rate; in bibulâ fundatur arenâ
Trabs cava. Templa petit quā primùm incognitus hoſpes,
Virgineam ſalvere jubet, fuſusque per aram
Fervidus exorat mille inter vota Parentem:
Erumpit lacrymans: O nullâ æquanda Virago
Laude ſatis, ſacrâ quæ quondam fertilis aurâ
Numinis afflatu, tactusque ignara virilis
Nixa DEUM es. Fractis ades ô! ſpes unica rebus!
Unica tu Virgo es portus, littusque natantûm
Perfugiumque reis. Heu! quot jam quaſſa procellis
Et jactata votis nutantia vela protervi
Hauſiſſent fluctus, niſi tu cynoſura, Pharusque
Diva fores: Tu ſtella ſali, tua dextera nunquam
Æquore in hoc mundi nantes fruſtrata fefellit.
Imploro miſer, & tua ſupplex Numina poſco!
O tu fœmineos inter lectiſſima cœtus
Partheniosque choros! O quæ tibi forma, decusque!
Caſta pruina tegit frontem, ſangvisque roſarum
Accendit tibi Virgo genas, tu purior ipſis
Mentibus æthereis; ad te ſupremus anhelat
Spiritus iſte meus, languetque, & deficit omnis.
O Domina, ô mea ſpes, ô anchora ſola ſalutis!
Aureus ille tuis qui Puſio pendet ab ulnis,

Ah!

Ah! ſi reſpiciat flentem, & ſua lumina flectat!
Nutibus ah! puerum invita, potes omnia Mater!
Sic ait illacrymans, neque ſpe ſe paſcit inani:
Namque (fide majus) maniſeſto lumine Regem
Verberat, & flentem Virgo converſa tuetur.
Illius exemplo geminam ſimul aureus infans
Intentare aciem, blandosque videtur ocellos
Torquere in flentem. Rex territus ore gelatur
Virginis aſpectu, trifido quaſi tactus ab igni,
Et migrat in marmor totus, rapiturque ſepultis
Senſibus à ſemet: rerum, & mundi immemor hæret
Extincto ſimilis, requierunt murmura venæ,
Frigore torpeſcunt oculi, color ora genasque
Deſerit, & ſurdô luctantia gutture verba
Obſtupuêre gelû. Ad ſuperos mens avolat omnis
Et quid agat poſthac, ſecretis tractat in aſtris.
Sedibus æthereis media inter talia Divi
Excipiunt Regem: Genitor Caſimirus, & altis
Miſſus heri tenebris, lituo radiante, mitraque
Conſpicuus Præſul, qui cœlo juſſa ferebat.
It comes, & multo gemmarum lumine fulget
Præſule cum Sancto Senior Benedictus: hic olim
Antra puer petijt jam plenus Numinis hauſtu,
Occiduumque ſacris fundavit legibus orbem,
Infernos domuitque Deos, fregitque profundi
Sceptra Jovis, rutilamque viam ſibi fecit Olympo.

Illum

Illum & Reginæ, Regesque, Ducesque ſecuti
Deſiliêre throno, ſtrepitumque, forumque peroſi
Dulcia privatæ libârunt gaudia vitæ.
O Nemus, ergò aliquid tibi præ Regalibus aulis
Majus ineſt, & ſe doluerunt marmora ſperni!
Accedunt alij ſuperâ regione recepti,
Et Regem erudiunt, quos quondam carcere, ferro
Suſtulit è medio. Jam ſit pietatis imago
Quem prius horrebant immiti fronte Tyrannum.
Quâ ſint irati pacandæ Numinis iræ
Legé docent, ſeptisque monent perſiſtere clauſtri,
Et fixo durare gradu. Liventia fletu
Lumina ſuſtollat cœlo, præcordia pugnis
Tundat, & armatis in ſe ſævire flagellis,
Inſomnesque velit plorando ducere noctes.
Talibus aggreſſi monitis ſua crimina flentem
Cœlicolæ mulcent blandis, & mollia duris
Adjiciunt: revocare animos, ægrumque timorem
Mittere corde jubent, certæ promiſſaque firmant
Spe veniæ: Nulli non exorabile Numen,
Seria dum, nec ſera trahat ſuſpiria corde.
Lenibus alloquijs Rex pollicitisque revixit,
Immemor ipſe ſui totâ quì mente jacebat.
Jam redit ergò color, redeunt in corpore vires,
Vivacesque micant oculi: mox duplice voto
Se ſtringit, purgatque fidem, clauſtrique perenne
Jurat

Jurat in obſequium. Sacras tum deſerit Ædes,
Cœnobij luſtratque forum, fontique propinquat
Marmoreo, patiens operum, & perferre labores
Jam docilis: Simul ac agreſtia corripit arma,
Et ſolus tellure levat, ſtringitque lacertis
Fortibus ingentem riguo de fonte canalem.
Quamque viri dubitent quatuor, molem unicus aufert
Mox aliam ille trabem multo conamine limo
Eruit, atque omni ſua brachia ſtringit opum vi.
Prorumpunt, ſalſæque fluunt per tempora guttæ.
Scitantur famuli, & ſervorum tempore ab omni
Deſidioſa cohors, patriamque, genusque requirunt
Atque viæ cauſas. Stupet ille, orisque loquelam
Diſſimulat, quin & ſpectacula mimica prodit:
Et manibus videas dextris, pedibusque loquentem.
Mox aliquis: Romana petit ſi limina, lingvis
Iſte perorabit centum, plateasque per urbis
Mugiet, & digitis cauſas orabit, hiantis
Gloria prima fori. Si tantum gutture poſſet,
Alter ait, gemini quantum valuêre lacerti,
Dicere vix dubitem Ciceronem hac veſte latere
Abſcondique nigro facundum Rhetora ſacco.
Mox alius: Clauſtri vix iſte ſilentia rumpet,
Sed neque vivet iners; humeris nam pondera tollet
Herculeis, & ligna feret, lancesque lavabit,
Purgabit ſcalas, horto mala germina vellet,

Et

Et lolium infelix. Media inter talia claustri
Antistes Senior, sero jam frigidus ævo
Improvisus adest. Huic olim ex æthere sphæras,
Quas neque crystallum, vitrum neque dicere possis,
Tres misit Regina poli. Res acta referri
Orbe quidem toto, & memorari in sæcula digna est:
Hic sacer Antistes Werneri nomina gessit.
Claustri sæpe fores capitis langvoribus ægri
Pulsabant precibus, nec erat medicina levandis
Febribus ulla satis. Præsul Genitricis ad Aram
Partheniæ accedit, Nabathæi nubila thuris
Fumat, & ô Mater! squalentia corpora morbis
Fusa vides circum, neque prosunt philtra medentum:
Te medicam imploro, morborum extingvere pestes
Mille potes, nullus pepulit quas arte Machaon.
Post hæc vota globi (dictu mirabile!) terni
Æthere delapsi media cernuntur in ara.
Materies illis concretæ concolor undæ,
Purior & vitro, & crystallo purior omni.
Lucida nunc quoties ægrîs auferre colorem
Intentat macies, toties ad munera Divæ
Accelerant Matris, tanguntque salubribus artus,
Et sua membra globis. Virtus impressa fatetur
Præsentem Medicam: pestem domat illa, luemque;
Vitalisque redit venis fugientibus aura.
At pius Antistes peregrinâ veste latentem
Dum

Dum pridem obſervat nunquam quem viderat ante
Diligit, & tacito ſentit ſibi corda moveri
Affectu in Regem: Non te dimittere clauſtro
Eſt animus, licèt ipſe velis, placet apta labori
Dextera: ſunt ventres ſervi, quos educo, pigri
Nec ſudant, niſi quando vorant. Tu quisquis es hoſpes
Ædibus his habita noſtris. En angulus horto
Finitimus (ſimul ac digito contermina monſtrat
Tecta caſæ exiguæ) ſi cœlum Aquilonibus atris
Ingruat, haud dubita, melius te limen habebit.
Nunc parvo ſuccede Lari. Rex Præſulis almi
Volvitur ante pedes, lacrymis gratesque rependit.

Mieſco filius Boleslai amiſſum plorat Patrem, & primis Aſtronomiæ elementis animum ſolatur.

POſtquam Pannoniæ fines, & regia linquit
Tecta Boleslaus, deceptum errore viarum
Fama volat ceſſiſſe feris in pabula Regem.
Aſt alij in proprium dentes acuiſſe moloſſos,
Morſibus, & rabidis Dominum laniaſſe ferebant.
Hem novus Actæon, avidis hem præda moloſſis!
Sunt etiam (audacis tanta eſt fiducia lingvæ)
Qui ferro, dextraque ſuâ cecidiſſe recenſent.
Quis tenero ſenſus cùm percipit iſta Mieſco?

Concidit ergò Parens? proprioque miſerrimus enſe
Concidit? O ſolâ vulnus medicabile morte!
Ergo ſuperſtes ego, quoties mihi fata recurrunt
Qui moriar, fiamque Patris de funere funus?
Cur mihi, cur Genitor non ferrum in pectus adegit,
Et prior hanc animam pallentes miſit ad umbras?
Mœſta dies totos functi Genitoris imago
Occurſat, longæque extendit tædia noctis.
Num tamen his demens rumoribus omnia credo?
Decipit, ac vanis veluti ſub nocte figuris
Morpheus illudit, ſic omnis pejor eundo
Fit Fama, & falſis onerat terroribus aures.
Talia Rex Genitor nunquam mihi verba locutus,
Dira infanda nimis: male fauſtam abrumpere lucem,
Ceu ferro velis, & veniam deſperet Olympi:
Quin memini occultos gemitus miſiſſe dolentem,
Atque ubi ſolus erat lacrymas ſudiſſe calentes.
Temporis heu quoties ſpatium furatus amicis
Obſcurus latuit, dixitque precantia verba?
O quoties velut in ſomnis oblata videret
Se petere ingentis narrabat mœnia Romæ,
Amplecti geminasque Petri, quas neſcio claves,
Hoc lacrymas inter mihi commemorare ſolebat;
Jam ſibi purpureos Regi fore dixit amictus
Et Procerum pompam, peteret ſi tecta Quirini:
Nudus opum, agreſti contectus membra lacernâ

Jam

Jam ſine me greſſum ſimulabat tollere furtim:
Meque jubet ſalvere dolens, dudumque valere.
His fuit implexis verborum ambagibus uſus,
Nec patuêre doli, nam multa locutus apertè,
Dictaque mox nebulis iterum circumdedit atris.
Hei mihi! tam præſens ceu nunc mens iſta fuiſſet,
Hæſiſſemque comes lateri, non regia tecta
Me ſine deſeruiſſet enim, non ille profundis
Vallibus erraret, ſilvisque, & montibus exul.
O Pater! ô fixum ſemper mihi pectore vulnus.
  Iſta gemens ſecum plorabat ſæpe Mieſco,
Non epulæ, feſtique chori, citharæque ſonoræ
Oblectant acri juvenem mœrore jacentem.
Regali Aſtrologus tunc vixerat hoſpes in aula
Ætheris interpres magni: nam cæde peractâ
Duxerat hunc ſecum profugus, natique Magiſtrum
Eſſe Boleslaus voluit: neque ſidera tantum
Maximus ingenio perſeverat iſte Magiſter:
At ſimul & Leges Regnorum, & jura Regentum
Multus in Hiſtoriâ luſtravit mente capaci:
Atque domi erudijt te primum parve Mieſco.
Aſtrologus patriâ de gente Copernicus hauſit
Nomen, & ex illo poſt lapſa Copernicus alter
Sæcula prognatus veteris ſyſtemata mundi
Doctior invertit, docuitque quieſcere ſolem
In centro, terramque pigram per ſigna moveri.

Iſta mathematicis non expugnabilis armis,
Et nova non paucis ſententia floret Athenis.
Regius Aſtrologum ſcitatur ſæpe Mieſco
Sicubi deliteat Genitor, quo terra receſſu
Abſcondat profugum, Senior ſi diſcat ab aſtris?
Regnorum clades, & Regum funera, dixit,
Proditis Aſtrologi, quin & quæ ſilva latebram
Præbeat extorri poſſis mihi dicere Regi.
Verte Senex, ô! verte tuam doctiſſime Sphæram,
Vertere nec ceſſa, dum quæ ſint regia fata
Ediſcas, referesque tuo præceptor Alumno.
Vivat adhuc Genitor meus, an jam ceſſerit umbris?
Iſta quidem juvenis: redditque Copernicus illi:
Falleris ô nimium, & te decipis ipſe Mieſco,
Certior ex ſtellis, & vano themate cœli
Fata Patris ſi noſſe velis. Vaniſſimus augur
Iſta foro in medio forſan tibi dicere poſſit,
Non ego: Mendacis ſunt hæc diliria vulgi.
Vivit, & hac lucis mortali veſcitur aurâ
Ille tuus Genitor, vivax idea Mieſco
Si Patriæ virtutis eris: ſi ſceptra, thronumque
Conſcendes, Regiſque premes veſtigia tanti.
Omnia, magnanimus Genitor quæ fortia geſſit,
Filius ac hæres ſe quondam imitabere ſolers.
Iſta quidem Aſtrologus; reſpondît regius hæres:
Aſt mihi deſerto Regni ſpes excidit omnis,

Nam

Nam Patruus jam ſceptra tenet meus, atque Polonis
Imperat. Hanc fixum eſt privato ducere vitam
Curarum vacuam. Spes, & Fortuna valete!
Vel certe hanc triſtem Fortunam corrige tempus!
Vita mihi eligitur cœleſtibus hoſpita curis
Sideribusque affixa Poli: ſic tædia fallam,
Solaborque graves Patrio de funere luctus.
Illius ô quamvis nunquam miſerabile fatum
Excidet, aut Genitor labetur pectore totus.
Jam me Tyronem ſuper aſtra, Copernice, duces
Errantésque Deos ſeptem monſtrabis aperto
Æthere fraterno cur palleat igne Selene,
Stigmata cur maculasque gerat? cur Arcades Urſæ
Vicinæque faces nolint ſe tingere ponto?
Mox etiam ardentis, rapidæque incendia flammæ
Æquoreumque gelu, motumque agitabilis auræ,
Atque pigræ in centro mihi dices otia terræ.
Denique quod ſupereſt, his me ſolabere triſtem
Ex nunc privatæ ſectantem commoda vitæ.

Dixerat hæc juvenis. Panchæi ſolis ad ortum
Muſei Aſtrologus magni penetralia pandit:
Hic grandes terræque globi, Cœlique profundi,
Orbibus innexi, & faciles volvi atque revolvi.
Terrarum inſcripti tractus, Europæ, Aſiæque,
Et Lybiæ: ſed quarta deeſt pars infera mundi,
Cognita quæ noſtris eſt nuper America nautis.

Sphæ-

Sphæra meris conſtans ex orbibus inſuper illic
Conſpicienda fuit: medios percurrerat orbes
Pertica ſubtilis, mundi quæ dicitur axis.
In centro globulus, qui terræ immane rotundum
Exhibet: at ſphæram quæ pertica tranſit utrinque
Illa Polos monſtrat geminos: Antarcticus infra,
Arcticus eſt ſupra: glaciali nomen ab Arcto
Sümpſit uterque Polus, quos circum ſignifer æther
Inter bis denas, & quatuor ambulat horas,
Atque diem curſu, noctemque abſolvit opacam.
Nam velut in plauſtro circum rota volvitur axim,
Sic quoque ſtellarum per eos ſe circinat agmen.
Mox hujus conflant textum admirabile ſphæræ
Æquator, Tropicusque Capri, Cancrique minacis:
Illos Zodiacus tandem curvamine ſtringit
Obliquo varijs pictus poſt terga figuris.
Accedunt alij, Grajâ quos voce Coluros
Dicimus: Hi quatuor dant puncta volubilis anni,
Atque docent, mundo quo primum tempore currant
Ver, Æſtas, Autumnus, Hyems. Hæc machina Sphæræ eſt.
Prima tuæ ſint hæc elementa, Copernicus inquit,
Artis Sidereæ: jam mentem adverte Mieſco:
Seſe inter nexos, inſertôsque orbibus orbes
Et globulum in medio, quaſi pendeat àere liber,
Exiguum ſpectas, globulus tibi denotat iſte
Telluris ſphæram ingentem, molemque ſtupendam:
Perti-

Pertica quæ mediæ diſpeſcit corpora ſphæræ,
Immotus mundi vertex, axisque vocatur.
Nam circa hunc axem ſtellarum exercitus omnis
Vertitur, & rapti deſcribit tempora motûs.
Sunt ſeptem Errones Saturnus, Jupiter, Hermes,
Sol, Mars, Luna, Venus. (Graij dixêre planetas)
Hi præter rapti celerata volumina motûs
Curſibus exercent proprijs per inania ſe ſe
In latus, atque ſua jam ſtatione propinqui,
Jam procul à noſtrâ Cœli regione vagantur.
Sic tamen errantes gnavâ compeſcimus arte:
Metimur ſpatium ex umbris, quo quiſque recedit,
Atque ubi jam relegit greſſum, ceſſatque vagari,
Hìc radio in ſphærâ curvum deſcribimus arcum,
Et mox Verſorem hunc arcum, Tropicumque vocamus.
Nemo Planetarum Tropicos proficiſcitur ultra:
Herculis extremas hos dixeris eſſe columnas,
Poſtquam orbē exhauſit monſtris, monumenta triumphi
Gadibus & poſuit, bis ſex ſubijtque labores.
Jamque Mieſco vides Tropicus quid præſtet uterque
In ſphærâ: ex ſeptem nam quantum quiſque planetis
Deviet, erroris poteris deprendere metam.
Nos armillari in ſphærâ quos ponimus orbes,
Terreſtris quoque ſphæra tenet, nam corpora terræ
Cum fluvijs quoties, pelagique virentibus undis
Pingimus in mappâ, toties hos addimus arcus.

Sic

Sic geminique Poli, Tropicique, parisque diei
Arbiter Æquator ſphærâ cernuntur in omni:
Parvaque reſpondent magnis, ingentia ſummis.
Quin humili in terrâ Phœbeæ effingere curſum
Lampadis, & motum per bis ſex ſigna licebit.
Accipe non magnam, lævemque Mieſco tabellam,
Et ſuper hanc orbem radio deſcribe rotundum,
Quem ſcinde in partes vinginti, & quatuor æquas:
Orbis tum centro diviſi gnomona rectum
Fige memor, planamque leva, cœloque tabellam
Erige, quot gradibus ſub quo tunc exigis ævum
Se levat Æquator, Phœboque expone tabellam.
Ecce tibi gnomon projectâ ferreus umbrâ
Sinceram oſtendet, cœlo quæ labitur horam.
Quippe Æquatorem, per quem ſol currit anhelus,
In tabulâ effigiat pictus tibi circulus iſtâ:
Ferreus aſt gnomon rectam qui projicit umbram,
Axis obit munus, circa quem volvitur æther.
Nunc te (ſed verbis liceat rudioribus uti
Atque aliquid veteris metro tentare Lucretî)
Omnibus ex muris, declinent quomodocunque,
Seu Boream ſpectent, atris ſeu nubibus Auſtrum
Hora ſit in Cœlo quota noſcere poſſe docebo:
Firmiter in muro figatur ferreus index.
Nulla tibi lex ſit, vel regula quomodo figas.
Poſt ubi ſol radijs murum perſtringit, habeto

Ante

Ante manus quodcunque aliud, quod tunc tibi dicat
Horam germanam ſolis doctum inſtrumentum:
Annulus eſſe poteſt, vel mobilis axe Cylinder,
Sive Quadrans, aliudve. Horam ſi quando docebit
Hoc Inſtrumentum, dictum mox inſpice murum:
Hora ſit exemplo tunc ſexta, ubi deſinet umbra
Gnomonis in muro, fac punctum, & ſcribe fluentis
Sub puncto numerum ſextæ, ſic ſeptima puncto,
Sic octava tibi & nona notabitur hora,
Et reliquæ. Lapſum poſt menſem ſole micante
Rursùs adi murum ſolers, & diſce fluentem
Ex inſtrumento, veluti tibi diximus, horam.
Sexta ſit exemplo rurſum tunc hora, ſupremam
Mox umbram in muro quam projicit æreus index,
Puncto aliquo ſigna, nam alibi tunc deſinet umbra,
Atque horæ numerum ſubſcribes denuò ſextæ;
Septima ſic, octava, & nona notabitur hora,
Et reliquæ. Numero ſibi reſpondentia puncta
Rectis connectes radijs: ubi ſcilicèt ante
Punctum ſignâſti ſextæ, noviterque repertæ
Punctum iterum ſextæ feciſti: iſthæc duo puncta
Linea fac jungat rectiſſima. De tibi ſextâ
Quæ dixi: reliquis quoque de currentibus horis
Dicta puta. Demum numeros appinge perennes
Horarum: Murus cum cœlo fœdus habebit,
Ferreus & gnomon dicet per ſæcula tempus.

Hæc ſuper in Zonas magnum diſpeſcimus orbem.
Arctoo vicina Polo ſtat prima, rigetque
Frigore marmoreo, ſimul ac Antarctica torpet
Zona peruſta gelu: mediam ſol vertice toto
Tangit, & ob nimium vix eſt habitabilis æſtum.
Sunt geminæ has inter moderato frigore Zonæ
Temperie æterna, & miti regione locatæ.
Altera, quæ Boreæ vicina eſt, arctica priſcum
Nomen habet, nos hac ſub Zonâ degimus ævum.
Altera nimbiferos Antarctica reſpicit Auſtros,
Culta parum priſcis, & ſolo nomine nota.
Hæ Zonæ, quarum mappis eſt maximus uſus,
Europæ, atque Aſiæ geſtant, Lybiæque nigrantis
Regna ſinu. Niveam vexit per cærula nympham
Jupiter Europam, & Cretæis appulit oris:
Inde ea pars mundi traxit de Virgine nomen.
Aſt Aſiam Oceanus genuit pater, illa Promethei
Japetidis fuit alma parens, furatus ab aſtris
Qui flammam luteos animavit lumine truncos.
Africa Maurorum male culta, & inhoſpita tellus
Occaſu Atlantem, Nilum proſpectat ab ortu:
Illius humano nequeunt manſueſcere cultu
Effrenes populi, rariſſima mœnia condunt,
Inque ſolent plauſtris errantem ducere vitam,
Carnibus humanis cœnant, atroque cruore.
Sic ubi terraquei diviſa eſt machina mundi,

Hæc

Hæc eadem in tractus, & Regna ſecatur, & urbes
Iſta minora tamen facies nunc miſſa Mieſco,
Prima rudimenta, & ſphæræ elementa rotundæ
Diſcere contentus: nam quondam hauſiſſe legendo
Cætera ſufficiet, chartis ſi dummodo mentem
Intendas memorem: Regna, urbes, oppida diſces.
Nunc eſt ire animus tecum meteora per alta,
Quid rutilum fulmen, quid venti, & ſaxea grando?
Frigore ſub ſcopuli fulvum quæ flamma metallum
Excoquat? Undarum Nerêus cur monte tumeſcat,
Luna Polo dum plena micat. Poſt plurima dicam,
Herculeum magneta tibi, cœcamque catenam,
Quâ ſibi conjungit durum, ſua pabula, ferrum:
Nec non urſinas ſe quomodo vertat ad arces?
His ægrum curis animum ſolare Mieſco,
Amiſſique leva nimis invida fata Parentis.

DE BOLESLAO II. REGE POLONIÆ,

LIBER VI.

ARGVMENTVM.

Hic Liber complectitur residuum Libri prioris. Boleslai post severam pœnitentiam Divorum Cœlitum præsentiâ recreatus humunis excedit, & & humatur Ossiaci.

IGnis, & unda rapax, levis aura, pigerrima tellus
Semina sunt quatuor, quibus hic componitur orbis.
Carmine quem mulcent volucres, agitabilis àër
Regna tenet tria, terna rotat regalia sceptra.
Infima prima plaga est, humili contermina terræ:
Vescimur hac aurâ, lucem bibimusque caducam,
Ducimus & vitam, vitamque reducimus haustû
Illius. Hæc pigræ, jam dixi, proxima terræ,

Infi-

Infima nomen habet, nec enim aurea vertice tangit
Sidera, ſed montes vix ſe ſuſtollit ad altos,
Et nisû ſe tanta levat, Titania quantum
Spicula telluri ſemiuſti impacta reſultant.
Aſt ubi non reſilit Phœbeæ lampadis ardor;
Et calor emoritur vapidâ tellure retortus,
Altera mox regio, natû gelidiſſima ſumpſit
Principium, mediam veteres dixêre, creandis
Cœli prodigijs fuit hæc aptiſſima ſemper.
Tertia ſuprema eſt auræ provincia, ſceptrum
Hîc regale tenet puro conterminus igni
Finitimusque faci ſolis liquidiſſimus àér.
Quando ſuprema calet Phœbo propiore petuſta,
Infima quando calet regio, cur frigore torpet
Quæ media eſt, dicas? Nunc mentem adverte Mieſco.
Omnis ab ingenio Naturæ eſt humidus àér,
Hinc amat obnixè, & ſitiens quaſi ſpongia potat
Quidquid aquam, ſpumamque ſapit. Cratera Deorum
Se ſiccare putat, pigros craſſosque vapores
Si terrâ levet, aut olidâ quâcunque lacunâ.
Poſtquam aciem ingentem, magnumq́; examen aquarum
Ebibit, extinxitque ſitim, nituntur in altum
Quas potavit aquas: rutili nam ſpicula ſolis
Dum feriunt terras, terrisque impacta reſultant
Inferiore vetant undas regione morari.
Ergò plagam ad mediam grex truditur iſte vaporum,
Quæ

Quæ plaga nec recto nimium, nec ſole reflexo
Ferveat, immitem ſed frigore temperet æſtum.
Mox vapor hac mediâ Cœli regione receptus
Creſcit in immenſum, ſemper creſcentibus undis,
Inficit & totum peregrino frigore cœlum.
Frigoris hæc cauſa eſt, media quod ni àëris ora
Stringit cuncta gelu, nubesque, & fulmina gignit.
Scilicet has vires dedit antiperiſtaſis illi:
Cùm ſic obſeſſo pateat fuga nulla, nec infra
Hic vapor elabi queat, aut evadere ſurſum,
Multa animo volvit, curisque ingentibus ægram
Excruciat mentem. Surſum ſe tollere tentet?
Ipſa nocet gravitas, ſolisque repellitur igni:
Poſcat iners iterum telluris viſcera Matris?
Tela repercuſſi trudunt, ſurſumque repellunt
Tythoni miſerum. Medijs ſic hæret in auris:
Una ſalus partes glomerare, & cogere in arctum,
Dum ſeſe in pluvias, & bruta tonitrua vertant.
Jupiter armato jam quomodo lumine nimbos
Dividat, ac telo nodoſæ robora quercûs,
Et montes, turresque petat, tibi carmine promam,
Aëre ſcis media glomerari mille vapores,
Frigore qui ſepti ſe ſpiſſa in nubila cogunt.
Non tamen hi liquidas ſoli luctantur in arces,
Sed concreta nitro, & graveolentia ſulphure tetro
Ad Superos terrena vehunt corpuſcua ſecum,

Atque

Atque ea compingunt, clauduntque in nubibus atris.
Hinc quoties feriunt terras Jovis arma, ſtygisque
Ima petunt, toties latè loca ſulphure fumant.
Halitus aſcendit ſiccus cum ſulphure in altum
Accendi facilis, nubique includitur idem:
Ipſa autem nubes glaciali frigore ſulphur
Dat circum, nodisque ligat, mox halitus omnes
Colligit obſeſſus vires, ſulphurque propinquum
Excitat in flammas, concreta repagula nubis
Frigore marmoreo obſiſtunt, ſed fortior ignis
Perrumpit tandem gelidi duriſſima clauſtri
Marmora cum tonitrû, Cœlique ruente tumultu.
Iſta triumphalis vox eſt Pœana canentis,
Nubila qui rumpit, ferrataque clauſtra, vaporis.
Haud aliter videas, aut chare Mieſco videbis
Exilio ut redijt, Genitor ſi fulminat armis
Obſeſſam ante urbem: vallo, aggere, milite, foſſis
Omnia cinguntur; portus, aditusque corona
Undique clauſa tenet, jam non datur exitus ulli.
Illi intus pavidi nec quidquam circumſpectant
Auxilia, & ſpes nulla fugæ eſt, ſtant turribus altis.
Fixum eſt, atque ratum certæ ſuccumbere morti
Fit via vi tandem, murisque erumpit apertis
Lecta manus juvenum: ferro hi graſſantur, & hoſtes
Marte novo aggreſſi contundunt, quosque timebant,
Obſidione premunt. Sic certant frigora cœlo

Sic

Sic obsessa ruunt, & sulphur, & ignis in arma,
Obscurâque cient horrendum in nube duellum.
Quidquid in hoc mundo penetrabile frigus adurit,
Illius adstringit latera, innodatque catenis.
Immodicus contra calor omnia corpora solvit,
Raraque membra facit. Còéunt sic fluminis undæ
In glaciem, durum quasi sint à frigore marmor:
Vere novo solis glacies percussa calore
Solvitur & liquidas iterum laxatur in undas.
Sic gelido intentat sulphur fera bella vapori,
Duraque terribili perrumpit claustra fragore.
Quin etiam æstivo tellus dum sole calescit,
Halitus assurgit purissimus, atque resectis
Quæ sunt crassa nimis, cœlo minus apta levari
Ipse Triumphator caput inter nubila condit,
Supremaque capit cœli regione quietem.
Halitus hic, veluti spirans à funere tæda
Functa recens, fumat, mox vicinissimus igni
Et levis, & siccus flammas quoque concipit idem.
Proximus Ucalegon, meteoraque flammea gignit.
Nam præter fulmen varias sortita figuras
Hæc meteora ignis vario quoque nomine gaudent.
Cauma, Draco volitans, Capra saltans, pulchra Lacœna
Trojani causa excidij, tristissima nautis:
Pauca tibi super hoc referam (favet hora) Miesco.
Cauma Polum latè gressu celerante pererrat,

Ceu

Ceu ſtipulas paſtor flavo ſuccendat in arvo:
Trabs trabis in morem tractu ſecat æthera longo
Occaſumque, ortumque videt: Si recta niteſcit
Lancea nomen habet, quondamque columna vocatur.
Protendit longam maculis fulgentibus alvum
Qui volat axe Draco, ſcintillat lumine venter
Igneus extremæ gracileſcunt ſyrmata caudæ:
Inviſum ſemper pueris, & matribus omen.
Æquora per Cœli ſaltat Capra vellere criſpo
Circuit; & nitidis radiantia ſidera gyris.
Rarius iſta tamen meteora videntur in altis.
Cernimus interdum ſtellas velut æthere lapſas
Lucentem ſecuiſſe fugam ſub nocte ſerenâ:
Aſtra Polo collapſa putat rude vulgus, & errat.
Halitus eſt, ſurſum qui nititur, atque repulſus
Frigore ab àério reſilit, rimamque micantem
Æthere deſcribit medioque extingvitur axe.
Halitus eſt alter, lambens qui dicitur ignis,
Materies viſcoſa, pilis, & crinibus hærens
Quadrupedum affrictu celeres animatur in ignes,
Undique diſſiliunt ſcintillæ. Hic pectine ſolo
Arma capit quondam, viresque acquirit eundo
Halitus: in tenebris pexos ardere capillos
Quippe vident multi, flammamque emittere ſuras
Hirſutas, quas ungve fricant ſub tempora noctis.
Muribus infenſus ſi contra vellera pellis

V Acri-

Acriter ælurus mulcetur, profilit ignis,
Ceu filicum tentes fcintillam extundere venis.
Flamma parum fapiens, fatuam quam nomine dicunt,
Nocte volat furcas, & cœmeteria circum:
Materies isthæc vifcofa & pinguis, opacæ
Noctis in ardefcit tenebris; nam frigidus àér
Circumftans igni partes intendit amicas.
Innatat hæc auræ quafi pifcis in æquore, flamma
Illius & motu levis in latus omne movetur:
Si fequeris? fugit illa, fugis? tibi proxima lucet,
Et tua terga premit. Pigrâ quia nata palude eft,
Currentem ignavas mendax deducit ad undas,
Ulvofosque lacus, fub aquis ubi nocte coaxant,
Atque paludicolæ recitant mala carmina ranæ.
Seria multa dedi, nunc audi læta Miefco:
Novi ego, qui ferâ bene potus nocte rediret:
Hic fimilem in tenebris quafi fit laterna micantem,
Contuitus flammam: Grates tibi Jupiter! inquit,
His mihi qui denfis vis lumen adeffe tenebris.
Ifta meæ eft Ariadna viæ. Contingere limen
Ebrius haud poteram, certum fuper omnia carpo
Denique nunc greffum. Quondam puto duxerat ifta,
Numinis ad cunas Nabathæos ftella Tyrannos.
Sic fatus fequitur mendacis lumina flammæ;
Dumque viam ingreditur piceâ caligine feptam
Stagna paluftris aquæ tandem, cœnumque fubintrat
Fœten-

Fœtentis lymphæ: limo pes hæret uterque:
Luctatur, neque fustis erat, neque pertica: clamat!
Omnia muta silent. Virides in gurgite ranæ
Excitæ somno veterem de more querelam
Ingeminant, plauduntque novus quod venerit hospes
In sua Regna, novo lacerari dignus Jambo.
Lurida, fæda, loquax, nigra, squallida, rancida pubes
Excorianda quidem, & verubus figenda! quid, inquit,
Obstrepis, & carmen maledictum rauca recantas?
Plaudere tu nostris turpissima casibus audes?
Sic me ventriloquæ sub aquâ luctante cachinnos
Tollitis, atque virum probris laceratis honestum?
Vos ego. Sed limo præstat me tollere turpi,
Atque putres pedibus geminis auferre catenas.
Hæc ubi dicta, manus in aquis huc tendit, & illuc
Si modo quid prenset, si querni robora trunci,
Si tabulam aut remum veterem, tonsamque natantem.
Occurrit tandem truncatus ab arbore ramus,
Arripit hunc, omnique diu nixus manuum vi
Ranigenis emergit aquis, pes liber uterque
Ambulat, ast ocreæ limo mansêre tenaci
Ac querulis spolium ranis, & præda fuêre.
Sic fatui ludunt ignes, fessusque viator
Præcipites saltus, & inhospita tesqua pererrat,
Hac flammâ monstrante viam: sæpe alta latronum
Et corvis crocitata nigris infamia monstrat

Robora, quêis laqueo fures tolluntur in altum:
Sæpe sepulchrales, ubi fœda cadavera, fossas
Flamma volat circum, pîscinas sæpè lacusque
Permeat, ac quærit vitæ sibi pabula dulcis
Pingvibus in stagnis, ubi prima exordia sumpsit:
Sic natale solum recreat ducedine cunctos.
Nec mare velivolum caret ignibus, inque profundis
Fluctibus errantes cernunt vaga sidera nautæ;
Tempore quo micuêre Poli, quo fulmina torquet
Jupiter, & ventis furit intractabile cœlum.
Vectores trepidi, & pallentes morte futurâ
Vectorumque Duces pelago gladiantibus Austris
Jactati, medijs haud raro fluctibus ignes
Conspiciunt circum antennas, & aplustre vagantes.
Felix omen habent, gemino si sidere lucent
Hæ flammæ, Oebalij fratres, cum Castore Pollux
Creduntur, bona signa ferunt prosperrima Ponti
Numina: Sed si sola micat soror, Ilion ingens
Cujus ob incæstos olim flagravit amores,
Littoris optatum nautæ contingere portum
Desperant, pallentque metu. Cœli aspera durat
Insurgitque magis facies, Helena ista procellas
Ventum, hiememque atram, gravioraque tela minatur
Ingens materiem pontus dedit ignibus istis:
Namque maris fundo sub tempestate sonora
Halituum numerosa phalanx se tollit in altum,
Motu-

Motuque accendit ſeſe: quin credere par eſt
Attritu, curſuque ſuo quaſi fomite flammam
Halitus ut capiat, corpuſcula pingvia ſecum
Quippe vehit. Fax hæc ſi tandem immota reſedit,
Ventorum ſignat requiem, pacemque ſequeſtram;
Si vaga diſcurrit majores nunciat imbres.
Aſt quandoque rubent, triſti dum lucida cœlo
Ambulat ira DEI, ferali crine cometæ.
Hi populi motus, hi Regum funera rubrâ
Præcinuêre comâ. Decus immortale Sophorum
Magnus Ariſtoteles ſub Lunæ cornua ſtellas
Crinitas poſuit, ſedemque negavit in aſtris:
Siderei tamen eſſe chori, & tranſcendere Lunam
Aſtronomi docuêre novi: vix cernimus ullam
Quippe parallaxin mœſto radiante Cometâ.
Inferiore quidem multos regione vagari
Fama probat. Sic ſæpe videt provincia ſtellam
Unica, finitimæ nequeunt quam cernere gentes.
Quin & ſub Phœbi quidam tranſiſſe ſorore
Atque illam radijs fertur ſpoliâſſe Cometes,
Corporis objectu medij. Poſt cornua Lunæ
Si quis eat, magno halituum glomeratus acervo
In bene compactam ſtellanti corpore ſphæram
Collucet; nam ſiccorum vagus halituum grex
Colligit in corpus ſeſe, cui tergus opacum;
Sol illi oppoſitus radios depingit in illo

Ceu

Ceu ſpeculi glacie: ſic omnes luce reflexa
Ardeſcunt ſeptem cœlo, radiantque planetæ.
Pallentes morbi, vulgata per oppida peſtis
Atque lues pecorum, populi ſine lege furentis
Immitis rabies, tempeſtas ferrea belli,
Regnorum excidia, & ſpumantes ſangvine campi,
Exequiæ Regum triſtes, cædesque Potentûm
Sacrilegæ has ſtellas è tergo ſæpe ſeqvuntur.
Nil ita divinum ingenio, mundique capacem
Torſit Ariſtotelem, quàm quod vada glauca profundi
Littora deſerere, & deſerta repoſcere curſu
Cerneret! æquoreâ ſæpe ille reſedit arenâ
Triſtior, iratusque ſibi, quia prodere cauſam
Nullam prodigii noſſet; Lucem ille peroſus
Præcipitâſſe dolens fertur ſe denique Ponto,
Atque Epiphonema hoc gelidis dixiſſe ſub undis:
Qui te non capio, cape me Neptune volentem!
Luſiſſet fatum ſi ſalpa indocta fuiſſet
Magnus Atiſtoteles, pelagoque nataſſet aperto,
Surrexêre alij, fluxum maris, atque refluxum
Conati obſcurâ cauſarum educere nocte.
Grande animal mundum eſſe vetus Stoa cenſet, & undis
Immerſum oblongi geſtare proboſcida naſi:
Hinc ſpirat quoties, liquidamque reciprocat auram,
Tollere aquas fundoque remittere dixit.
Iſta quidem longum meruit ſententia naſum.

Sunt

Sunt alij, Oceanus qui dicunt littora pulſat,
Ut ſua vicino conjugat cærula ſceptra
Cum pelago, cernensque altas obſiſtere ripas
Indignans relegit paſſum, ſpumasque retorquet
Littus in oppoſitum, ſic ſe repetitque, fugitque.
Cenſuit haud nemo, volucer quod ſpiritus inſit
Oceano, vitreos qui montes tollit aquarum,
Quos agit ad ripas: hominum ceu corpora quondam,
Incenſæ vario jactantur bilis ab æſtu.
Vexatus tamen iſta gravi ſententia morbo:
Nam legitur nusquam Neptunus febribus æger
Decubuiſſe thoro, aut cholerâ cruciarier atrâ.
Tutores genios aliqui deſcendere Olympo
Et miſcere ſalum, bibulæque allidere arenæ
Affirmant, veluti Piſcina probatica mota eſt
Siderei manibus cœlo labentis ephebi.
Sic ubi Naturæ deſperant reddere cauſam,
Turpiter hi magni fugiunt ad Templa Tonantis.
Denique non pauci vaſti rareſcere ponti
Marmora ab occulto ſub terræ viſcera clauſo
Igne docent, bibulis & aquoſa volumina ripis
Spargere, mox æſtu ceſſante reducere ſemet.
Nativoque gelu veteres allambere fines.
Aſt pelagi fluxus certâ ſe lege volutat,
Cùm tamen incertis exundent viſcera terræ
Ignibus: hinc rarò tremefiat maximus orbis.

Sunt

Sunt quorum non displicuit sententia nobis,
Atque aliquis nostrâ de gente Copernicus olim
Hæc magis excutiet; pigræ qui pondera terræ
Dicere non audent Mundi requiescere centro,
Sed dicunt, agitata velut sentina biremi
Jam proram exundans madido circumfluit imbre,
Jam puppim rediens fœtenti aspergine tingit:
Sic terræ globus æquoreis ceu navis in undis
Ætheria regione natat, sentinaque Ponti
Adfluit, & refluit, surgitque, caditque vicissim,
Littora quæ damnat repetit, quæ diligit odit.
Nunc tibi, quæ paucis mea sit sententia dicam.
Omnibus hic fervor maris, observatur in oris,
Haud tamen æqualis: tumuit sic Adria fluctu
Littore quo surgunt Ducis alta Palatia magni,
Cæruleæ Venetûm qui sceptriger imperat urbi.
Littore in opposito jacet, & piger Adria dormit,
Curarum vacuus. Vix cærula terga movere
Cernitur, & curvas aspergine lambere ripas.
Pacificus de pace trahens sua nomina Pontus
Exundat quoties, glaucos tenditque lacertos,
In bibula passus bis mille pererrat arena.
Insuper ad fauces fluvij, qui dicitur Indus
Brachia tres leucas sua porrigit Amphitrite.
Nec tumor iste vago fit tempore mensis & anni,
At triplici constans lunæ describitur orbe.

Jam

Jam vigil auſculta, mentemque adverte Mieſco:
Quod mare ſe tollat, quod ſpumea littora pulſet,
Cauſa ſoror Phœbi eſt, Moderatrix pallida noctis.
Imperat illa ſalo, & dominatur in humida vulgò
Corpora: Sic cancri, & conchylia lucida Ponti
Hac creſcente tument, hac decreſcente reſidunt.
Latonæ ad motum levat, attollitque Tridentem
Nereus, & vitreos exertat in æthera vultus
Captus amore Deæ: quidquid poſt viſcera terræ
Undarum latet, in lucem protrudit apertam.
Quoque magis reparat cornu Dea noctis aduncum,
Hoc mage ſe fundo movet, atque examen aquarum
Littoreâ ſtatione locat, famulumque Tridentem
Exerit, inclinatque Deæ. Sic illius aſtro
Se regit, & dominæ veſtigia ſervus adorat.
Quare & Horizontem cùm primùm Delia noſtrum,
Conſcendit, levat Oceanus quoque cærula terga:
Quoque propingua magis mediæ Dea menſtrua terræ eſt,
Ille ſuas mage mittit aquas, truditque cavernis
Omnibus, undantesque globos ad littora ſpargit.
Scilicet ut ferrum magnes rapit, atque catenis
Illigat occultis: Sic te Neptune Diana
Nocte dieque trahit, Dominæque tumeſcis amore:
Hæc febris tua ſpumantûm Regnator aquarum eſt.
Tethyos aſt gnatas, neptesque ex montibus altis
Maturare fugam vitreo pede, perque profundas

Serpere quis docuit valles? evadere ſursùm
Quis facit in ſcopulos, & lambere culmen Atlantis?
Quis Nilum æthiopem Lunæ de montibus egit
Præcipitem, atque Aſiâ in magnâ quis Caucaſon altum
Edocuit totis effundere flumina regnis?
Quin & in Europâ Rhenumque, Iſtrumque, Padumqué,
Et Rhodanum àérijs quid cernimus Alpibus ortus,
Flumina tot ſuperas quæ cauſa levavit in arces?
Imbribus, & pluvijs multi cunabula debent
Decidui fontes, ceduntque ubi ceſſerit imber.
Quondam etiam in guttas concretus ſolvitur àër:
Sic hiemante Polo gelidiſſima marmora vulgus
Indoctum ſudare putat, calidoque cubili
Cernimus in vitreis ſtillas hærere feneſtris:
Hæc tamen æternos nequeunt producere fontes.
Altera cauſa ſubeſt celsâ quæ rupe perennes
Ejaculatur aquas: jam mentem adverte: docebo.
Omnia rimatur DEUS ille Tridentifer, oris
Omnibus inſinuat ſeſe, contoque triſulco
Perforat occultos matris telluris hiatus:
Nec tam clauſa via eſt, quâ non extendere regnum
Ille velit, totique ferox dominarier orbi.
Et ſunt ſub terræ latebris ſpatioſa vaporum
Hoſpitia, immenſique ſpecus, quos ille tridente
Dum furtivus adit, latitante caleſcit ab igne,
Sulphure qui vivo, nitroque creantur ab acri:
Hinc

Hinc thermæ cupiunt genesin, Bajæque salubres.
Bullit aqua, & vapor alta petit, ferventis ut ollæ
Conspicimus superâ guttas hærere patellâ:
Hic vapor impactus frigenti in fornice saxi
Densatur, liquidas seseque resolvit in undas.
Mox undæ rimam inquirunt, & vulnus apertum
Exesi in scopuli venis, adituque reperto
Vertice persiliunt scopuli, saliuntque perénnes.
Haud secus ac pictis de floribus halat odorus
Embrosiusque liquor, vitreo dum carcere clausi
Carbonum lento sensum exsuguntur ab igne.
It vapor, in guttas qui vertitur, atque canalém
Per vitreum stillat, genuinaque fontis imago est.
Sic guttas vapor, hæ fontem, fons flumina gignit.
Nympharum hæ cunæ, liquidas ex rupe choreas
Ducentûm, vitreæ sic emersêre sorores:
Hoc etiam clauso generantur ab igne metalla,
Fornice sub saxi, vario quæ nomine gaudent.
Sol aurum, ferrum Mavors, cuprum alma vocatur
Quæ Paridi placuit Venus: ignea spicula torquens
Jupiter albentis sumpsit cognomina stanni:
Dicitur argentum vivum Cyllenius Heros:
Argento ab niveo stellis circumdata Phœbe
Nomen habet, tandem qui pignora dente momordit,
Plumbeus à plumbo Saturnus nomina traxit.

Nunc tibi quid terras cœco rüat impéte dicam:

Lemnis ille Pater dijs immortalibus arma
Cudere quem Fama eſt, ſua quod tellure ſub imâ
Ignea ſceptra rotet, nos Trinacris edocet Ætna,
Territa ſulphureas ructans ad ſidera flammas.
Quin & Campanus ſpatioſa ad mœnia pulchræ
Parthenopes piceas jaculatur in æthera nubes
Sopius, & Stygio latè pluit imbre Veſevus.
Nec non Parrhaſiæ vultûs conterminus urſæ
Ardet apex Heclæ, nivibus per ſæcula tectæ,
Quis tamen has cæco proritat fomite flammas,
Quis ſemel extinctis animam dedit ignibus iſtis?
Sulphur, & acre nitrum. Graveolentia ſulphure tetro
Sunt ibi, mordacique nitro rorantia ſaxa.
Nam velut hibernæ ſub barbara frigora brumæ
Multa riget circum ſalientem ſtiria fontem,
Concretæque gelu dependent undique barbæ:
Sal ita marmoreum, roransque è vertice ſaxi
Omne latus cingit: Vulcano ſulphur amicum
Stat propè: ſulphureum vix moverit aura lapillum
Qui cadat, & ſilices turgentes ſulphure tangat;
Elicit impactus flammam, totisque barathris
Fit fragor, & ruptis tempeſtas ignea clauſtris
Cum tonitru effringit poſtes, cœloque remugit.
Omnia quaſſa tremunt. Exterrita murmure tellus
Dat gemitum, penitusque imis fremuêre cavernis
Finitimi montes. Ædes, turresque profundæ

Hinc

Hinc, illinc nutant dubiæ, pavimenta vacillant
Ebria ſub pedibus, templi jacuêre ruinæ,
Everſique Lares. Juvenes, timidæque puellæ
Decrepitique ſenes fugiunt ad rura paventes.
Iſta quidem Siculo, & Campano in littore terrent
Indigenas trepidos: abſorptas legimus urbes
Hoc fremitu terræ, turresque, arcesque ſepultas.
Sæpe etiam venti ſub terræ viſcera clauſi
Sulphure quando ſpecus, atroque bitumine plenos
Indomiti perflant, nitroſaque turbine ſaxa
Dejiciunt, flammam ut capiant impacta per antrum,
Concuſsêre plagas mundi, ſonitumque dedêre.
Hunc licet ex certis fremitum prænoſcere ſignis.
Nuncia ſigna dabo: Putei ſi ſulphure fœtent:
Turbida per fontis ſi labitur unda canalem:
Si ſubitò venti ponant immite furentes;
Si ſine Caurorum flabris mare bullijt altum:
Beſtiolæ ſpecubus ſi quando exire videntur,
Quæ nigrum coluêre Larem, deguntque ſub antris,
Signa ſiniſtra ferunt, proprios fugiuntque Penates,
Scilicèt infernos jam percepêre tumultus.
At placet optatam ſermoni imponere metam,
Extremamque afferre manum. Jam decolor intret
In ſcenam Magnes, finem ponatque labori.
Non ſua Lydorum lapis hic cunabula debet
Montibus, aut tellus illum magneſia tantum
Partu-

Parturit in lucem: tractu cœloque ſub omni
Naſcitur, indomiti dum ſint ibi ſemina ferri.
Quippe viro forti Patria eſt quæcunque, nec æſtum
Heſperiæ ardentis, neque frigora Teutonis horret.
Excipit & patiens Aquilonis flabra protervi.
Ut pueri matrum ſugunt cum ſangvine mores,
Sic lapis hic patrias imitatur ſæpe fodinas.
Hîc gravis, & ſolidis, levis hîc, & pumicis inſtar,
Saxa refert alibi: venas lucemque metali
Hîc fibrat, à ferro vix ut dignoſcere poſſis.
Iſte trahendo potens, contra nihil iſte nec auſus,
Nec potuit, propiorque chalybs licèt adſit amicus,
Neſcit quid ſit amor, nec amat, nec amatur ab illo,
Sed ſtupet, ac dormit ſpoliatus lumine truncus.
Ut chalybem, & ferrum magnēs, ſic docta virorum
Ingenia, & calamos traxit, quæ tanta facultas
Obſcuroque vigor, virtusque ſit indita ſaxo?
Qui mundi ex atomis ſtatuunt hoc grande theatrum,
Aëre venari occultas, & prodere cauſas
Poſſe putant, ſed more ſuo perplexa loqvuntur,
Ceu tenebris metuant pavidi deprendier atris.
Hactenus ipſæ atomi res ſuſpectiſſima doctis
Infirmam meruêre fidem: tantumquė videtur
Impoſuiſſe atomos atomis, & condere mundum,
Quantum ſi dicas facundus ut exeat Hermes,
Nodoſum propera truncum ſuperaddere trunco.

Siſtite

Siſtite, & ingenij properantem claudite rivum:
Plurima nos Natura docet, cauſasque latentes
Cimeria ſub nocte premit, cœcisque cavernis.
At nos cauſarum muſcas venamur inanes,
Atque ſupervacuis præbemus pabula curis.
Sunt flammam quæ concipiunt, blandique furoris
Vulnus alunt venis: ſecum ſunt altera bellum,
Quæ moveant, & naturâ dictante magiſtrâ
Æternis certant odijs. Sic callidus olim
Furum Præceptor, cujus ſub ſidere longis
Ungvibus eſſe ferunt puero, caducifer Hermes,
Ille fugit flammas, & amoribus uritur auri:
Dicite quid cauſæ eſt? auri quis neſcit amicum?
Quin ſimul humani Capitolia ſcandere viſus
Ille fuit cerebri. Vanis ſe pingere fucis
Auſa puella fuit: pigmentis addere vivum
Argentum didicit. Mors ſuſtulit atra puellam
Ante diem: medicis reſerantur crania cultris;
Ecce caput, cerebrumque dolens, plenumque fugacis
Mercurij fucis mixti, poſt fata repertum!
Dicite quid cauſæ eſt; Atomi? ſic vendere fucos,
Pro veſtris poſthac atomis, fumosque licebit.

Plura locuturos intercipit, atque Magiſtri Sermonum abrumpit medium conclavia Rector Pannoniæ ingreſſus: de quo jam dicitis, inquit, Mercurio? DEUS eſt. An amoribus uritur auri?

Forte

Forte auro Superis venalis in æthere merx eſt.
Si meruêre fidem nigra ſomnia, ſomnia vobis
Inſperata fero, non hæc mihi nocte ſoporam
Concutiens virgam veſter dictaverat Hermes:
Ex aſtris ſimulacra puto delapſa, loquentis
Quosque ſonos hauſi Divos docuiſſe recordor.
Curſibus emeritum jam ſol exercuit annum
Ex quo fugit abhinc, haud neſcîs chare Mieſco,
Regius exceſſitque Parens: ſuper iſta ſecundum
Cynthius exegit revolutis menſibus orbem.
Nemo Patris nos fata docet, rumoribus aures
Inſanis plebs ſtulta ferit: neque conſona Fama
Ipſa ſibi eſt. Tu fata Patris jam certior audi.
Nocte Boleslaus, neque vultûs linea fallit,
Viſus adeſſe mihi. Lacrymis cur ora Mieſco
Mœſta rigas? Solare animum: tua vita revixit,
Et mea! Quin coram, neque me terrebat imago,
Viſa loqui, & curas animo deponere juſſit.
Regio terge oculos hoſpes, tua gaudia vidi,
Et mea: quem tecum lugebam funere merſum
Vivit, & hac lucis jucundâ veſcitur aurâ.
Nulla mihi imponunt timidæ ludibria noctis.
Pigri ſtagna lacûs gemino confinia monti
(Si modo ſi nomen Regionis noſſe liceret!)
Ante oculos ſunt picta mihi, ſpecularibus undis
Intonſi montes, ſcopulique innare videntur.

Haud

Haud procul à ripa ſtant antiquiſſima clauſtri
Mœnia, ſtat turris dirimitque cacumine nubes,
Atque ſolum latè, & virides circumſpicit undas,
Cœnobio in medio fons ejaculatur aquoſos
Argenti radios, & circinat irida guttis.
Hîc ego rurali cultu, groſſaque lacernâ
Contectum vidi manifeſtâ in imagine Regem.
Ridebat vultu placido, mentisque ſerenæ
Signa dabat: calathum dextrâ quem fortè tenebat
Mollibus implevit lactucis, atque culinam
Ingreſſus fuerat: cineres animare ſepultos
Poſt hæc, atque foco diſponere ligna calenti,
Et lances vidi, & pateras, gabatasque lavantem.
Aut coqvus, aut olitor, dum nomina regia prudens
Diſſimulat, crimenque dolet, cædemque peractam,
Eligit eſſe parens. Talis mihi ſæpe recurſat,
Alloquor & quoties, toties vultum ille retorquet
Atque ſtupet muto ſimilis. Nox vincula lingvæ
Laxavit tandem, Regemque heſterna loquentem
Luna mihi objecit; ſic ora reſolvit imago:
Quid tacitum Rex mœſtus alis ſub pectore vulnus,
Ceu manibus perijſſe meis, aut præda moloſſis
Ipſe fuiſſe ferar? Regno temeraria circum
Fama volat, Lechicas eadem quoque perſonat urbes,
Vanaque venduntur ſcriptis mendacia chartis,
Rumorum ſecurus ago, vacuusque malignæ

Jam pridem famæ, quæ ſunt cœleſtia tracto.
Sedibus hortatu Superûm non cognitus iſtis
Hæreo. Quis Regem obſcurâ lodice latentem
Obſervet? clauſtri ſpiro bene tutus in umbrâ.
Impiger hic placo lacrymis quæ Numina læſi,
Suntque mihi lacrymæ Divûm mage nectare dulces.
Vivo animi felix, nec abhinc mea Regna videbo;
Sceptra, tiara, throni, victoria, Fama valete!
Hoc precor: immiti gnatum mœrore jacentem
Nomine Rex ſolare meo, & tua viſa recenſe.
Hæc mihi concubiæ ſub nigra ſilentia noctis
Prodidit in ſomnis Genitor tuus: omnis abeſto
Jam metus, & curas trans pontum mitte Mieſco.
Contentus Rex ſorte ſuâ eſt: quid poſcimus ultrà?
Quam plaga Pannoniæ, quàm Sarmatiæ ora negavit,
Terra dedit profugo tandem peregrina ſalutem.
Iſta fuit Superis in Cœlo credo voluntas.
Irridet facile mendacis gaudia mundi,
Deſilit & ſolio, luxumque peroſus, & aulæ
Illecebras, tacitæ ſectatur commoda vitæ,
Quem ſemel amplexus favor eſt miſerantis olympi.
Plaude Boleslae, & fortunam humana rotantem
Calce preme! hoc meruit: ſic riſum ſolve jocantis;
Fallere fallentem, ludentem ludere par eſt.
Gloria quid tandem, qui magni Nominis umbra?
Sunt larvæ fortuna tuæ. Quid marmora geſtis

For-

Fortibus, atque foro fundantes ære columnæ?
Quid pompæ, & ludi, & menſæ, nugæque Theatri?
Omnia ſecum aufert tandem nigra Regibus hora,
Omnia ſorbet humus. Virtus nos unica Divis,
Sideribusque pares facit, hæc poſt funera durat.
Felix qui potuit, Rex maxime, dicere tecum:
Aula vale! Fortuna vale! Spes, Fama, Triumphi,
Et populi plauſus, & vitrea fracta valete!
Talibus alloquijs mulcet, verbisque dolentem,
Erigit Hungariæ Rector, præſtare Parentis
Officium gaudens, & vivam cernere Regis
Effigiem in gnato. Neque ſpes fruſtrata fefellit.
Nam roſeum caſto juvenem Tritonia Pallas
Excepit gremio, & quantum pollebat acuti
Viribus ingenij, tantum quoque maſcula virtus
Et vigor accendit juvenilia pectora flammis.
Bellonæ ſtudijs durare ante omnia dextram,
Exemplo Patris, ardentes contemnere ſoles,
Alpinasque nives, venatu in ſaltibus atris
Explorare feras, fluvios tranare minaces,
Eniti in ſcopulum, foſſam tranſmittere ſaltu,
Flectere cornipedem, & mandentem ſpumea morſu
Frena manu facili tractare, inhibere volantem,
Mox in pulvereos ſtimulatum effundere curſus,
Nobilis ardor erat juveni: Poſt terga reliquit
Ille Notos celer, & quaſi torta volabat arundo,

Vix per aperta fugam levis ungula ſignat in herbâ.
Doctas quin etiam regnandi exhauſerat artes
Jam docilis ſceptrum, & curas tractare ſeniles.
Atque ubi Pannoniâ jam pridem vixit in aulâ
Regius hic hoſpes, tandem ſe ſede recepit
Quâ ceſſit patriâ; Procerum populique faventîs
Plauſibus exceptus, thalami tum fœdera junxit.
Sortis at invidiâ ſteriles expertus amores
Mutavit thalamum tumulo. Sunt triſtibus herbis
Qui perijſſe velint, fraudesque bibiſſe veneni.
Jamque Boleslaus plures exegerat annos,
Atque luit lacrymis cædis monumenta nefandæ:
Tum rerum Sator, aſtra Poli qui Numine torquet,
Resque humiles hominum, caſusque & fata maligna,
Temperat, hoc Regis tandem miteſcere luctu,
Atque odia, & ſtricti deponere fulminis iras
Incipit. O lacrymis, o vis eſt quanta dolori!
Placatum facit ille DEUM, ſontesque, reosque
Efficit innocuos: miſſos dolor iſte rebelle
In caput extinguit, ſedatque potentior ignes.
Fulminis oblitum reddit M.tanæa Tonantem.
Orârunt ipſi veniam pro Rege vocati
Cœlicolæ, & Virgo Moderatrix aurea cœli,
Numinis alma Parens, toties quam poplite curvo
Rex coluit, totasque vigil cui ſæpe gemendo
Exhauſit noctes, ſic ora precantia ſolvit.

Voce

Voce agreſsa DEUM: Triſtem me ferre repulſam,
Sangvis Gnate meus, ſontûm ſpes unica, Matrem,
Num patiêre tuam? Supplex tua Numina poſco,
Parce Boleslao dudum ſua crimina flenti,
Parce precor! Satis eſt. Lacrymas memor ille peracti
Sat fudit ſceleris: pridem ſe ſponte dicavit
Obſequijs clauſtri; pulſis melioribus annis
Canities ægro, pejorque aſpergitur ætas,
Et fracti titubant, baculo quos ſuſtinet, artus.
Quot miſer exilij ærumnas, quot probra voravit,
Quæ grex lixarum petulans vibravit in illum?
Nunc ubi deficiunt vires, da morte reſolvi,
Claudere da placido fugientia lumina ſomno.
Dixerat hæc Mater. Votum & ſuſpiria Matris
Audiit Omnipotens. Regalia corpora languor
Occupat, & vires decerpit lurida febris,
Continuò fugit ore color, requiesque laborum
Somnus abeſt oculis, ſtomacho ſunt nauſea menſæ;
Sola ſitis torret nulloque extingvitur hauſtû.
Hæc ſuper & capitisque dolor, preſſique tumores
Pectoris accedunt, & ſiccus anhelitus oris.
Iſta fuit Regis lethum meditantis imago.
Philtra quidem Antiſtes clauſtri, ſuccosq; medentum
Miſta ſuis manibus proſtrato porrigit ægro:
Et dolet, & morbi non ſat ſe diſcere peſtem
Nutibus ex ſolis queritur, triſtisque jacenti

Aſſi-

Aſſidet: Intèrdùm perquirit murmura venæ,
Quæ jam rara notat, neque conſona. Filius, inquit,
Es necis. O pro te famulantûm tota periret
Pigra, guloſa, crepax, ſecreti prodiga pubes!
Quisquis eras, pro te ſervos ego mittere vellem
Mille equidem: nec enim fuerat mihi charior ullus,
Nemo miniſterijs clauſtri fuit aptior alter.
Sed mens alta DEI, Sic fiat, ut imperat ille:
Nemo reſiſtet ei. Pulſo mœrore ſerenat
Vocibus his vultum, lethi Rex ſigna propinqui
Percipiens. Stupet Antiſtes, medicosque Syrupos
Vim morbi domuiſſe putat, ſed gaudia Regem
Altera perfundunt, animumque attolere cœlo
Læta jubent. O mors, melioris janua vitæ?
Curarum æternus ſopor! O caritura tumultu
Tempus in omne quies! bello pax neſcia rumpi!
Lætitià exhilaras inopes, littusque dolorum
Omnibus es miſeris: Virtus ſi dummodo vitæ
Eſt comes, arcanus neque rodit pectora vermis.
Spes rata tu cæli, tu votum, & meta piorum es;
Quæ certam imponis victoribus ultima laurum!
Te ſolam morbi medicam Rex æger anhelo.
Iſta Boleslaus tacità dum mente volutat,
Integer Antiſtes limen, ſtratumque jacentis
Deſeruit Rex membra levat, viresque labantes
Colligit, & pictæ greſſu titubante tabellæ

Fit

Fit propior, tabulâ fuerat ſpectabilis illâ
Siderei Regina chori, ſpes certa, ſalusque
Langventûm, & felix ſemper morientibus omen.
Hanc Rex vicinâ jam morte humentia figens
Lumina in effigiem, neque vultum ab imagine vertens:
O Domina! O Mater ſeros mihi culta per annos,
Ærumnas ſolata meas, longique labores
Exilij in ſomnis mihi viſa, & ſæpe locuta,
Sæpe die, dum ſolus eram dignata favore
Alloquij me Diva tui: ſata ultima tandem
Nunc urgent miſerum, pede vix fluet hora fugaci,
Funus ero exanime, & corpus ſine mente jacebo.
O Domina! extremo dum ſpiritus ore natabit,
Fac mihi ſis præſens, neque me mea deſere Mater.
Digna parùm fateor placandæ Numinis iræ
Pœna fuit, nullique lavent tot crimina fontes.
At quia jam gelidus fluit hæc per tempora ſudor
Vitaque jam. Nec plura ſinit me dicere languor:
Virgo vale! his dictis conſperſum ſangvine multo
Rex capit ex ciſtâ, quod pridem verbera tergo
Sæva dedit ſtellis armatum triſte flagellum:
Extremi ulturus ſua crimina verbere flagri
Aureus alt juvenis volat ecce citatus olympo,
Tu fulmen ruere axe putes, tortamque ſagittam.
Illius adventu radiare domuncula parva
Lumine ſidereo, tectumque ardere videtur.

Eximit

Eximit ille manu flagrum, Regemque labantem
Sustentat, tollitque humeris, stratoque reponit.
Mox ruit alter ab æthere pictus ephebus, & ægro
Pulvillum sternit capiti, vultumque pererrat,
Et guttas tergit gelidas, tum nubis odoræ
Svaviter halantis recreat dulcedine nares,
Et thuris lacrymas spiranti exurit acerrâ.
Vix satis iste fugâ celeres exercuit alas,
En glomerata phalanx tectum discindere visa:
Instrepit, & pennis volitantum sibilat àér.
Ingressi exiguos Diî, cœlicolæque Penates
Ornati adsistunt Regi, stratumque coronant.
Rector Sarmatiæ Casimirus regia dextrâ
Sceptra gerens, nodoque comas stellante revinctus
Primus adest. Regis genitor fuit ille, vocatusque
Ex claustro ad Regnum polijt virtutibus aulam,
Firmavit pietate thronum: Stat proximus illi
Sacrorum Antistes Phœbo radiantior ipso
Fronte Stanislaus placidâ. Pulchro agmine Divi,
Ipsaque cœlestûm Dea, Regia Mater ab alto
Lapsa venit, simul ac properat Benedictus, & ulnis
Complexus Dominam ad claustrum, & sua limina ducit.
Quot portâ excepit lectos casa parvula Divos,
Tot soles radiare putes, aciem haurit utramque
Sauciaque absorbet divinus lumina splendor.
Tum Regina Deûm sic Regem affata jacentem:
Surge

Surge animi! finita tua eſt jam pœna. Favores
Et veniam quam poſcis, habe! Me ſæpe vocaſti
Matrem gnate tuam: Suſcepi dulce Parentis
Officium, Materque fui. Quin criminis obſes
Pro te mille preces irata ad Numina fudi.
Audijt orantem qui quondam hæc ubera ſuxit,
Meque ſuam omnipotens dignatur dicere Matrem.
Audijt, & nigræ delevit nomina culpæ,
Oblitus ſcelerum. Miſeræ nunc ultima vitæ
Hora fluit: Morti jam te compone propinquæ.
Dixit, & adjecit Dea plurima; pendet ab ore
Illius, & totam Matri Rex commodat aurem.
Ipſi etiam occultos miſcent bene tempore longo
Sermones Superi: quin ægro baſia figunt,
Contrectantque premuntque manus, riſuque beato
Svaviter invitant moribundum ad ſidera Regem.
Interea morbi quæ ſit fortuna requirit
Antiſtes, reſeratque fores, venamque jacentis
Explorat Regis: vicinæ occurrere morti
Si queat, & Medices haud tentet inaniter artes.
Aſt vapor ambroſius, lucis quoque ſplendor ab alto
Defluus, & citharæ, citharisque fluentia mella
Nectareique ſoni procul abripuêre ſtupentem,
Atque pium fixêre ſenem: ſtat, & hæret in uno
Territus obtutu, ceu ſit Marpeſia cautes.
Mox alij ingreſſi cœli manifeſta monentis

Prodigia, atque soli fremitum stupuêre paventes.
Hæc super elinguem populus quem credidit omnis
Incipit effari, & fracto Rex gutture trudit
Ultima jam labijs cum morte natantia verba:
Rex ego Sarmatiæ (capit has quasi saxea voces
Turba effusa thoro, gemitumque dat ore gelato)
Colla Stanislai de me nil tale merentis
Qui secui. Fidei sit regius annulus iste
Tessera! fulgentem peregrino lumine gemmam
Porrigit his dictis Wernero, & pignore Regem
Testatur: Potuit neque plura edicere, captum
Sed subito posuit Letho caput: alma recessit
Lux oculis, abijtque in vanas spiritus auras,
Regia membra premit fugiente rigentia vitâ,
Serpere jamque gelu, Letho pulsante calorem,
Per corpus notat Antistes, gemituque profundo
Frigidus ergò jaces, tua rupit & ultima verba
Fatalis morbi sopor? ah cur tempus avarum
Plura audire mihi, tibi dicere plura negavit?
Heu mora! cur ad te non ocyor ipse volabam?
Cur tibi non aderam? Melior me linea vultûs
Decepit, speciesque tui. Consurgere morbo
Jurabam: talem te spes mihi credula finxit.
Ah quàm vana mei fuerat fiducia voti!
Haud tamen omninò me decipit, atque beata
Fraude ignotus abis. Cœlo tua gloria nota est:

Atque

Atque eadem has noſtras olim quoq; venit ad aures.
Audacis titulos celebris tibi fama dicavit,
Dexteraque inſignis bello: tu Marte Bohemos,
Hunnosque, & magni fregiſti Cæſaris arma.
Septima te in caſtris, & pellibus horruit æſtas.
Talis eras, noſtrisque etiam memoratus in oris
Poſthuma circumfers longinquæ præmia Famæ.
Quid tamen armorum crudelis adorea forti
Menti æquata tuæ? virtus tua celſior ibat
Quo nunquam rigidi pertingent tela Gradivi.
Sponte tuâ duro exilio, fuſoque piaſti
Sangvine cum lacrymis miſto tua crimina, raro
Regibus exemplo. Quoties ſub nocte ſoporâ
Culta tibi fuerat, famulûm ſpectante catervâ
Poplite curvato, divinæ Virginis Icon?
O quoties dubiæ furatus tempora lucis
Primus eras templo, & totâ fors nocte calentes
Spargebas lacrymas, dum lutea ſurgeret Eos.
Tu piger antiquo ſervorum more vagari
O nunquam, imperijsque meis obſiſtere: conſtans
Sed ſervare domum, quin & parere minorum
Vocibus, & lances, ollasque levare nigrantes,
Ligna humeris ſufferre, focumque animare ſolebas
Heu nimiùm felix animi, lætusque laborum!
Huc tua progreſſa eſt regalis gloria dextræ.
Nunc adeò, quoniam Cœlo parere neceſſe eſt,

Divide nobiſcum clauſtri commune ſepulchrum;
Et quia Hyperboreus quondam tua Regna tenebat
Cuncta gelu ſtringens Aquilo, Sanctiſſime Princeps,
Quâ ſe porta aperit templi, ſeptemque Triones
Aſpicit, hâc cœli patrij regione quieſce,
Et carpe emeritum templi ſub pariete ſomnum.
Poſt hæc exanimi repetita dat oſcula Regi:
Plurima conſpergit, frangitque ſenilia corda
Lucida gutta ſinum. Simul ultima baſia figunt
Affuſi ſtrato Monachi. Vix credidit ipſis
Luminibus pia turba ſuis: centonibus iſtis
Contectum latuiſſe ſtupent, lambuntque jacentis
Ora manusque Ducis. Totum lux verterat iſta
Oſſiacum in lacrymas: nequeunt ſatiare videndo
Lumina: quà redeunt properant, noviterque cadaver
Inſpiciunt, redeuntque iterum, noviterque recurrunt.
Præſulis imperio Regalia corpora tandem
Abſcondunt tumulo, tumulo imponuntque coronam,
Et pomum, & ſceptrum. Fortunæ, maxime Princeps,
Dignus eras meliore rotâ! Te perdidit illa,
Præſul ait mœſtus. Felix tamen atque beatus
Cui ſcelerum licuit lacrymis extingvere Famam.
Non hoc pervolitat nigris infamia pennis,
Sit licet exiguum, neque dignum Rege ſepulchrum.
Jamque tuum incidam nomen, ſaxumque notabo
Carmine, Poſteritas leget hoc poſt ſæcula carmen.

Siſte

Siste, Boleslai cineres & Busta Viator
Qui premis: hoc Audax gelido sub marmore dormit.
Audacem si calce premes, tumulo ille resurget,
Teque petet ferro, quo pridem ad Tartara misit
Agmina mille virûm, Reges domuitque superbos.
Unica victorem prostravit femina tandem,
Femina Diva tamen: nec enim mortalibus armis
Mars tantus superandus erat. Vis nomina Divæ?
Fortuna est. Illam risuque, jocisque faventem
Jungere dum sibi vult, odium, invidiamque puellæ
Et triste exilium meruit, turpemque repulsam.
Ossiaci tandem sanctâ securus in umbrâ
Delituit, rursusque Deam sibi sensit amicam.
Cum tamen instabili diffideret omnia Divæ,
Se, sponsamque petram moriens allisit ad istam.
Fusa vitro fragili scopulis allisa sepulchri
Vitrea fracta jacet Dea: ferreus imminet illi
Ultor, & infidam magno pede proterit Audax.

F I N I S.